

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ (ΠΕΣΠΚΑ) ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Παραδοτέο 3: «Κοινωνικοοικονομική ανάλυση χαρακτηριστικών
Περιφέρειας Αττικής και ανάπτυξη Σεναρίων κοινωνικοοικονομικής
αλλαγής»

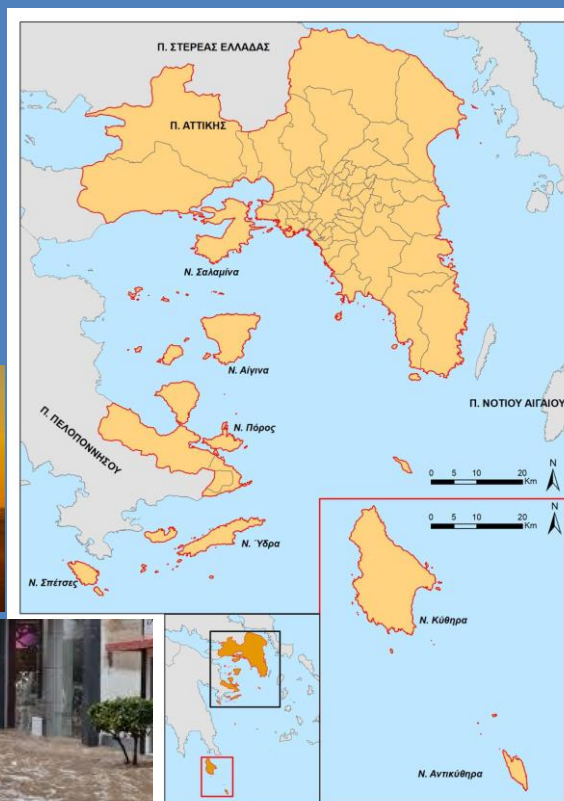
Ανάδοχος Μελετητής:

«ADVANCED ENVIRONMENTAL STUDIES ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ
ΑΝΩΝΥΜΗ ΜΕΛΕΤΗΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ»

ΔΙΑΚΡ. Τ. «ΑΔΕΝΣ Α.Ε.»

Βασ. Σοφίας 98Α, Τ.Κ. 115 28, Αθήνα, Τηλ. 2107257539, Fax:
2107788668, Email: info@adens.gr

Νοέμβριος 2019

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ (ΠΕΣΠΚΑ) ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Παραδοτέο 3

Κοινωνικοοικονομική ανάλυση χαρακτηριστικών Περιφέρειας Αττικής και
ανάπτυξη Σεναρίων κοινωνικοοικονομικής αλλαγής

Ανάδοχος

«ADVANCED ENVIRONMENTAL STUDIES
ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΑΝΩΝΥΜΗ ΜΕΛΕΤΗΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ»
ΔΙΑΚΡ. Τ. «ADENS A.E.»

Βασ. Σοφίας 98Α, Τ.Κ. 115 28, Αθήνα,
Τηλ. 2107257539, Fax: 2107788668,
Email: info@adens.gr

Ομάδα Μελέτης

- Δρ. Στέλλα Καϊμάκη, Πολιτικός Μηχανικός – Μηχανικός Περιβάλλοντος/ Συντονίστρια Έργου
- Ελένη Γκουβάτσου, Πολιτικός Μηχανικός – Μηχανικός Περιβάλλοντος MSc
- Αγγελική Περδίου, Μεταλλειολόγος Μηχανικός – Περιβαλλοντολόγος, MSc

Αναθεωρήσεις:

Έκδοση	Ημερομηνία	Παρατηρήσεις
Εκδ. 1 (v.1)	28.11.2019	Αρχική έκδοση

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.1	Αντικείμενο παρούσας έκθεσης	1
1.2	Δομή παρούσας Έκθεσης	2
2	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ.....	4
3	ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ.....	8
3.1	Υφιστάμενες κατηγορίες χρήσεων γης	8
3.2	Χρήσεις και φυσιогνωμία Χωρικών Ενοτήτων του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθηνών-Αττικής	10
3.2.1	Χωρική Ενότητα Αθήνας - Πειραιά	12
3.2.2	Χωρική Ενότητα Ανατολικής Αττικής	19
3.2.3	Χωρική Ενότητα Δυτικής Αττικής	22
3.2.4	Χωρική Ενότητα Νησιωτικής Αττικής	25
4	ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΕΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ	27
4.1	Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας / Αττικής 2021	27
4.2	Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΓΠΣ).....	28
4.3	Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου	31
4.4	Ζώνες Προστασίας Ακτών και Ορεινών όγκων.....	33
5	ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	34
6	ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	50
6.1	Δείκτες Οικονομικής Ανάπτυξης	50
6.2	Πρωτογενής τομέας	59
6.3	Δευτερογενής τομέας	59
6.4	Τριτογενής τομέας	60
6.5	Κλαδική διάρθρωση	60
6.6	Απασχόληση – Ανεργία	64
6.7	Φτώχεια.....	68
7	ΣΕΝΑΡΙΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	76
7.1	Εισαγωγή	76
7.2	Προβολές Πληθυσμού Ελλάδος της ΕΛΣΤΑΤ	78
7.3	Προβολές πληθυσμού της EUROSTAT	81
7.4	Προβολές πληθυσμού του ΡΣΑ	83
7.4.1	Εισαγωγή.....	83
7.4.2	Σύγκριση προβλέψεων με στοιχεία απογραφής 2011	94
7.5	Σενάρια εξέλιξης πληθυσμού Αττικής.....	99
8	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	101

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 2-1	Περιφερειακές Ενώτητες Περιφέρειας Αττικής	6
Εικόνα 2-2	Δήμοι Περιφέρειας Αττικής	7
Εικόνα 3-1	Χρήσεις γης Περιφέρειας Αττικής (Corine Land Cove 2018)	9
Εικόνα 3-2	Χωρικές Ενώτητες και Υποενότητες Περιφέρειας Αττικής	11
Εικόνα 6-1	Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά τομέα έτους 2016	61
Εικόνα 6-2	Ποσοστά ΑΠΑ ανά τομέα (2016) και ΠΕ	62
Εικόνα 6-3	Κατανομή της ΑΠΑ ανά βασικούς κλάδους, 2016	63
Εικόνα 6-4	Εκθετικός δείκτης ανθρώπινης φτώχειας	74
Εικόνα 6-5	Γραμμικός δείκτης ανθρώπινης φτώχειας	75
Εικόνα 7-1	Προβολές πληθυσμού για την Ελλάδα έως το 2050	79
Εικόνα 7-2	Ηλικιακή Δομή Πληθυσμού 2007-2050 (Ενδιάμεσο σενάριο ΕΛΣΤΑΤ)	79
Εικόνα 7-3	Προβολές Πληθυσμού Πυραμίδα Ηλικιών 2030 (Ενδιάμεσο σενάριο ΕΛΣΤΑΤ)	80
Εικόνα 7-4	Προβολές Πληθυσμού Πυραμίδα Ηλικιών 2050 (Ενδιάμεσο σενάριο ΕΛΣΤΑΤ)	80
Εικόνα 7-5	Προβολές πληθυσμού της EUROSTAT	81
Εικόνα 7-6	Αναμενόμενος μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού κατά ΠΕ με και χωρίς την επίδραση της εισροής μεταναστών: 2001-2021 (μελέτη ΡΣΑ)	90
Εικόνα 7-7	Αναμενόμενος μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού κατά ΠΕ και Δήμο με και χωρίς την επίδραση της εισροής μεταναστών: 2001-2021 (μελέτη ΡΣΑ)	92
Εικόνα 7-8	Σύγκριση πραγματικής και εκτιμημένης μεταβολής πληθυσμού από μελέτη ΡΣΑ	96
Εικόνα 7-9	Σύγκριση πραγματικού και εκτιμημένου ΜΕΡΜ πληθυσμού από μελέτη ΡΣΑ	97
Εικόνα 7-10	Ποσοστιαία (%) μεταβολή του πληθυσμού των Δήμων Καλλικράτη περιόδου 2001-2021 με την επίδραση της διεθνούς μετανάστευσης (ΡΣΑ / Αττικής 2021)	98

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 3-1	Κατανομή της έκτασης της Περιφέρειας Αττικής κατά βασικές κατηγορίες χρήσεων	8
Πίνακας 4-1	Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια περιφέρειας Αττικής	28
Πίνακας 5-1	Διαχρονική εξέλιξη του πραγματικού πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής 1971-2011	34
Πίνακας 5-2	Διαχρονική εξέλιξη του μόνιμου πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής	34
Πίνακας 5-3	Διαχρονική εξέλιξη του μόνιμου και του πραγματικού πληθυσμού των Δήμων, των Περιφερειακών Ενοτήτων της Περιφέρειας Αττικής	35
Πίνακας 5-4	Μόνιμος Πληθυσμός ανά φύλο (2001-2011)	42
Πίνακας 5-5	Κατανομή κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα του μόνιμου πληθυσμού της Περιφέρειας, των Περιφερειακών Ενοτήτων και των Δήμων που τις συνιστούν	43
Πίνακας 6-1	ΑΕΠ 2000-2008 κατά περιφέρεια και νομό (Σε εκατομμύρια ευρώ και τρέχουσες τιμές)	50
Πίνακας 6-2	ΑΕΠ 2009-2016 κατά περιφέρεια και νομό (Σε εκατομμύρια ευρώ και τρέχουσες τιμές)	51
Πίνακας 6-3	Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (Σε ευρώ και τρέχουσες τιμές)	51
Πίνακας 6-4	Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (Σε εκατομμύρια ευρώ και τρέχουσες τιμές)	52
Πίνακας 6-5	Εργατικό δυναμικό, απασχολούμενοι και άνεργοι στην Ελλάδα 2000-2018	64
Πίνακας 6-6	Εργατικό δυναμικό, απασχολούμενοι και άνεργοι στην Περιφέρεια Αττικής 2000-2018	64
Πίνακας 6-7	Απασχόληση ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας (χιλιάδες άτομα)	67
Πίνακας 6-8	Γραμμικός και Εκθετικός Δείκτης Φτώχειας ΟΗΕ	69
Πίνακας 6-9	Κατάταξη Δήμων Περιφέρειας Αττικής κατά τον Εκθετικό και Γραμμικό Δείκτη Φτώχειας ΟΗΕ	72
Πίνακας 7-1	Παραδοχές και αποτελέσματα προβολών πληθυσμού της EUROSTAT	82
Πίνακας 7-2	Απογραφές και εκτιμήσεις πληθυσμού από ΡΣΑ	85
Πίνακας 7-3	ΜΕΡΜ και μεταβολές πληθυσμού 2001-2021 μελέτης ΟΡΣΑ	88
Πίνακας 7-4	ΜΕΡΜ και μεταβολές πληθυσμού 2001-2011 βάσει απογραφής και μελέτης ΡΣΑ	94
Πίνακας 7-5	Μακροχρόνιες τάσεις του de facto πληθυσμού της Αττικής σε σχέση με την πορεία του πληθυσμού της Ελλάδος: 1971 – 2011	99
Πίνακας 7-6	Μακροχρόνιες προβλέψεις του πληθυσμού Ελλάδας – Αττικής	99
Πίνακας 7-7	Προτεινόμενα σενάρια εξέλιξης πληθυσμού Περιφέρειας Αττικής	100

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 5-1	Κατανομή πραγματικού πληθυσμού Περιφέρειας Αττικής ανά ΠΕ.....	38
Σχήμα 5-2	Κατανομή πραγματικού πληθυσμού ΠΕ Κεντρικού Τομέα ανά Δήμο	38
Σχήμα 5-3	Κατανομή πραγματικού πληθυσμού ΠΕ Βόρειου Τομέα ανά Δήμο	39
Σχήμα 5-4	Κατανομή πραγματικού πληθυσμού ΠΕ Δυτικού Τομέα ανά Δήμο	39
Σχήμα 5-5	Κατανομή πραγματικού πληθυσμού ΠΕ Νότιου Τομέα ανά Δήμο	40
Σχήμα 5-6	Κατανομή πραγματικού πληθυσμού ΠΕ Ανατολικής Αττικής ανά Δήμο	40
Σχήμα 5-7	Κατανομή πραγματικού πληθυσμού ΠΕ Δυτικής Αττικής ανά Δήμο	41
Σχήμα 5-8	Κατανομή πραγματικού πληθυσμού ΠΕ Πειραιώς ανά Δήμο.....	41
Σχήμα 5-9	Κατανομή πραγματικού πληθυσμού ΠΕ Νήσων ανά Δήμο	42
Σχήμα 5-10	Κατανομή πληθυσμού ανά φύλο για τις ΠΕ και την περιφέρεια.....	43
Σχήμα 5-11	Πληθυσμιακή πυραμίδα Περιφέρειας Αττικής (πηγή ΕΛΣΤΑΤ).....	45
Σχήμα 5-12	Διάγραμμα Δείκτη Γήρανσης (Χώρα – Αττική ΕΛΣΤΑΤ 2011)	45
Σχήμα 5-13	Πληθυσμιακή πυραμίδα ΠΕ Κεντρικού Τομέα (πηγή ΕΛΣΤΑΤ)	46
Σχήμα 5-14	Πληθυσμιακή πυραμίδα ΠΕ Βόρειου Τομέα (πηγή ΕΛΣΤΑΤ)	46
Σχήμα 5-15	Πληθυσμιακή πυραμίδα ΠΕ Δυτικού Τομέα (πηγή ΕΛΣΤΑΤ).....	47
Σχήμα 5-16	Πληθυσμιακή πυραμίδα ΠΕ Νότιου Τομέα (πηγή ΕΛΣΤΑΤ)	47
Σχήμα 5-17	Πληθυσμιακή πυραμίδα ΠΕ Ανατολικής Αττικής (πηγή ΕΛΣΤΑΤ)	48
Σχήμα 5-18	Πληθυσμιακή πυραμίδα ΠΕ Δυτικής Αττικής (πηγή ΕΛΣΤΑΤ)	48
Σχήμα 5-19	Πληθυσμιακή πυραμίδα ΠΕ Πειραιώς (πηγή ΕΛΣΤΑΤ).....	49
Σχήμα 5-20	Πληθυσμιακή πυραμίδα ΠΕ Νήσων (πηγή ΕΛΣΤΑΤ)	49
Σχήμα 6-1	Δείκτης Ανεργίας για την χώρα και την Περιφέρεια Αττικής (διαχρονικά στοιχεία)	66

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

Συντομογραφία	Επεξήγηση
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΠΑ	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία
ΓΠΣ	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
ΔΕ	Δημοτική Ενότητα
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΣΠΚΑ	Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή
ΖΟΕ	Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου
ΜΕΡΜ	Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής
ΠΕ	Περιφερειακή Ενότητα
ΠεΣΠΚΑ	Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή
ΡΣΑ	Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας / Αττικής

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Αντικείμενο παρούσας έκθεσης

Το έργο «Κατάρτιση του Περιφερειακού Σχεδίου για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ) Περιφέρειας Αττικής» ΣΥΜΒΑΣΗ αρ. 106/2019 ανατέθηκε μετά από δημόσιο διαγωνισμό άνω των ορίων με ανοιχτή διαδικασία μέσω ΕΣΗΔΗΣ στην εταιρεία μελετών ADENS Α.Ε. Η σχετική σύμβαση υπογράφηκε στις 28-08-2019.

Η σύμβαση περιλαμβάνεται στο 1^ο υποέργο της Πράξης: «Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ) Αττικής», η οποία έχει ενταχθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αττική 2014-2020» με βάση την απόφαση ένταξης με αρ. πρωτ. 374/05-03-2018 της ΕΙΔΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ε.Π. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ και έχει λάβει κωδικό MIS 5023609.

Κύριος στόχος του έργου είναι η κατάρτιση του Περιφερειακού Σχεδίου Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή της Περιφέρειας Αττικής σε συμμόρφωση με το ακόλουθο θεσμικό πλαίσιο:

- Άρθρα 42 (Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή - ΕΣΠΚΑ), 43 (Περιφερειακά Σχέδια για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή - ΠεΣΠΚΑ), 44 (Εθνικό Συμβούλιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή - ΕΣΠ), 45 (Πρώτη Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή) του Νόμου 4414/2016 (ΦΕΚ 149/Α/2016)
- ΥΑ Αριθ. οικ.: 11258/ 16.03.2017 «Εξειδίκευση περιεχομένου Περιφερειακών Σχεδίων για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ), σύμφωνα με το άρθρο 43 του Νόμου 4414/2016 (Α'149)» (ΦΕΚ 873/Β/2017)
- ΥΑ οικ. 34768/4.8.2017 «Σύσταση, συγκρότηση και κανονισμός λειτουργίας του Εθνικού Συμβουλίου για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΕΣΠ), σύμφωνα με το άρθρο 44 του ν. 4414/2016 (Α'149)» (ΦΕΚ 3246/Β/2017)

Το ΠεΣΠΚΑ θα αξιολογήσει τις πιθανές επιπτώσεις (ευκαιρίες και απειλές) από την κλιματική αλλαγή, εστιάζοντας στον τρόπο με τον οποίο οι κλιματικοί κίνδυνοι ενδέχεται να εκδηλωθούν κατά τον 21^ο αιώνα, ελλείψει δράσης.

Το ΠεΣΠΚΑ θα επιδιώξει να αντιμετωπίσει τα ακόλουθα θέματα:

- Αξιολόγηση των κλιματικών κινδύνων υπό το πρίσμα των μεθόδων αξιολόγησης και γνώσης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής
- Μια πληρέστερη αξιολόγηση του τρόπου αλληλεπίδρασης του κλίματος με τους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες και του τρόπου με τον οποίο αυτοί οι παράγοντες κινδύνου ενδέχεται να αλλάξουν στο μέλλον, για παράδειγμα εξαιτίας της οικονομικής ανάπτυξης, της μεταβολής του πληθυσμού, των αλλαγών στις χρήσεις γης κλπ.
- Πώς οι επιπτώσεις των δράσεων προσαρμογής ενδέχεται να μεταβάλουν τα επίπεδα κινδύνου.
- Εκτίμηση του μεγέθους των επιπτώσεων και ιεράρχηση των δράσεων που απαιτούνται για τις

διάφορες απειλές και ευκαιρίες,

- Κατανόηση της συνεργιστικής επίδρασης των διαφόρων κινδύνων που δρουν από κοινού.
- Αξιολόγηση των αβεβαιοτήτων, των περιορισμών και του επιπέδου εμπιστοσύνης στις υποκείμενες αποδείξεις και αναλύσεις για διάφορους κινδύνους.

Το ΠΕΣΠΚΑ θα καλύψει την Περιφέρεια Αττικής και θα χρησιμοποιηθεί για να ενημερώσει τόσο την Περιφέρεια όσο και τις Αρμόδιες Αρχές για τις μελλοντικές προτεραιότητες για την πολιτική προσαρμογής

Η παρούσα έκθεση αφορά στο 3^ο παραδοτέο του Έργου «Κοινωνικοοικονομική ανάλυση χαρακτηριστικών Περιφέρειας Αττικής και ανάπτυξη Σεναρίων κοινωνικοοικονομικής αλλαγής». Σύμφωνα με τις Τεχνικές Προδιαγραφές το παρόν Παραδοτέο «θα περιγράφει τις **υφιστάμενες χωροταξικές και πολεοδομικές ρυθμίσεις** της Περιφέρειας Αττικής καθώς και την **υφιστάμενη κατάσταση των χρήσεων γης**. Επίσης, θα κάνει ανάλυση της **δημογραφικής κατάστασης** της Περιφέρειας Αττικής καθώς και η εκτίμηση του πληθυσμού σε περιόδους αιχμής. Ακόμη θα αναλύει τα κύρια μεγέθη των τριών παραγωγικών τομέων της οικονομίας, τη συνεισφορά κάθε τομέα στο ΑΕΠ της Περιφέρειας αλλά και της Χώρας, θα παραθέτει συνοπτικά στοιχεία της απασχόλησης, με στοιχεία για τους κύριους δείκτες ανά παραγωγικό τομέα με βάση δείκτες της ΕΛΣΤΑΤ, κλπ.

Το παραδοτέο θα περιγράφει επίσης, τους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες που θα εξεταστούν παράλληλα με το κλίμα. Πέρα από ένα συνεκτικό σύνολο σεναρίων εξέλιξης πληθυσμού και οικονομικής αλλαγής, θα εξεταστούν και άλλοι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες όπως οι αλλαγές στον τρόπο παροχής υγειονομικής περίθαλψης, η αστικοποίηση κλπ., που θα έχουν ισχυρό αντίκτυπο στον μέλλον όταν εξεταστούν παράλληλα με την κλιματική αλλαγή. Οι παράγοντες αυτοί ενδεχομένως να διαφέρουν για κάθε τομέα πολιτικής της ΕΣΠΚΑ.

Τέλος, βάρος θα δοθεί στον ευάλωτο πληθυσμό (ηλικία, φύλο, εισόδημα, νομικό καθεστώς) και πως η κλιματική αλλαγή ενδέχεται να τον επηρεάσει, άμεσα ή έμμεσα. Οι βασικές επιπτώσεις που θα εξεταστούν, αναλόγως και των αποτελεσμάτων του Παραδοτέου 5, είναι η αύξηση της θερμοκρασίας, η αύξηση της στάθμης της θάλασσας, η ξηρασία και τα ακραία καιρικά φαινόμενα (βροχοπτώσεις)».

1.2 Δομή παρούσας Έκθεσης

Η δομή της παρούσας Έκθεσης έχει ως ακολούθως:

- Στο Κεφάλαιο 1 παρουσιάζονται συνοπτικά τα στοιχεία του υπό μελέτη έργου.
- Στο Κεφάλαιο 2 παρουσιάζεται η διοικητική οργάνωση της Περιφέρειας Αττικής.
- Στο Κεφάλαιο 3 παρατίθενται στοιχεία για τις υφιστάμενες χρήσεις γης και τη φυσιογνωμία των χωρικών ενότητων της Περιφέρειας όπως αυτές προσδιορίστηκαν στο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας/Αττικής 2021
- Στο Κεφάλαιο 4 παρουσιάζονται οι υφιστάμενες χωροταξικές και πολεοδομικές ρυθμίσεις.
- Στο Κεφάλαιο 5 παρουσιάζονται πληθυσμιακά στοιχεία και οι δείκτες γήρανσης του πληθυσμού.
- Στο Κεφάλαιο 6 παρατίθενται τα κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας

- Στο Κεφάλαιο 7 παρουσιάζονται υφιστάμενα σενάρια εξέλιξης του πληθυσμού της Χώρας και της Περιφέρειας.

2 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Η τρέχουσα διοικητική οργάνωση της Αττικής προκύπτει από το Ν.3852/2010 Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης (ΦΕΚ 87/Α/2010). Με βάση το νόμο αυτό συστήθηκε η **μητροπολιτική περιφέρεια Αττικής με έδρα την Αθήνα**, η οποία αποτελεί το δεύτερο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης και η οποία ασκεί εκτός των άλλων και αρμοδιότητες μητροπολιτικού χαρακτήρα στους τομείς περιβάλλοντος και ποιότητας ζωής, χωρικού σχεδιασμού και αστικών αναπλάσεων, μεταφορών και συγκοινωνιών, πολιτικής προστασίας και ασφάλειας. Η περιφέρεια Αττικής υποδιαιρείται σε **8 περιφερειακές ενότητες και 66 δήμους**:

• ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ

- ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ (Έδρα: Αθήναι, αι)
- ΔΗΜΟΣ ΒΥΡΩΝΟΣ (Έδρα: Βύρων, ο)
- ΔΗΜΟΣ ΓΑΛΑΤΣΙΟΥ (Έδρα: Γαλάτσιον, το)
- ΔΗΜΟΣ ΔΑΦΝΗΣ - ΥΜΗΤΤΟΥ (Έδρα: Δάφνη, η)
- ΔΗΜΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ (Έδρα: Ζωγράφος, ο)
- ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ (Έδρα: Ηλιούπολις, η)
- ΔΗΜΟΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ (Έδρα: Καισαριανή, η)
- ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ - ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ (Έδρα: Νέα Φιλαδέλφεια, η)

• ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ

- ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ (Έδρα: Αμαρούσιον, το)
- ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ (Έδρα: Αγία Παρασκευή, η)
- ΔΗΜΟΣ ΒΡΙΛΗΣΣΙΩΝ (Έδρα: Βριλήσσια, τα)
- ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (Έδρα: Ηράκλειον, το)
- ΔΗΜΟΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ (Έδρα: Κηφισιά, η)
- ΔΗΜΟΣ ΛΥΚΟΒΡΥΣΗΣ - ΠΕΥΚΗΣ (Έδρα: Πεύκη, η)
- ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (Έδρα: Μεταμόρφωσις, η)
- ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ (Έδρα: Νέα Ιωνία, η)
- ΔΗΜΟΣ ΠΑΠΑΓΟΥ - ΧΟΛΑΡΓΟΥ (Έδρα: Χολαργός, ο)
- ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ (Έδρα: Μελίσσια, τα)
- ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ - ΨΥΧΙΚΟΥ (Έδρα: Ψυχικόν, το)
- ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ (Έδρα: Χαλάνδριον, το)

• ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ

- ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ (Έδρα: Περιστέριον, το)
- ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ (Έδρα: Αγία Βαρβάρα, η)
- ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ - ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ (Έδρα: Άγιοι Ανάργυροι, οι)
- ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΑΛΕΩ (Έδρα: Αιγάλεω, το)
- ΔΗΜΟΣ ΙΛΙΟΥ (Έδρα: Ίλιον, το)
- ΔΗΜΟΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ (Έδρα: Πετρούπολις, η)
- ΔΗΜΟΣ ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ (Έδρα: Χαϊδάριον, το)

• ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ

- ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ (Έδρα: Καλλιθέα, η)
- ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ (Έδρα: Άγιος Δημήτριος, ο)

- ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΜΟΥ (Έδρα: Καλαμάκιον, το)
- ΔΗΜΟΣ ΓΛΥΦΑΔΑΣ (Έδρα: Γλυφάδα, η)
- ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ - ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ (Έδρα: Αργυρούπολις, η)
- ΔΗΜΟΣ ΜΟΣΧΑΤΟΥ - ΤΑΥΡΟΥ (Έδρα: Μοσχάτον, το)
- ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ (Έδρα: Νέα Σμύρνη, η)
- ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ (Έδρα: Παλαιόν Φάληρον, το)

• ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

- ΔΗΜΟΣ ΑΧΑΡΝΩΝ (Έδρα: Αχαρναί, αι)
- ΔΗΜΟΣ ΒΑΡΗΣ - ΒΟΥΛΑΣ - ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ (Έδρα: Βούλα, η)
- ΔΗΜΟΣ ΔΙΟΝΥΣΟΥ (Έδρα: Άγιος Στέφανος, ο)
- ΔΗΜΟΣ ΚΡΩΠΙΑΣ (Έδρα: Κορωπίον, το)
- ΔΗΜΟΣ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ (Έδρα: Λαύριον, το)
- ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ (Έδρα: Μαραθών, ο)
- ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ (Έδρα: Μαρκόπουλον, το)
- ΔΗΜΟΣ ΠΑΙΑΝΙΑΣ (Έδρα: Παιανία, η)
- ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΛΗΝΗΣ (Έδρα: Γέρακας, ο)
- ΔΗΜΟΣ ΡΑΦΗΝΑΣ - ΠΙΚΕΡΜΙΟΥ (Έδρα: Ραφήνα, η)
- ΔΗΜΟΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ (Έδρα: Καλύβια Θορικού, τα)
- ΔΗΜΟΣ ΣΠΑΤΩΝ - ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ (Έδρα: Σπάτα, τα)
- ΔΗΜΟΣ ΩΡΩΠΟΥ (Έδρα: Ωρωπός, ο)

• ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

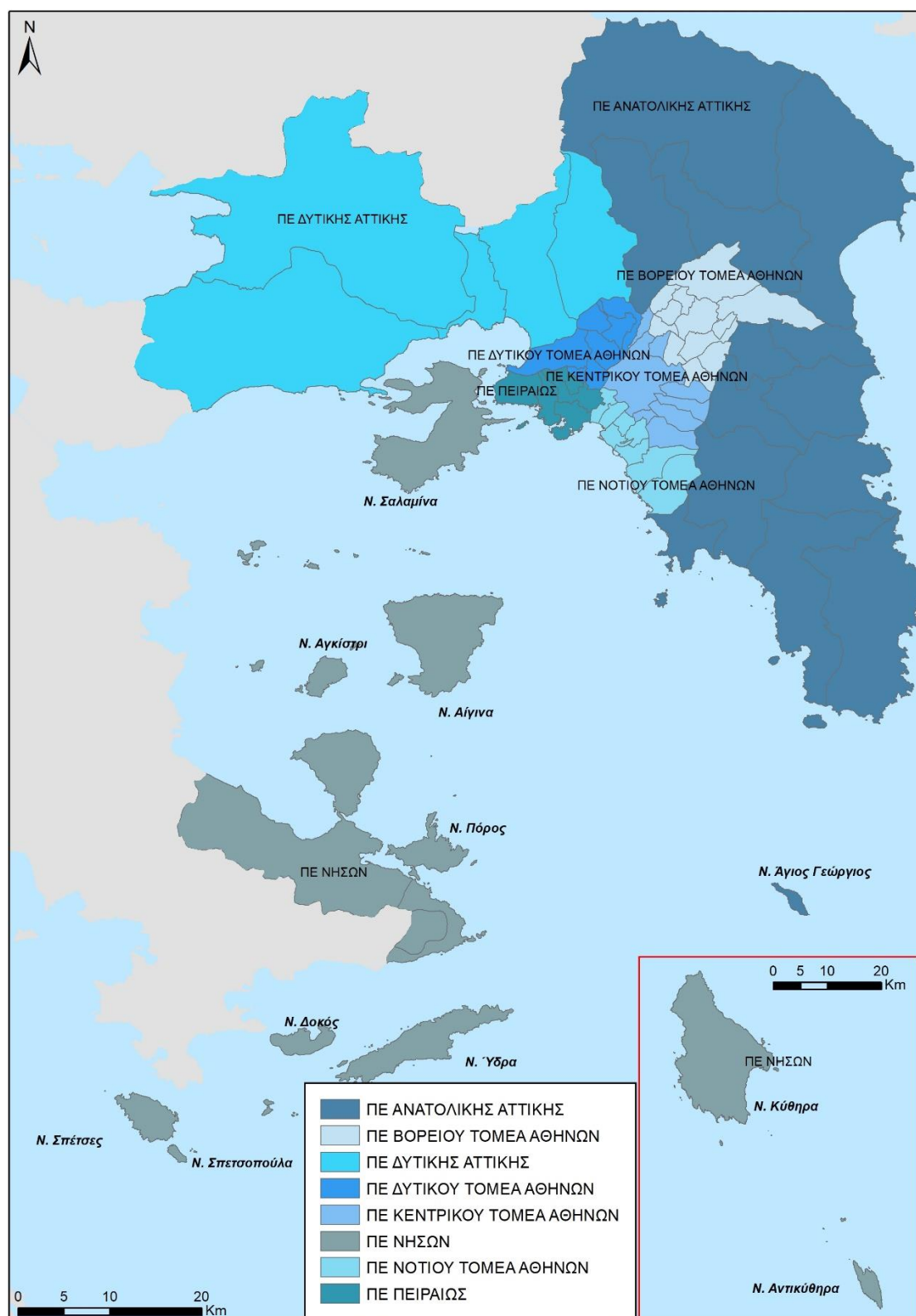
- ΔΗΜΟΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ (Έδρα: Ελευσίς, η)
- ΔΗΜΟΣ ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ (Έδρα: Ασπρόπυργος, ο)
- ΔΗΜΟΣ ΜΑΝΔΡΑΣ - ΕΙΔΥΛΛΙΑΣ (Έδρα: Μάνδρα, η)
- ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΑΡΕΩΝ (Έδρα: Μέγαρα, τα)
- ΔΗΜΟΣ ΦΥΛΗΣ (Έδρα: Άνω Λιόσια, τα)

• ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

- ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (Έδρα: Πειραιεύς, ο)
- ΔΗΜΟΣ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ - ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ (Έδρα: Κερατσίνιον, το)
- ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ (Έδρα: Κορυδαλλός, ο)
- ΔΗΜΟΣ ΝΙΚΑΙΑΣ - ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΡΕΝΤΗ (Έδρα: Νίκαια, η)
- ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ (Έδρα: Πέραμα, το)

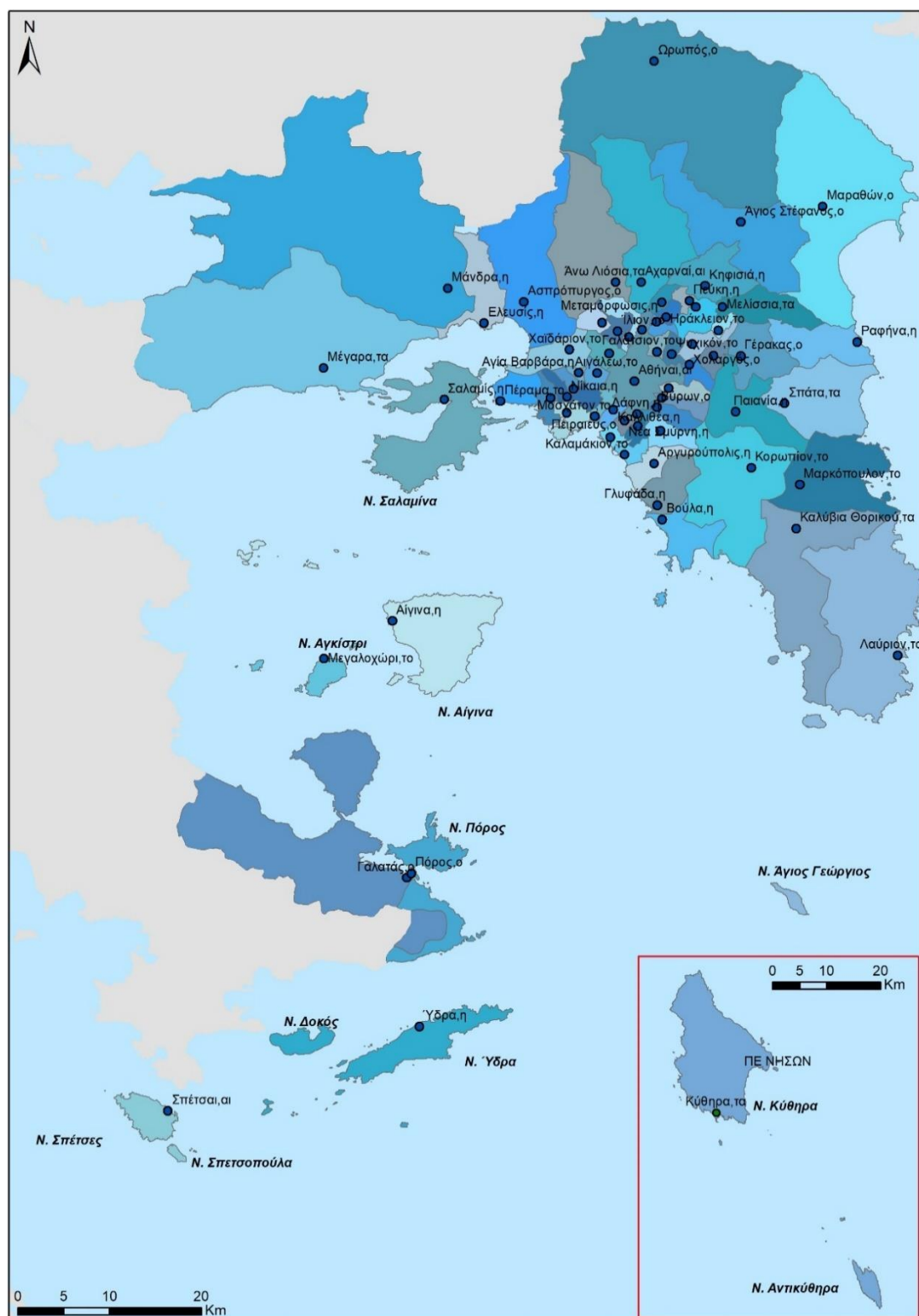
• ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΝΗΣΩΝ

- ΔΗΜΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ (Έδρα: Σαλαμίς, η)
- ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΑΣ (Έδρα: Ύδρα, η)
- ΔΗΜΟΣ ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ (Έδρα: Μεγαλοχώρι, το)
- ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΝΑΣ (Έδρα: Αίγινα, η)
- ΔΗΜΟΣ ΚΥΘΗΡΩΝ (Έδρα: Κύθηρα, τα)
- ΔΗΜΟΣ ΠΟΡΟΥ (Έδρα: Πόρος, ο)
- ΔΗΜΟΣ ΣΠΕΤΣΩΝ (Έδρα: Σπέτσαι, αι)
- ΔΗΜΟΣ ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ (Έδρα: Γαλατάς, ο)

Εικόνα 2-1

Περιφερειακές Ενότητες Περιφέρειας Αττικής

Εικόνα 2-2

Δήμοι Περιφέρειας Αττικής

3 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ

3.1 Υφιστάμενες κατηγορίες χρήσεων γης

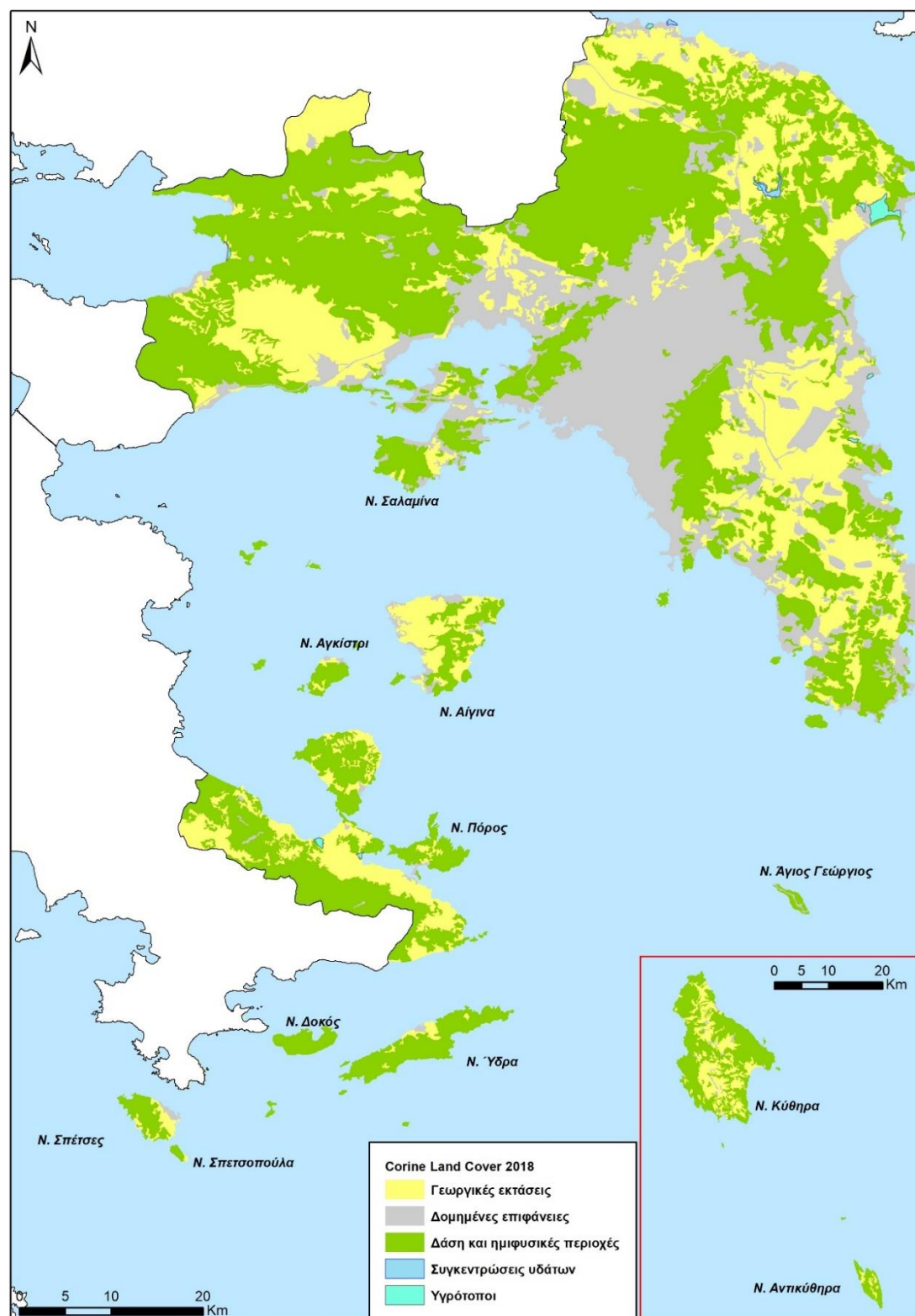
Η κατανομή της έκτασης της Περιφέρειας Αττικής κατά τις βασικές κατηγορίες χρήσεων γης (καλλιεργούμενες εκτάσεις, βοσκότοποι, δάση κλπ.) σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ - Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος για το έτος 2001, παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 3-1 Κατανομή της έκτασης της Περιφέρειας Αττικής κατά βασικές κατηγορίες χρήσεων

Συνολική έκταση	Καλλιεργούμενες εκτάσεις	Βοσκότοποι		Δάση	Νερά	Οικισμοί	Άλλες εκτάσεις
		Κοινοτικοί ή δημοτικοί	Άλλοι (ιδιωτικοί κλπ.)				
3.808,20	947,7	336,8	521,6	1.127,60	33,8	741,2	99,5

Από τον ανωτέρω πίνακα προκύπτει ότι η συνολική έκταση της Περιφέρειας Αττικής παρουσιάζει την ακόλουθη κατανομή στις βασικές κατηγορίες χρήσεων γης:

- Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις καλύπτουν 947,7 χιλιάδες στρέμματα ή 25,0% της συνολικής έκτασης.
- Οι βοσκότοποι καλύπτουν 858,4 χιλιάδες στρέμματα ή 23,0% της συνολικής έκτασης.
- Οι οικισμοί καλύπτουν έκταση 741,2 χιλιάδων στρεμμάτων ή 19,0% της συνολικής έκτασης.
- Τα δάση καλύπτουν 1.127,6 χιλιάδες στρέμματα ή 29,0%.
- Τα νερά καλύπτουν έκταση 33,8 χιλιάδων στρεμμάτων ή 1,0% της συνολικής έκτασης

Εικόνα 3-1 Χρήσεις γης Περιφέρειας Αττικής (Corine Land Cove 2018)

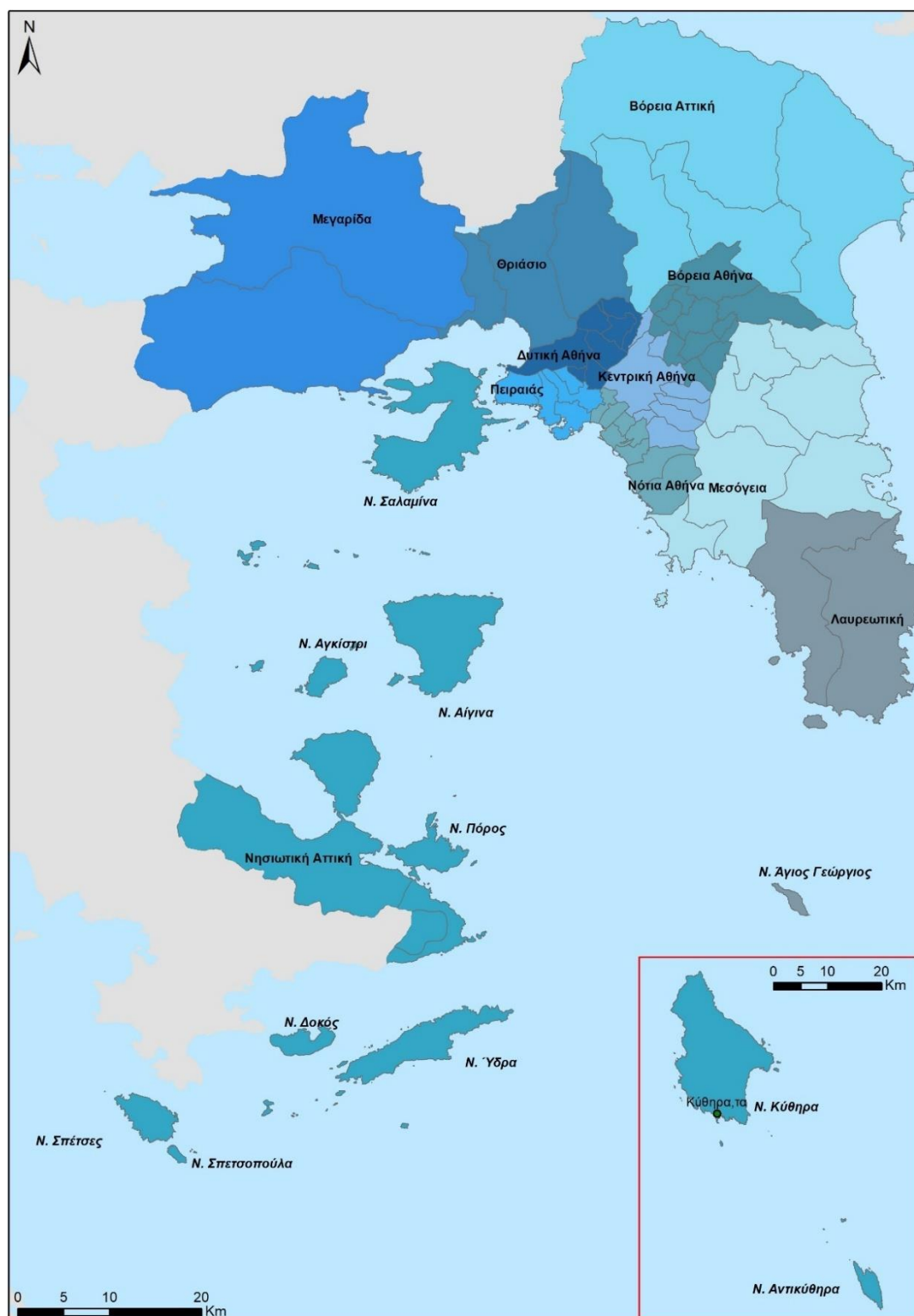
3.2 Χρήσεις και φυσιογνωμία Χωρικών Ενοτήτων του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθηνών-Αττικής

Σύμφωνα με το Άρθρο 8 του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθηνών-Αττικής (ΡΣΑ), ο χώρος της Αττικής διαμορφώνεται βάσει χωρικών ενοτήτων, αξόνων και πόλων ανάπτυξης, οι οποίοι αποτελούν τις περιοχές κλειδιά που αναλαμβάνουν δομικό ρόλο στη διάρθρωση του χώρου, όπου εστιάζονται οι δράσεις και τα μέσα για την υλοποίηση των στόχων του νέου ΡΣΑ, στο πλαίσιο της σύνθεσης των τομεακών πολιτικών στο χώρο. Οι Χωρικές Ενότητες, διακρίνονται σε επιμέρους Χωρικές Υποενότητες, για τη βέλτιστη χωροταξική οργάνωση, με βάση τη γεωγραφική διάρθρωση και τα επιμέρους φυσιογνωμικά τους χαρακτηριστικά.

Συγκεκριμένα καθορίζονται ως εξής:

- Χωρική ενότητα Αθήνας - Πειραιά
 - Υποενότητα Κεντρικής Αθήνας. Περιλαμβάνει τους Δήμους Αθηναίων, Φιλαδέλφειας – Χαλκηδόνας, Γαλατσίου, Ζωγράφου, Καισαριανής, Βύρωνα, Ηλιούπολης και Δάφνης – Υμηττού.
 - Υποενότητα Βόρειας Αθήνας. Περιλαμβάνει τους Δήμους Πεντέλης, Κηφισιάς, Μεταμορφώσεως, Πεύκης – Λυκόβρυσης, Αμαρουσίου, Ψυχικού – Φιλοθέης, Χολαργού – Παπάγου, Νέας Ιωνίας, Ηρακλείου, Βριλησίων, Αγ. Παρασκευής και Χαλανδρίου
 - Υποενότητα Νότιας Αθήνας. Περιλαμβάνει τους Δήμους Γλυφάδας, Ελληνικού – Αργυρούπολης, Αλίμου, Νέας Σμύρνης, Μοσχάτου – Ταύρου, Καλλιθέας, Παλαιού Φαλήρου και Αγίου Δημητρίου
 - Υποενότητα Δυτικής Αθήνας. Περιλαμβάνει τους Δήμους Αιγάλεω, Περιστερίου, Πετρούπολης, Χαϊδαρίου, Αγίας Βαρβάρας, Ιλίου και Αγ. Αναργύρων – Καματερού
 - Υποενότητα Πειραιά. Περιλαμβάνει τους Δήμους Πειραιώς, Κορυδαλλού, Νίκαιας – Αγ. Ιωάννη Ρέντη, Κερατσινίου – Δραπετσώνας και Περάματος
- Χωρική ενότητα Ανατολικής Αττικής
 - Υποενότητα Μεσογείων. Περιλαμβάνει τους Δήμους Ραφήνας – Πικερμίου, Παλλήνης, Παιανίας, Σπάτων – Αρτέμιδας, Κρωπίας, Μαркоπούλου Μεσογαίας και Βάρης – Βούλας – Βουλιαγμένης
 - Υποενότητα Λαυρεωτικής. Περιλαμβάνει τους Δήμους Λαυρεωτικής και Σαρωνικού, καθώς και τη νήσο Μακρόνησο του Δήμου Κέας
 - Υποενότητα Βόρειας Αττικής. Περιλαμβάνει τους Δήμους Ωρωπού, Μαραθώνα, Διονύσου και Αχαρνών
- Χωρική ενότητα Δυτικής Αττικής
 - Υποενότητα Θριασίου. Περιλαμβάνει τους Δήμους Ελευσίνας, Ασπροπύργου, Φυλής
 - Υποενότητα Μεγαρίδας. Περιλαμβάνει τους Δήμους Μεγάρων, Μάνδρας – Ειδυλλίας
- Χωρική ενότητα Νησιωτικής Αττικής. Περιλαμβάνει τους Δήμους Αίγινας, Τροιζηνίας, Αγκιστρίου, Σαλαμίνας, Σπετσών, Ύδρας, Πόρου και Κυθήρων, καθώς και την κοινότητα Αντικυθήρων

Στη συνέχεια παρουσιάζονται στοιχεία που συνθέτουν το χαρακτήρα των επιμέρους Χωρικών Ενοτήτων της Αττικής στο επίπεδο της κάλυψης του εδάφους, των χρήσεων γης και της συγκρότησης του οικιστικού δικτύου, όπως αυτά παρατίθενται στη ΣΜΠΕ του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθηνών-Αττικής.

Εικόνα 3-2

Χωρικές Ενότητες και Υποενότητες Περιφέρειας Αττικής

3.2.1 Χωρική Ενότητα Αθήνας - Πειραιά

3.2.1.1 Γενικά

Η Χωρική Ενότητα Αθήνας - Πειραιά αποτελείται από τις υποενότητες Κεντρικής Αθήνας, Βόρειας Αθήνας, Νότιας Αθήνας Δυτικής Αθήνας και Πειραιά. Τα όρια του λεκανοπεδίου Αθήνας -Πειραιά καθορίζονται από τους ορεινούς όγκους του Υμηττού, της Πάρνηθας, της Πεντέλης και του όρους Αιγάλεω, και νότια από το θαλάσσιο μέτωπο του Σαρωνικού. Ο χώρος αυτός αποτέλεσε προνομιακό πεδίο αστικής ανάπτυξης και μέχρι τις αρχές του '90 δεν εμφανίζονταν σημαντικές τάσεις διάχυσης πέραν των φυσικών ορίων του.

Παρά τις έντονες διαφοροποιήσεις στα χαρακτηριστικά του αστικού ιστού (γεωμετρικά, μορφολογικά, λειτουργικά, κοινωνικά), αναγνωρίζονται ως κοινά στοιχεία η συνέχεια του αστικού ιστού, η συνεκτικότητα, οι σημαντικές πυκνότητες και η πολυλειτουργικότητα. Παράλληλα, οι εσωτερικές διαφοροποιήσεις δεν παρουσιάζουν εν γένει ακραία χαρακτηριστικά και δεν έχουν οδηγήσει σε έντονες χωρικές πολώσεις. Οι χωρικοί και κοινωνικοί μετασχηματισμοί της τελευταίας εικοσαετίας τείνουν βέβαια να αλλάξουν αυτό το πρότυπο, τόσο ως προς τη διάχυση εκτός λεκανοπεδίου όσο και ως προς τις εσωτερικές του διαφοροποιήσεις.

Οι ιστορικοί λόγοι οι οποίοι οδήγησαν στη δημιουργία του αστικού συνεχούς στο λεκανοπέδιο Αθήνας-Πειραιά σχετίζονται με τα διαδοχικά κύματα αστικοποίησης που ξεκινούν από την επιλογή χωροθέτησης της πρωτεύουσας του ελληνικού κράτους, εντείνονται με την έλευση των προσφύγων της Μικρασιατικής καταστροφής και τις επιλογές χωροθέτησης των προσφυγικών συνοικισμών και συνεχίζονται με τα κύματα εσωτερικών μεταναστών των μεταπολεμικών δεκαετιών. Η διαδικασία εγκατάστασης των αστικοποιούμενων πληθυσμών εμφανίζει ένα πρότυπο που χαρακτηρίζεται από τη δημιουργία νέων οικιστικών συγκεντρώσεων περιφερειακά του υφιστάμενου κάθε φορά αστικού ιστού και συνοδεύεται το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα από την πύκνωση και τη συμπλήρωση των κενών χώρων, πάντα όμως εντός των ορίων του λεκανοπεδίου.

Η διαδικασία αυτή έχει οδηγήσει από τη μία στην αποκρυστάλλωση μίας πολυκεντρικής χωρικής δομής, καθώς οι διάφορες παραγόμενες συγκεντρώσεις είτε δημιουργούσαν νέα τοπικά κέντρα είτε τόνωναν τα κέντρα των παλιών αγροτικών οικισμών του λεκανοπεδίου. Ταυτόχρονα ο συνδυασμός των κυμάτων αστικοποίησης με την έλλειψη ισχυρής παραγωγικής βάσης στον αστικό χώρο ικανής να οδηγήσει στην πλήρη οικονομική και κοινωνική ενσωμάτωση των νέων πληθυσμών οδήγησε στην ανάπτυξη ατομικών - οικογενειακών επιχειρήσεων σε όλους τους κλάδους και τομείς, οι περισσότερες από τις οποίες εγκαθίσταντο εντός των νέων οικιστικών συγκεντρώσεων, πολλές φορές σε άμεση συνάφεια με την κατοικία (εργαστήρια και μαγαζιά στο ισόγειο ή το υπόγειο της κατοικίας). Ως αποτέλεσμα των παραπάνω διαδικασιών, το γενικό χαρακτηριστικό του αστικού ιστού στο λεκανοπέδιο Αθήνας-Πειραιά είναι η πολυλειτουργικότητα, με έμφαση στην κατοικία και τις εξυπηρετήσεις γειτονιάς αλλά και σε ένα διάχυτο παραγωγικό δίκτυο. Βεβαίως υπάρχουν και περιοχές με ιδιαίτερη ένταση ως προς τις παραγωγικές χρήσεις ή αντίστοιχα περιοχές με έντονη εξειδίκευση σε συγκεκριμένους παραγωγικούς κλάδους.

Η σταδιακή αυτή αστική ανάπτυξη δεν συνοδεύτηκε από συγκροτημένο σχεδιασμό σε στρατηγικό / αναπτυξιακό επίπεδο και κυρίως σε πολεοδομικό. Κυρίαρχες διαδικασίες ήταν αρχικά η αυθαίρετη δόμηση σε περιοχές εκτός σχεδίου και οι διάφοροι τρόποι ad hoc και αποσπασματικής οικιστικής οργάνωσης επιμέρους ενοτήτων (σε νομίμως ιδιόκτητες ή κατεληγμένες εκτάσεις) υπό το κράτος της ανάγκης και την

παρουσία μηχανισμών εκμετάλλευσης των νέων οικιστών. Η δημόσια διοίκηση δεν ανέλαβε κάποιο ιδιαίτερο ρόλο στην οργάνωση των κυμάτων αστικοποίησης και στην παραγωγή του αστικού χώρου. Μπροστά στην ανάγκη στοιχειώδους κοινωνικής συνοχής και ειρήνης ανέχθηκε, ή ακόμα και προώθησε το παραπάνω πρότυπο αστικής ανάπτυξης. Εξαίρεση αποτέλεσαν κάποια συστήματα οργάνωσης των προσφυγικών συνοικισμών και αργότερα των εργατικών κατοικιών, χωρίς πάντως και στις παραπάνω περιπτώσεις να υπάρξει ιδιαίτερη μέριμνα για τις συνδέσεις με το υπόλοιπο αστικό δίκτυο, με έμφαση στην κατοικία και όχι στο συνολικό σχεδιασμό βιώσιμων πολυλειτουργικών ενοτήτων. Η έλευση της αντιπαροχής ως σύστημα που δεν απαιτεί μεγάλα κεφάλαια, αρθρώθηκε αποτελεσματικά με το επίπεδο ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων της εποχής, εντείνοντας όμως την ανορθολογική οργάνωση του αστικού χώρου. Η αύξηση της πυκνότητας του πληθυσμού και του δομημένου χώρου, σε συνδυασμό με τις αδυναμίες στο επίπεδο της γεωμετρίας του αστικού ιστού και την έλλειψη τεχνικών και κοινωνικών υποδομών δημιούργησαν σε πολλές περιπτώσεις ασφυκτικές καταστάσεις και έντονα προβλήματα βιωσιμότητας. Το κράτος συνέβαλε σε αυτή την κατεύθυνση με θεσμικές ρυθμίσεις και ιδιαίτερα με τους μεγάλους συντελεστές δόμησης ενισχύοντας το μηχανισμό της αντιπαροχής.

Από τα τέλη της δεκαετίας του '70 και κυρίως τη δεκαετία του '80 με το ΡΣΑ '85 και την Επιχείρηση Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης εντοπίστηκαν τα προβλήματα και επιχειρήθηκε η αντιμετώπιση τους τόσο στο επίπεδο της στοχοθεσίας (έμφαση στην περιβαλλοντική και κοινωνική διάσταση), όσο και με την παραγωγή ενός νέου θεσμικού πλαισίου για το χωρικό σχεδιασμό. Ωστόσο, οι πολεοδομικές διαδικασίες που ακολούθησαν οδήγησαν κατά βάση στη νομιμοποίηση των καταστάσεων που είχαν παραχθεί χωρίς ισχυρή παρέμβαση για την άρση των πολεοδομικών προβλημάτων, τον εφοδιασμό των περιοχών με επαρκείς τεχνικές και κοινωνικές υποδομές, εξορθολογισμό του οδικού δικτύου, κλπ. Είναι χαρακτηριστικό ότι το σύνολο σχεδόν των πολεοδομικών μελετών και των αντίστοιχων διαταγμάτων τη δεκαετία του '80 αφορούσαν εντάξεις στο σχέδιο πόλης περιοχών που είχαν ήδη δομηθεί από τα τέλη της δεκαετίας του '60. Ακόμη όμως και στις περιπτώσεις που οι μελέτες προέβλεπαν σαφείς διαδικασίες αναδιοργάνωσης του αστικού ιστού και εφοδιασμού των περιοχών με κοινωνικές υποδομές, τόσο το κράτος όσο και η αυτοδιοίκηση απέτυχαν να ανταποκριθούν επαρκώς στο ρυθμιστικό τους ρόλο είτε λόγω έλλειψης πόρων, είτε λόγω εσωτερικών αδυναμιών. Ανασχετικό ρόλο στις όποιες προσπάθειες ρύθμισης έχει βεβαίως παίζει η σημασία και η κοινωνική σημασιοδότηση της εγγείου ιδιοκτησίας στην Ελλάδα, καθώς και οι μορφές της με έμφαση στη μικρή ιδιοκτησία.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, από τη δεκαετία του '90 έως σήμερα τόσο στο σύνολο της περιφέρειας Αττικής και στο λεκανοπέδιο αναπτύσσονται έντονοι μετασχηματισμοί στο επίπεδο της αστικής ανάπτυξης που αλλάζουν: α) τη σχέση της περιφέρειας Αττικής με τις όμορες περιφέρειες, β) τη σχέση του λεκανοπεδίου με την περιφέρεια και γ) την εσωτερική διάρθρωση και τον χαρακτήρα των περιοχών του λεκανοπεδίου. Ως προς το τελευταίο, ως κύρια χαρακτηριστικά των μετασχηματισμών εντοπίζονται:

- Μετασχηματισμοί στο σύστημα μεταφορών και κυκλοφορίας που αναφέρονται στη σύνδεση του λεκανοπεδίου με την υπόλοιπη Αττική και τις όμορες περιφέρειες μέσω της Αττικής οδού και του προαστιακού σιδηροδρόμου και στην αλλαγή των συνθηκών μετακίνησης στο εσωτερικό του λεκανοπεδίου, μέσω της μεταβολής του συστήματος των ΜΜΜ κυρίως με τα νέα δίκτυα μέσω σταθερής τροχιάς (μετρό, τραμ, προαστιακός) και τη διασύνδεση των υπόλοιπων μέσων με αυτά, καθώς και τη δημιουργία ενός νέου εσωτερικού δακτυλίου στο λεκανοπέδιο μέσω της αναβάθμισης των κύριων οδικών αξόνων.

- Διαδικασίες προαστιοποίησης εντός του λεκανοπεδίου με ανάδειξη κυρίως της Βόρειας Αθήνας και σε μικρότερο βαθμό της Νότιας, αλλά και θέσεων στη Δυτική Αθήνα, σε τόπους προνομιακής εγκατάστασης των μεσαίων και ανώτερων στρωμάτων.
- Κυριαρχία της πολυκατοικίας με το σύστημα αντιπαροχής, με αναβαθμισμένα χαρακτηριστικά, εμφάνιση πολυτελών συγκροτημάτων αλλά και ανεξάρτητων μονοκατοικιών στα αναπτυσσόμενα προάστια, αλλά και σε εξαιρετικές περιπτώσεις στις κεντρικές συνοικίες της Αθήνας, όπου επίσης εμφανίζεται η νέα μορφή κατοίκησης σε lofts και ανακαινισμένα παλιά κτίρια.
- Σχετική εγκατάλειψη των παραδοσιακών κεντρικών συνοικιών της Αθήνας από εύρωστα στρώματα σε συνέχεια της παραπάνω διαδικασίας προαστιοποίησης.
- Εγκατάσταση μεταναστών στο λεκανοπέδιο, όπου εντοπίζεται απόθεμα φθηνού ή/και απαξιωμένου κτιριακού δυναμικού, με έμφαση σε κεντρικές γειτονιές του Δήμου Αθηναίων και των περιοχών της Δυτικής Αθήνας.
- Ανάπτυξη νέων συγκροτημάτων εμπορίου, αναψυχής και γραφείων, κυρίως σε περιφερειακές θέσεις εντός του λεκανοπεδίου όπου δημιουργούνται νέες κεντρικότητες, αλλά και σε κάποιες περιπτώσεις σε κεντρικές θέσεις (εμπορικό κέντρο Αθήνας, Ιερά Οδός, κλπ.).
- Ανάπτυξη ολυμπιακών εγκαταστάσεων με έλλειψη στρατηγικού προγραμματισμού για τη μεταολυμπιακή τους χρήση, τη σύνδεση με τον υφιστάμενο αστικό ιστό και τις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών.
- Περαιτέρω πυκνωση του αστικού ιστού με μείωση των αδόμητων χώρων.
- Ανάδειξη των σημαντικών οδικών αξόνων που διατρέχουν ακτινικά το λεκανοπέδιο σε ζώνες γραμμικής κεντρικότητας με την ανάπτυξη υπερτοπικών χρήσεων εμπορίου, αναψυχής, πολιτισμού, υγείας, περίθαλψης, υπηρεσιών, κλπ.

3.2.1.2 Υποενότητα Κεντρικής Αθήνας

Στον Κεντρικό Τομέα της Αθήνας περιλαμβάνονται το κέντρο της πόλης και οι γειτονιές που το περιβάλλουν, με όριο προς τα δυτικά τον Κηφισό ποταμό (ή αλλιώς τον άξονα της εθνικής οδού) και προς τα ανατολικά τις υπώρειες του Υμηττού. Στις γειτονιές που περιβάλλουν το κέντρο της πόλης επικρατεί η τυπολογία της αντιπαροχής σε οργανωμένο ιστό, με μεγάλες πυκνότητες. Διαπιστώνονται σημαντικές ελλείψεις, αλλά όχι και απουσία ελεύθερων χώρων και σχετική ισορροπία ως προς τις τεχνικές και κοινωνικές υποδομές. Συνήθως δημιουργούνται θύλακες κατοικίας με εξυπηρετήσεις επιπέδου γειτονιάς ανάμεσα στους κύριους συλλεκτήριους άξονες. Στο εσωτερικό των θυλάκων τα κύρια προβλήματα είναι:

- Μεγάλες πυκνότητες κτισμένου όγκου σε συνδυασμό με τα μεγάλα ύψη των κτηρίων, τα σχετικά μικρά πλάτη των δρόμων και το συνεχές σύστημα δόμησης χωρίς υποχώρηση (πρασιά) από τις οικοδομικές γραμμές.
- Σημαντικές ελλείψεις σε ελεύθερους χώρους και χώρους πρασίνου
- Απαξίωση του κτηριακού δυναμικού, που σχετίζεται με τις συνθήκες και την τυπολογία του σχεδιασμού (πολυκατοικίες της εικοσαετίας '55 - 75), την παρέλευση του χρόνου σε συνδυασμό με τα υλικά και τις τεχνολογίες που είχαν χρησιμοποιηθεί και, σε πολλές περιπτώσεις, την αρχική χαμηλή ποιότητα κατασκευής.
- Συνθήκες κυκλοφορίας και στάθμευσης, που οφείλονται σε ανεπάρκεια του υφιστάμενου οδικού δικτύου και στην απουσία πρόβλεψης ιδιωτικών χώρων στάθμευσης εντός των κτιρίων.
- Οχλήσεις εξ αιτίας του θορύβου και της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

- Ανεπάρκειες στο επίπεδο των παρεχόμενων δημοτικών υπηρεσιών (καθαριότητα, δημιουργία και συντήρηση δημόσιων χώρων και πρασίνου, συντήρηση δρόμων, πεζοδρομίων κλπ.).
- Σταδιακή εγκατάλειψη των περιοχών από τα παραδοσιακά μεσαία αστικά στρώματα και αυξημένη παρουσία μεταναστών, τάση που -σε ειδικές περιπτώσεις- έχει οδηγήσει σε κοινωνικές εντάσεις ή/και συγκρούσεις.
- Αυξημένη παραβατικότητα / εγκληματικότητα.

Το κέντρο της Αθήνας, αποτελεί το επιτελικό κέντρο της Μητροπολιτικής Περιοχής και της χώρας, με πολλαπλότητα λειτουργιών και παρουσία επιτελικών δραστηριοτήτων, κυρίως με δραστηριότητες επιτελικής διοίκησης, χρηματοπιστωτικές, γραφείων/εδρών επιχειρήσεων, εμπορίου, τουρισμού εκπαίδευσης και πολιτισμού.

Οι μετασχηματισμοί που αφορούν στο κέντρο της Αθήνας λαμβάνουν χώρα ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του '70 και σχετίζονται κυρίως με τη εγκατάλειψη του κέντρου ως περιοχής κατοικίας από παραδοσιακά μεσοαστικά στρώματα και την ταυτόχρονη απομάκρυνση παραγωγικών χρήσεων και κυρίως της μεταποίησης μαζί με κάποιες μορφές λιανικού ή χονδρικού εμπορίου που σχετίζεται με αυτή. Παράλληλα, εμφανίζεται το φαινόμενο σταδιακής απομάκρυνσης σημαντικών χρήσεων μητροπολιτικής εμβέλειας από το κέντρο της Αθήνας με αιχμή ένα μεγάλο αριθμό πανεπιστημιακών σχολών και τα δικαστήρια. Ως συνέπεια του γεγονότος αυτού έχουμε την απομάκρυνση από το κέντρο διαφόρων δραστηριοτήτων που έμμεσα ή άμεσα σχετίζονταν με τις χρήσεις αυτές, είτε πρόκειται για εμπόριο, είτε για υπηρεσίες. Η διαδικασία αυτή παράγει για πρώτη φορά στο κέντρο της Αθήνας ένα απόθεμα χώρων που παραμένουν κενοί για μεγάλο χρονικό διάστημα και σε κάποιες περιπτώσεις έως και σήμερα. Σταδιακά, νέες χρήσεις/χρήστες παίρνουν τη θέση των παλιών μεταβάλλοντας το λειτουργικό χαρακτήρα περιοχών αλλά και την κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού. Οι προσπάθειες για τη συντεταγμένη αναβάθμιση του κέντρου εστιάζονται κυρίως στην άρση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και στη βελτίωση των όρων ζωής με ολοκληρωμένες αναπλάσεις σε παραδοσιακές γειτονιές (Πλάκα) ή αποσπασματικές παρεμβάσεις σε άλλες (πεζοδρομήσεις, χαρακτηρισμοί και αποκατάσταση παραδοσιακών κτιρίων κλπ.).

Από τα μέσα της δεκαετίας του '90 οι μετασχηματισμοί στο κέντρο της Αθήνας εντείνονται. Κατ' αρχήν, είτε αυτόνομα, είτε συνδεδεμένα με τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, ενεργοποιούνται παλιότερα σχέδια και πραγματοποιούνται έργα ανάπλασης όπως η ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων, το νέο μουσείο της Ακρόπολης, η αναμόρφωση των κεντρικών πλατειών, κλπ. Στο πλαίσιο των έργων βελτίωσης των μεταφορικών υποδομών, αλλάζουν οι συγκοινωνιακές συνθήκες της Αθήνας με τη δημιουργία νέων κεντρικών σταθμών του μετρό και την τόνωση της σημασίας υφιστάμενων σταθμών του ΗΣΑΠ, τη δημιουργία και λειτουργία του τραμ και τον ανασχεδιασμό του συστήματος των λεωφορειακών γραμμών με απομάκρυνση από το κέντρο πολλών από τις αφετηρίες. Ως συνέπεια αυξάνεται κατ' αρχή η προσπελασιμότητα και η ελκυστικότητα του κέντρου, το οποίο διευρύνεται κατά κάποιο τρόπο χωρικά κυρίως μέσω των νέων σταθμών του μετρό. Ταυτόχρονα ενισχύεται η χρήση του τουρισμού με την αναβάθμιση παλιών και νέων ξενοδοχειακών μονάδων ενόψει και των Ολυμπιακών Αγώνων και οι χρήσεις αναψυχής που αναπτύσσονται κυρίως σε παλιά εγκαταλελειμμένα κελύφη. Ταυτόχρονα, απομακρύνονται σταδιακά οι παραδοσιακές λειτουργίες μεταποίησης που ακολουθούν την εγκατάλειψη των πιο παλιών περιοχών από τα μεσαία στρώματα. Παραδοσιακά παραγωγικές περιοχές και γειτονιές λαϊκής κατοικίας, Ψυρρής, Γκάζι, Κεραμεικός, Μεταξουργείο, αλλάζουν όψη. Παράλληλα, στο κέντρο της Αθήνας, δημιουργούνται νέα πολυκαταστήματα και εισέρχονται στην αγορά του κέντρου εμπορικές αλυσίδες.

Η κρίση του κέντρου της Αθήνας συζητιέται από τη δεκαετία του '80 περιγράφοντας την υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος, τη φυγή των μεσαίων στρωμάτων προς τα προάστια και τελικά την πληθυσμιακή και οικονομική αποδυνάμωση του κέντρου. Τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται επιπλέον νέου τύπου δυναμικές, που δημιουργούν νησίδες νέων χρήσεων, διαφοροποιούν το χαρακτήρα ολόκληρων περιοχών και μετατοπίζουν γεωγραφικά τα όρια των αναβαθμισμένων και υποβαθμισμένων περιοχών. Στο κέντρο αναγνωρίζονται δύο τάσεις, ο περιορισμός της πολυλειτουργικότητας του και η οικονομική και η κοινωνική κρίση που απομακρύνουν τμήματα του πληθυσμού που δραστηριοποιούνται σε αυτό.

Η περιοχή του Ελαιώνα, παραδοσιακή περιοχή λαχανόκηπων και τροφοδοσίας της πόλης σε οπωροκηπευτικά προϊόντα, μετατράπηκε σταδιακά σε περιοχή συγκέντρωσης βιοτεχνιών και αποθηκών χωρίς ποτέ να υπάρξει μέριμνα για την ορθολογική οργάνωση των χρήσεων, αλλά και για την οργάνωση των γεωμετρικών χαρακτηριστικών του ιστού.

Η αποβιομηχάνιση και το θεσμικό πλαίσιο για τη βιομηχανία στην πρωτεύουσα οδήγησαν σταδιακά στην παραγωγική υποβάθμιση της περιοχής και στην κυριαρχία χρήσεων μικρής προστιθέμενης αξίας και σημαντικού αρνητικού περιβαλλοντικού φορτίου. Σήμερα, μετά το κλείσιμο των μεγάλων βιομηχανιών, αλλά και του μεγαλύτερου όγκου των βιοτεχνιών, η κύρια χρήση που παραμένει είναι αυτή των αποθηκών και των μεταφορικών εταιρειών. Η εγκατάλειψη της περιοχής διευρύνθηκε με το χαρακτηρισμό του ρέματος Αγίου Ισιδώρου σε αποδέκτη βιομηχανικών καταλοίπων, με αποτέλεσμα να έχει μετατραπεί σε ανοιχτό οχετό. Η κατοικία στην περιοχή εμφανίζει πολύ μικρή παρουσία, στα όρια της περιοχής και κυρίως μέσω συγκροτημάτων οργανωμένης δόμησης. Το ΠΔ του 1996 για τον Ελαιώνα (με τις μετέπειτα αναθεωρήσεις του) προδιέγραψε σε γενικές γραμμές την τριτογενοποίηση της περιοχής, επιτρέποντας μεν σε ορισμένες θέσεις τη χρήση των βιοτεχνιών, χωρίς όμως ιδιαίτερη μέριμνα για την ενθάρρυνση της. Ταυτόχρονα, σύμφωνα με την πολεοδομική μελέτη το οδικό δίκτυο εξορθολογίζεται, ενώ προβλεπόταν μεγάλο ποσοστό κοινόχρηστων χώρων πρασίνου. Σημαντικότερος από αυτούς τους χώρους ήταν η έκταση της ΕΤΜΑ όπου και επιλέχθηκε η χωροθέτηση του γηπέδου του Παναθηναϊκού και των συμπληρωματικών χρήσεων (εμπορικά κέντρα) μέσω του Προγράμματος Διπλής Ανάπλασης όπως αυτή περιγράφεται στο άρθρο 11 του ν. 3481/2006.

Παράλληλα με την «διπλή ανάπλαση», η περιοχή έχει επιλεγεί για τη χωροθέτηση του νέου σταθμού υπεραστικών λεωφορείων της πρωτεύουσας, του αμαξοστασίου του μετρό, του μουσουλμανικού τεμένους της Αθήνας, ενώ ήδη λειτουργεί στην περιοχή το Χρηματιστήριο της Αθήνας. Ισχυρός πόλος στην περιοχή είναι το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο, οι εγκαταστάσεις του οποίου αναπτύσσονται εκατέρωθεν της Ιεράς Οδού, τονίζοντας την παραδοσιακή σχέση της περιοχής με τον πρωτογενή τομέα, προσδίδοντας μία δυναμική στην περιοχή κυρίως με την παρουσία φοιτητών, ερευνητών κλπ.

3.2.1.3 Υποενότητα Βόρειας Αθήνας

Κυρίαρχη τυπολογία είναι αυτή της πολυκατοικίας μέσω αντιπαροχής, με κατασκευές της εικοσαετίας '90 - 2000 αρκετά υψηλών προδιαγραφών, σε σύστημα πανταχόθεν ελεύθερο και ιδιωτικό πράσινο εντός των οικοπέδων. Στη γενικότητα αυτή δεν λείπει και ο τύπος της ανεξάρτητης μονοκατοικίας σε ιδιόκτητο οικόπεδο. Ο ιστός είναι ευανάγνωστος, κατά τεκμήριο σε ιπποδάμειο σύστημα. Σε ορισμένα σημεία, κυρίως σε μία ζώνη κατά μήκος μεγάλων οδικών αξόνων (Κηφισίας, Μεσογείων) παρατηρούνται ασυνέχειες και κενά στον αστικό ιστό. Επίσης, κατά μήκος των ίδιων οδικών αξόνων έχουν αναπτυχθεί χρήσεις υπερτοπικού

εμπορίου (εμπορικά κέντρα) και εμπορικών εκθέσεων, υπηρεσιών υγείας (μεγάλα ιδιωτικά νοσοκομεία) αλλά και υπηρεσιών (τράπεζες, γραφεία εταιρειών) και αναψυχής.

3.2.1.4 Υποενότητα Νότιας Αθήνας

Παρουσιάζει ανομοιογένεια τόσο ως προς τα χαρακτηριστικά του αστικού ιστού, όσο και ως προς τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού. Στο τμήμα από Φάληρο έως Ελληνικό -Αργυρούπολη υπάρχει πυκνός ιστός που πυκνώνει ακόμα περισσότερα δυτικά της λεωφόρου Συγγρού, με βασικό στοιχείο την πολυκατοικία που κατασκευάστηκε με το σύστημα της αντιπαροχής. Στις περιοχές αυτές εμφανίζονται φαινόμενα και προβλήματα αντίστοιχα με αυτά των περιφερειακών γειτονιών του κέντρου (μεγάλες πυκνότητες κτισμένου όγκου και προβλήματα στην οργάνωση του ιστού, ελλείψεις σε ελεύθερους χώρους και χώρους πρασίνου, απαξίωση του κτηριακού δυναμικού, οχλήσεις από τις συνθήκες κυκλοφορίας και στάθμευσης, τον θόρυβο και την ατμοσφαιρική ρύπανση).

Ανατολικά του Ελληνικού, οι πυκνότητες μειώνονται και υπάρχουν ζώνες με πολυκατοικίες αντιπαροχής που ακολουθούν το πανταχόθεν ελεύθερο σύστημα, καθώς και διάσπαρτες μονοκατοικίες σε ιδιωτικά οικόπεδα. Στα τμήματα της ζώνης που γειτνιάζουν με τη λεωφόρο Βουλιαγμένης παρατηρούνται ασυνέχειες στον αστικό ιστό, ταυτόχρονα με μεγάλες αναπτύξεις. Κατά μήκος της παραλιακής ζώνης αναπτύσσεται μία γραμμική συγκέντρωση χρήσεων αναψυχής, εμπορίου / εκθέσεων υπερτοπικής κλίμακας και υπηρεσιών. Στη ζώνη αυτή ως βασικό πρόβλημα εντοπίζεται η ανεπαρκής σύνδεση του αστικού ιστού με τη θάλασσα λόγω της ύπαρξης της λεωφ. Ποσειδώνος και των χρήσεων και των διαμορφώσεων στο ίδιο το παραλιακό μέτωπο, αλλά και στη βόρεια πλευρά της λεωφόρου στο μέτωπο του αστικού ιστού. Ως δυναμικά τοπικά κέντρα με ευρύτερη εμβέλεια στο νότιο τομέα του Λεκανοπεδίου αναγνωρίζονται η Καλλιθέα και η Γλυφάδα.

3.2.1.5 Υποενότητα Δυτικής Αθήνας

Στη Δυτική Αθήνα συνυπάρχουν διαφορετικές τυπολογίες. Στις ενότητες αυτές, συγκριτικά με άλλες περιοχές του λεκανοπεδίου, εμφανίζονται σε μεγαλύτερη συχνότητα περιοχές:

- οργανωμένης δόμησης, είτε πρόκειται για προσφυγικούς συνοικισμούς διαφόρων εποχών και φορέων με τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά, είτε συγκροτήματα εργατικών πολυκατοικιών του ΟΕΚ,
- περιοχές που έχουν την καταγωγή τους σε διαδικασίες αυθαίρετης κατάτμησης και δόμησης (νομιμοποίησης, αντιπαροχής, κλπ.), με σημαντικά προβλήματα ως προς τη δομή του ιστού με μεγάλες πυκνότητες, έλλειψη κοινωνικών και τεχνικών υποδομών, κλπ.,
- διάσπαρτης δόμησης με πολύ μεγάλες ασυνέχειες του ιστού και ταυτόχρονα υποβάθμιση του φυσικού - αγροτικού χώρου, με προβλήματα ως προς την ποιότητα του κτιριακού δυναμικού και με ελλείψεις σε τεχνικές και κοινωνικές υποδομές. Ταυτόχρονα αυτές οι περιοχές έχουν προβλήματα ως προς την προσπελασιμότητα, συγκοινωνιακές συνδέσεις, κλπ.,
- διάσπαρτης βιοτεχνίας και βιομηχανίας.

Η αποσπασματική χωροθέτηση ολυμπιακών εγκαταστάσεων εφοδίασε κάποιες από τις περιοχές αυτές με αθλητικές υποδομές, δεν συνέβαλε όμως σημαντικά στη βελτίωση των συνθηκών στις γειτονιές του δυτικού τομέα καθώς, από τη μία πλευρά, η χωροθέτηση δεν συνοδεύτηκε από παρεμβάσεις λειτουργικής ενσωμάτωσης στον αστικό ιστό.

3.2.1.6 Υποενότητα Πειραιά

Το κέντρο του Πειραιά συγκεντρώνει λειτουργίες μεταφορών, δημόσιας διοίκησης, εμπορίου, υπηρεσιών και αναψυχής εθνικής και μητροπολιτικής εμβέλειας, καθώς και αρχαιολογικούς χώρους με μεγάλη σημασία για την ταυτότητα του, ενώ αποτελεί σημείο αναφοράς για ένα μεγάλο μέρος της Νότιας και Νοτιοδυτικής Αθήνας, αλλά και του νησιωτικού χώρου. Διατηρεί σύνδεση με τη θάλασσα τόσο σε επίπεδο αστικού περιβάλλοντος και ποιότητας ζωής όσο και σε επίπεδο αναπτυξιακής δυναμικής, ως συνδυασμός του επιβατικού και τουριστικού λιμένα και των χρήσεων γης που αναπτύσσονται γύρω από αυτούς. Τα κύρια στοιχεία του χαρακτήρα και της λειτουργίας της κεντρικής ζώνης του Πειραιά είναι:

- Το λιμάνι του Πειραιά, ως επιβατικό λιμάνι και λιμάνι κρουαζιέρας, αποτελεί πύλη της πρωτεύουσας αλλά και της χώρας και αναγνωρίζεται ως ένας από τους πιο δυναμικούς αναπτυξιακούς πόλους της Αττικής.
- Το διοικητικό κέντρο. Η δημόσια διοίκηση της πόλης βρίσκεται συγκεντρωμένη κυρίως στην «τυπική» κεντρική περιοχή. Τα δύο κτίρια - έδρες των ΟΤΑ (Δημαρχείο, Νομαρχία) όπως και άλλες υπηρεσίες δημόσιας διοίκησης βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή του Δημοτικού Θεάτρου και της Αγοράς. Υπάρχουν αποκεντρωμένες υπηρεσίες στην περιοχή του Αγίου Διονυσίου και της οδού Θηβών οι οποίες δεν αλλάζουν τη γενική εικόνα. Στη συμβολή της λεωφόρου Λαμπράκη με την οδό Πειραιώς η ύπαρξη της νομαρχιακής πολεοδομικής υπηρεσίας όπως και της Εθνικής Στατιστικής Αρχής δημιουργούν όρους επέκτασης του κέντρου γραμμικά προς την οδό Πειραιώς. Η μετακίνηση του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας από το Πασαλιμάνι στην ακτή Βασιλειάδη όπως και του κεντρικού κτιρίου του ΟΛΠ από την Τρούμπα στην ακτή Ξαβερίου είναι ένα νέο στοιχείο. Οι βασικές υπηρεσίες του Λιμεναρχείου παραμένουν στην προβολή της κεντρικής περιοχής επί του λιμενικού μετώπου, στον Άγιο Νικόλαο και την πλατεία Καραϊσκάκη. Στις ίδιες περιοχές διαπιστώνεται μεγάλη συγκέντρωση τραπεζικών καταστημάτων, με μεγαλύτερο βάρος στο παραλιμένιο μέτωπο.
- Το εμπορικό κέντρο του Πειραιά συγκροτείται σε δύο ενότητες - αγορές. Η πρώτη είναι αυτή που αναφέρεται και ως «Αγορά» και αναπτύσσεται γύρω από τη θέση της παλαιάς Δημοτικής Αγοράς. Απλώνεται από την Αγία Τριάδα έως την πλατεία Ιπποδάμειας και το σταθμό του ΗΣΑΠ. Είναι η παραδοσιακή λαϊκή αγορά, ταυτόχρονα και η υπερτοπική στην οποία αναφέρονται και οι δυτικοί δήμοι, όπως και οι επισκέπτες από το νησιωτικό Αιγαίο. Η δεύτερη αγορά αναπτύσσεται γύρω από το Δημοτικό Θέατρο κατά μήκος των δύο κεντρικών λεωφόρων Βασιλέως Γεωργίου και Ηρώων Πολυτεχνείου, στους παράλληλους και κάθετους δρόμους. Κατά τη διάρκεια των τριών τελευταίων δεκαετιών η αγορά αυτή άνηψε αποκτώντας υπόσταση σύγχρονων εμπορικών δρόμων. Ενισχύθηκε δε ιδιαίτερα από τις πεζοδρομήσεις που πραγματοποιήθηκαν από τη δεκαετία του 1980. Προς την πλευρά του λιμανιού, οι δύο αγορές συναντώνται γύρω από το Ταχυδρομείο και την Αγία Τριάδα.
- Η συγκέντρωση ναυτιλιακών επιχειρήσεων, πρακτορείων της ακτοπλοΐας και τραπεζών στο θαλάσσιο μέτωπο του λιμανιού περί την πλατεία Καραϊσκάκη χρονολογείται από τα μέσα του 19ου αιώνα και διατηρείται μέχρι σήμερα με σταδιακές επεκτάσεις (κυρίως μετά τη δεκαετία του 1970). Σήμερα ο πυρήνας της ζώνης αυτής βρίσκεται στην περιοχή από την πλατεία Καραϊσκάκη έως τον Άγιο Νικόλαο και δύο σκέλη αναπτύσσονται γραμμικά προς το Χατζηκυριάκειο στα νοτιοδυτικά και τον Άγιο Διονύσιο στα βορειοδυτικά. Οι ναυτιλιακές και οι τραπεζικές λειτουργίες έχουν στεγαστεί σε κτίρια γραφείων που οικοδομήθηκαν επί τούτου από τις αρχές της εγκατάστασης τους (Μέγαρο Βάττη, Μέγαρο NAT, Μέγαρο Εθνικής Τραπέζης, παλαιό Μέγαρο ΟΛΠ) έως τις τελευταίες δεκαετίες, ή σε συμβατικά πολυώροφα κτίρια γραφείων.

- Η τουριστική ζώνη και η ζώνη αναψυχής. Από το 1969 αναπτύχθηκε ως τόπος προσέλκυσης τουριστών το Τουρκολίμανο ενώ το Πασαλιμάνι αναβαθμίστηκε με την κατασκευή της Μαρίνας Ζέας και τον δεύτερο πόλο αναψυχής που δημιουργήθηκε στην Έξω Ζέα, στον μυχό της Φρεαττύδας. Σταδιακά χρήσεις αναψυχής εγκαταστάθηκαν σε όλο το μήκος του παράκτιου χώρου από τις παρυφές του λιμανιού έως το ΣΕΦ. Το Τουρκολίμανο ή η Ζέα έχουν πάψει να αποτελούν εδώ και χρόνια σημαντικό πόλο έλξης αλλοδαπών τουριστών και προσελκύουν κυρίως χρήστες από τον Πειραιά και το λεκανοπέδιο. Στο εσωτερικό, περί την πλατεία Κοραή, το Δημαρχείο και το Δημοτικό Θέατρο είναι διαμορφωμένος ένας πόλος συγκέντρωσης και αναψυχής στον οποίο αναφέρεται ο πληθυσμός του κεντρικού Πειραιά.
- Σημαντικές χρήσεις υπερτοπικού χαρακτήρα είναι διάσπαρτες κυρίως στην άμεση περιφέρεια του κέντρου. Οι λιγοστές υπερτοπικές χρήσεις που συγκεντρώνονται στις κεντρικές περιοχές του Πειραιά χαρακτηρίζονται από μειωμένη προσπελασιμότητα και η λειτουργία τους συνδέεται με σοβαρά κυκλοφοριακά προβλήματα.

3.2.2 Χωρική Ενότητα Ανατολικής Αττικής

3.2.2.1 Υποενότητα Μεσογείων

Η χωρική υποενότητα των Μεσογείων εκτείνεται ανατολικά του Υμηττού, όρους που διαχωρίζει τα Μεσόγεια από το λεκανοπέδιο των Αθηνών και έως της ακτές του Ευβοϊκού. Ιστορικά η περιοχή οργανώνεται ως ένα πλέγμα οικισμών που στηρίζονται στην γεωργική εκμετάλλευση της εύφορης πεδιάδας, κυρίως με αμπελουργία και ελαιοκαλλιέργεια και σε κτηνοτροφικές δραστηριότητες.

Από τα μέσα της δεκαετίας του '90 διοχετεύεται στα Μεσόγεια το μεγαλύτερο μέρος των πιέσεων για οικιστική ανάπτυξη της πρωτεύουσας. Οι πιέσεις αυτές εκδηλώνονται με μαζική ανοικοδόμηση νέων κατοικιών, εμπορικών εγκαταστάσεων και παραγωγικών μονάδων που διαχέονται στην πεδιάδα των Μεσογείων κατακερματίζοντας το χώρο, αλλοιώνοντας το αγροτικό τοπίο και προσελκύοντας νέους κατοίκους, εργαζόμενους και επισκέπτες.

Η απαξίωση της πρωτογενούς παραγωγής, υπό την πίεση των τάσεων αστικοποίησης, οδήγησε στην εγκατάλειψη σημαντικών τμημάτων της γης ή στην αλλαγή της χρήσης τους. Παρά τη μεγάλη συρρίκνωση, η γεωργία στην ευρύτερη υποενότητα των Μεσογείων εξακολουθεί να παρουσιάζει κάποια δυναμική στη καλλιέργεια αμπελιών και ελαιόδεντρων.

Τα τελευταία χρόνια έχουν δημιουργηθεί στην περιοχή νέες μεγάλες παραγωγικές μονάδες, αρκετές με δραστηριότητες υψηλής τεχνολογίας (φαρμακοβιομηχανίες, επιχειρήσεις στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, χημικές βιομηχανίες) που χωροθετούνται εντός ή εκτός των θεσμοθετημένων παραγωγικών υποδοχέων και σε συνάρτηση με το βασικό οδικό δίκτυο. Παράλληλα επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών και εμπορίου με εγκαταστάσεις μεγάλων επιφανειών μητροπολιτικής εμβέλειας εμφανίζονται κοντά στο αεροδρόμιο ή επί του βασικού οδικού δικτύου.

Ως σημαντικά αστικά κέντρα στα Μεσόγεια αναγνωρίζονται η Παλλήνη και το Κορωπί και δευτερευόντως τα Σπάτα, η Παιανία, το Μαρκόπουλο και το Πικέρμι στον πυρήνα της πεδιάδας. Στις ακτές αναπτύσσεται μία εκτεταμένη και συνεχής ζώνη Β' κατοικίας με μεγάλα ποσοστά αυθαίρετης δόμησης, ο χαρακτήρας της οποίας μετακινείται προς Α' κατοικίας. Στη ζώνη αυτή ξεχωρίζει η Ραφήνα. Βασικό πρόβλημα για πολλούς

από τους οικισμούς των Μεσογείων είναι η επάρκεια του δικτύου ύδρευσης και η απουσία δικτύου αποχέτευσης.

Οι παραπάνω επισημάνσεις αναδεικνύουν τη σημασία του περιορισμού του φαινομένου της αστικής διάχυσης, με έλεγχο των οικιστικών πιέσεων, ενίσχυση των θεσμοθετημένων περιοχών παραγωγικών δραστηριοτήτων και εξάντληση της χωρητικότητας των εντός σχεδίου περιοχών για οικιστικές χρήσεις. Επίσης, κρίνεται απαραίτητη η διαφύλαξη, προστασία και προβολή του Αττικού Τοπίου, της βιοποικιλότητας και των παραδοσιακών καλλιεργειών.

3.2.2.2 Υποενότητα Λαυρεωτικής

Η Λαυρεωτική αποτελεί ένα από τα λιγότερο αστικοποιημένα τμήματα της Αττικής με σημαντικά φυσικά αποθέματα, πολιτιστική ακτινοβολία και ελκυστικότητα στο επίπεδο του τουρισμού. Στο Σούνιο υπάρχει ένας από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους στην Περιφέρεια της Αττικής, με έντονη διεθνή ακτινοβολία.

Οι πιέσεις που υφίσταται η περιοχή σχετίζονται με την τάση εξάπλωσης του πολεοδομικού συγκροτήματος της πρωτεύουσας στα Μεσόγεια. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη Λαυρεωτική παρουσιάζει το γεγονός ότι πρόκειται για μία περιοχή με ιστορικό βάθος, οικιστικές και παραγωγικές αναδιατάξεις, η οποία διαθέτει ταυτόχρονα πολύ δυναμικά στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος. Η Λαυρεωτική χερσόνησος βρίσκεται ανάμεσα στο νότιο τμήμα του νότιου Ευβοϊκού και στο Σαρωνικό κόλπο. Η θέση της και το πλούσιο σε μεταλλεύματα υπέδαφος της είχαν ως αποτέλεσμα την κατοίκηση της από την αρχαιότητα. Η κορύφωση της εκμετάλλευσης του υπεδάφους επέρχεται κατά τον 5^ο αιώνα π.Χ., περίοδος στην οποία ανάγονται και όλα τα αρχαία ευρήματα στην περιοχή. Από τότε και μέχρι το 1860 περίπου η Λαυρεωτική ερημώνει και εποίκίζεται ξανά όταν ιδρύονται οι δύο εταιρείες εκμετάλλευσης σκουριών και μεταλλοφόρων κοιτασμάτων. Το κλείσιμο των εταιρειών αυτών σηματοδοτεί την πρώτη φάση αποβιομηχάνισης στην πόλη του Λαυρίου και στην ευρύτερη περιοχή. Σε συνδυασμό με την πτώση της κλωστοϋφαντουργίας, μεγάλα τμήματα του πληθυσμού οδηγούνται στην ανεργία, γεγονός που έχει δραματικές επιπτώσεις στην ευρύτερη παραγωγική διάρθρωση της περιοχής.

Σήμερα οι μοναδικές μεγάλες βιομηχανικές μονάδες που υπάρχουν στην περιοχή είναι η ΠΥΡΚΑΛ και η ΕΒΟ, που και αυτές φθίνουν σταδιακά. Οι επιχειρήσεις που απορροφούν τοπικό εργατικό δυναμικό και παρουσιάζουν σχετική βιωσιμότητα είναι οι τουριστικές εγκαταστάσεις της περιοχής του Σουνίου και Αναβύσσου, οι εγκαταστάσεις της μαρίνας στο Λαύριο (πρώην ναυπηγείο Olympic Marine), η χημική μονάδα της DOW στο Θορικό και η ηλεκτροπαραγωγική μονάδα της ΔΕΗ στον Άγιο Νικόλαο Λαυρίου. Στο επίπεδο των αναπτυξιακών υποδομών ως σημαντικότερη αναγνωρίζεται ο Λιμένας του Λαυρίου.

Η γεωργία στην ευρύτερη υποενότητα της Λαυρεωτικής εξακολουθεί να παρουσιάζει κάποια δυναμική με αυξητικές τάσεις.

Ως σημαντικότερο οικιστικό κέντρο στην ευρύτερη περιοχή αναγνωρίζεται το Λαύριο. Άλλα αστικά κέντρα στη Λαυρεωτική είναι η Αναβύσσος στα νότια, και τα Καλύβια και η Κερατέα στην ανατολική ενδοχώρα. Οι υπόλοιπες, αρκετά πυκνές οικιστικές συγκεντρώσεις στα νότια και τα ανατολικά παράλια αποτελούν περιοχές δεύτερης κατοικίας και βρίσκονται σε πολλές περιπτώσεις εκτός σχεδίου ενώ είναι ανεπτυγμένο και το φαινόμενο της αυθαίρετης δόμησης. Πέρα από τις γεωργικές εκτάσεις που οικοπεδοποιήθηκαν το ίδιο

συνέβη και σε αρκετές δασικές εκτάσεις οι οποίες είτε αποχαρκτηρίστηκαν, είτε οικίστηκαν αυθαίρετα. Η εξάπλωση των παραθεριστικών συγκεντρώσεων είχε ως συνέπεια τη μετατροπή διακριτών οικισμών σε μία συνεχή, ομοιογενή παραλιακή οικιστική ζώνη.

Με βάση τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του φυσικού περιβάλλοντος και των διεθνούς ακτινοβολίας πολιτιστικών πόρων της Λαυρεωτικής, κρίνεται ότι ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην ανάδειξη και αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος (ακτών, γεωργικής γης, ορεινών όγκων) και των πολιτιστικών πόρων της περιοχής. Η αναβάθμιση του λιμένα του Λαυρίου και η ρύθμιση θεμάτων που προκύπτουν από τη μετατροπή περιοχών παραθεριστικής κατοικίας σε περιοχές μόνιμης κατοικίας αποτελούν δύο σημεία για τα οποία απαιτούνται συστηματικές παρεμβάσεις.

3.2.2.3 Υποενότητα Βόρειας Αττικής

Η Βόρεια Αττική χαρακτηρίζεται από σημαντικούς φυσικούς και παραγωγικούς πόρους που συνεισφέρουν στη βιωσιμότητα του συνόλου της Αττικής. Παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία στα χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος, συνδυάζοντας τις εύφορες πεδινές εκτάσεις, με τις ορεινές περιοχές των ορεινών όγκων της Πάρνηθας και της Πεντέλης. Οι μεγάλες πυρκαγιές του 2007 στην Πάρνηθα και του 2009 στην Βορειοανατολική Αττική προκάλεσαν τεράστια οικολογική καταστροφή καταστρέφοντας 49.000στρ. δασικής έκτασης και 210.000στρ. αντίστοιχα. Παρά τις εκτεταμένες φυσικές καταστροφές, διατηρούνται ακόμα στην περιοχή τόποι ιδιαίτερης οικολογικής σημασίας για το σύνολο της Αττικής (Σχοινιάς Μαραθώνα, Κτήμα Τατοΐου, Λίμνη Μαραθώνα, εκβολές Ασωπού), που σε συνδυασμό με σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους διεθνούς ακτινοβολίας (Τύμβος Μαραθώνα, Αμφιαράειο Ωρωπού, Ραμνούνας), συνθέτουν ένα πλέγμα πολύτιμων πόρων για την ανάπτυξη της περιοχής.

Δεδομένου ότι η περιοχή βρίσκεται κοντά στο πολεοδομικό συγκρότημα της πρωτεύουσας με το οποίο συνδέεται μέσω της εθνικής οδού Αθηνών - Θεσσαλονίκης και της σιδηροδρομικής γραμμής Αθηνών - Χαλκίδας, έχει γίνει πεδίο μεγάλης συγκέντρωσης βιοτεχνικών και βιομηχανικών μονάδων κυρίως σε οργανωμένους υποδοχείς κοντά στον άξονα της εθνικής οδού. Συγκεκριμένα στην περιοχή (Αγ. Στέφανος, Αχαρνές, Αυλώνας) δραστηριοποιούνται επιχειρήσεις από ένα μεγάλο εύρος κλάδων της παραγωγής, με σημαντικότερες στους τομείς των τροφίμων, της υφαντουργίας, των φαρμάκων, του μηχανολογικού εξοπλισμού, των μεταλλικών κατασκευών, των τυπογραφικών δραστηριοτήτων, της παραγωγής προσωπικών ειδών λιανικού εμπορίου και των χρωμάτων. Η μεγάλη συγκέντρωση παραγωγικών μονάδων καθιστά σημαντική τη συμβολή της περιοχής στην απασχόληση για το σύνολο της Αττικής, ενώ παράλληλα σοβαρές είναι οι πιέσεις για το φυσικό περιβάλλον και ιδιαίτερα για τα ρέματα της περιοχής.

Οι μετασχηματισμοί που έχουν σημειωθεί τα τελευταία χρόνια περιλαμβάνουν πιέσεις αστικοποίησης με πύκνωση της κατοικίας μέσα και γύρω από τους υφιστάμενους οικισμούς, μετατροπή περιοχών παραθεριστικής κατοικίας σε μόνιμη κατοικία και η κατασκευή νέων παραθεριστικών κατοικιών στις ακτές. Οι αλλαγές αυτές μεταβάλλουν σταδιακά τα βασικά χαρακτηριστικά του τοπίου και της παραγωγικής δραστηριότητας της περιοχής, ενώ ταυτόχρονα μεταβάλλεται και η δομή του οικιστικού δικτύου.

Οι τάσεις αυτές επηρεάζουν την οργάνωση του οικιστικού δικτύου. Συγκεκριμένα ορισμένοι οικισμοί εμφανίζουν πλέον χωρική συνέχεια με τον αστικό σχηματισμό του λεκανοπεδίου αποτελώντας οργανικό τμήμα του (Αχαρνές, Άγιος Στέφανος, Άνοιξη, Δροσιά, Διόνυσος, Θρακομακεδόνες, Ροδόπολη, Σταμάτα), άλλοι οικισμοί λειτουργούν ως δορυφόροι του με παραγωγική βάση στον πρωτογενή και στο δευτερογενή

τομέα (Καπανδρίτι, Κρυονέρι, Μαλακάσα, Αφίδνες, Βαρνάβας, Γραμματικό, Ωρωπός, Κάλαμος) και άλλοι συνδέονται με την ανάπτυξη της παράκτιας ζώνης με κατοικία και δραστηριότητες αναψυχής (Νέα Μάκρη, Άγιοι Απόστολοι, Σκάλα Ωροπού, Χαλκούτσι).

Η προστασία, αποκατάσταση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου που έχει υποστεί τις συνέπειες των μεγάλων πυρκαγιών, αποτελεί προτεραιότητα με ιδιαίτερη βαρύτητα για το σύνολο της Αττικής. Επίσης, με δεδομένο το συγκριτικό πλεονέκτημα του μεγέθους των γεωργικών εκτάσεων και της παραγωγής, αναδεικνύεται η ανάγκη προστασίας και ενίσχυσης του πρωτογενούς τομέα. Ταυτόχρονα, και σε συνάρτηση με τα προηγούμενα, κρίνεται απαραίτητο να περιοριστεί η διάχυση χρήσεων στο χώρο και οι οικιστικές πιέσεις να κατευθυνθούν στις υφιστάμενες θεσμοθετημένες ζώνες είτε πρόκειται για παραγωγικούς υποδοχείς, είτε για ζώνες πρώτης και παραθεριστικής κατοικίας, η πολεοδομική οργάνωση των οποίων αποτελεί άμεση προτεραιότητα.

3.2.3 Χωρική Ενότητα Δυτικής Αττικής

3.2.3.1 Υποενότητα Θριάσιου

Το Θριάσιο αποτελεί διαχρονικά μία περιοχή με μεγάλο βάρος ως προς τις παραγωγικές δραστηριότητες, σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Η πεδιάδα του Θριάσιου αποτέλεσε για αιώνες πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη γεωργικών δραστηριοτήτων και την απασχόληση σε αυτές του πληθυσμού των οικισμών της περιοχής. Η διαθεσιμότητα σε γη και σε εργατικό δυναμικό, σε συνδυασμό με την εξυπηρέτηση από την εθνική οδό Αθηνών - Κορίνθου που συνδέει την πρωτεύουσα με την Πελοπόννησο και τη Δυτική Ελλάδα, καθώς και η εξυπηρέτηση από τη θάλασσα κυρίως μέσω του εμπορικού λιμένα Ελευσίνας συνέβαλαν στην ανάπτυξη στη διάρκεια του 20ου αιώνα μίας ζώνης βαριάς βιομηχανίας κατά μήκος των ακτών με διυλιστήρια, μεταλλουργίες, βιομηχανία τσιμέντων, ναυπηγεία εθνικής σημασίας, που συμπληρώνονται από ένα πλήθος μικρότερων βιομηχανιών, βιοτεχνιών και αποθηκών, με σοβαρές περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Συνολικά, το Θριάσιο έχει αναδειχτεί σε έναν σημαντικό παραγωγικό πόλο με διάχυση μονάδων στην πεδιάδα, αλλά και ισχυρές τοπικές συγκεντρώσεις στις εκτεταμένες θεσμοθετημένες παραγωγικές ζώνες (ΒΙΠΑ, ΒΙΠΕ, Χονδρεμπόριο, Επιχειρηματικά Πάρκα) της περιοχής, συχνά ομοειδών επιχειρήσεων κυρίως του κατασκευαστικού τομέα και των χημικών. Πρόκειται κατά κύριο λόγο για χωρικές συγκεντρώσεις επιχειρήσεων επεξεργασίας μη μεταλλικών ορυκτών, μεταλλικών κουφωμάτων και πλαισίων καθώς και παραγωγής χρωμάτων και βερνικιών.

Ο Δήμος Ασπρόπυργου αποτελεί μια από τις σημαντικότερες συγκεντρώσεις μεταποιητικών μονάδων και μονάδων χονδρεμπορίου της Αττικής, με ιδιαίτερη δυναμική προσέλκυσης μετά το 2000. Οι μονάδες αυτές ειδικεύονται στην παραγωγή ενός ευρέως φάσματος προϊόντων, ωστόσο παρατηρείται σημαντική ειδίκευση στους κλάδους της επεξεργασίας πετρελαίου, των οικοδομικών υλικών, μετάλλων και μεταλλικών κατασκευών και ανακύκλωσης προϊόντων.

Στο Δήμο Ελευσίνας βρίσκονται μονάδες Ναυπηγείων και επεξεργασίας πετρελαίου. Εκτός από αυτές τις μονάδες η παρουσία μεταποιητικής δραστηριότητας στο δήμο είναι εξαιρετικά περιορισμένη.

Ο Δήμος Άνω Λιοσίων παρουσιάζει ισχυρή ειδίκευση σε μεταποιητικές μονάδες του κατασκευαστικού τομέα και ειδικότερα σε μονάδες ετοιμού σκυροδέματος, του κλάδου των μεταλλικών κατασκευών και παραγωγής χρωμάτων και βερνικιών.

Εκτός από την προσέλκυση μεταποιητικών δραστηριοτήτων, η κατασκευή της Αττικής Οδού και του Προαστιακού έδωσε ώθηση στην ανάπτυξη και την αναβάθμιση της κατοικίας στο Θριάσιο, ιδιαίτερα σε περιοχές κοντά στην ακτή (Ελευσίνα) ή στις παρυφές των ορεινών όγκων (Μάνδρα, Μαγούλα) οδηγώντας σε πληθυσμιακή αύξηση την περιοχή. Η τάση αυτή συνδέεται με τις αναδιατάξεις στο πολεοδομικό συγκρότημα της πρωτεύουσας και την ανάπτυξη περιοχών κατοικίας έξω από αυτό. Ενισχύεται από τα μεγάλα δημόσια έργα (Θριάσιο Γενικό Νοσοκομείο Ελευσίνας, Ολυμπιακό Κέντρο Άνω Λιοσίων) καθώς και παρεμβάσεις αναβάθμισης του ιστού της Ελευσίνας (αναπλάσεις του θαλάσσιου μετώπου, ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου και προσέλκυση χρήσεων εμπορίου, πολιτισμού και αναψυχής στα κενά των πρώην βιομηχανικών χώρων).

Ως προς την οργάνωση του οικιστικού δικτύου, βασικός πόλος είναι η Ελευσίνα η οποία συγκεντρώνει τις κεντρικές λειτουργίες υπηρεσιών, εμπορίου και αναψυχής και ο Ασπρόπυργος. Οι συνδέσεις μεταξύ των οικισμών, των διάχυτων θυλάκων κατοικίας και των παραγωγικών δραστηριοτήτων εμφανίζουν σοβαρά προβλήματα, καθώς οι μεγάλοι οδικοί άξονες ταχείας κυκλοφορίας (Αττική Οδός, εθνική οδός Αθηνών - Κορίνθου, λεωφόρος ΝΑΤΟ), η παλιά και νέα σιδηροδρομική γραμμή και το αεροδρόμιο της Ελευσίνας, κατακερματίζουν το χώρο και καθιστούν δύσκολη την κίνηση στο εσωτερικό της περιοχής. Αντίστοιχα, δύσκολη έως αδύνατη είναι η πρόσβαση στις ακτές, δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μέρος τους καταλαμβάνεται από μεγάλα βιομηχανικά συγκροτήματα και λιμενικές εγκαταστάσεις.

Τέλος επισημαίνεται ότι η περιοχή συγκεντρώνει πολιτιστικούς πόρους διεθνούς εμβέλειας και συγκεκριμένα τον αρχαιολογικό χώρο και το μουσείο της Ελευσίνας, σε συνδυασμό με το ίχνος της Ιεράς Οδού. Τα αρχαία μνημεία πλαισιώνονται από νεώτερα μνημεία βιομηχανικής κληρονομιάς (βιομηχανίες Ίρις, Κρόνος, Τιτάν, Βότρυς, Ελαιουργική) και αστικής αρχιτεκτονικής που αναδεικνύουν την Ελευσίνα σε έναν εν δυνάμει σημαντικό τουριστικό πόλο για την Αττική.

Για τη χωρική υποενότητα του Θριασίου κρίνεται αναγκαία η άμεση αντιμετώπιση των υψηλής έντασης συσσωρευμένων περιβαλλοντικών, κοινωνικών και αναπτυξιακών προβλημάτων. Βασικός άξονας για την αντιμετώπιση των οξύτατων περιβαλλοντικών προβλημάτων είναι η άρση του φαινομένου της ανοργάνωτης συγκέντρωσης ρυπαινουσών παραγωγικών δραστηριοτήτων, η μείωση της ρύπανσης της ατμόσφαιρας, του εδάφους και του υδροφόρου ορίζοντα, και ειδικότερα του θαλάσσιου περιβάλλοντος του κόλπου της Ελευσίνας.

3.2.3.2 Υποενότητα Μεγαρίδας

Η χωρική υποενότητα της Μεγαρίδας καταλαμβάνει το νοτιοδυτικό άκρο της Αττικής και αποτελεί μαζί με το Θριάσιο το βασικό πέρασμα απ' την Αττική στην Πελοπόννησο κι αντίστροφα, καθώς και το ιστορικό πέρασμα από την Αθήνα και τα Μέγαρα προς τη Θήβα. Βρίσκεται ανάμεσα στους κόλπους του Σαρωνικού και του Κορινθιακού. Παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία στα χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος, συνδυάζοντας τις εύφορες πεδινές εκτάσεις στην πεδιάδα των Μεγάρων και τμήμα του κάμπου της Βοιωτίας, με τις κατάφυτες περιοχές των βουνών Πατέρας, Γεράνεια και Κιθαιρώνας. Ο πλούτος του φυσικού τοπίου

συνδυάζεται με ιστορικούς τόπους της αρχαιότητας καθώς και ένα πλήθος από ναούς και μοναστήρια, που διαμορφώνουν ένα φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον ιδιαίτερης οικολογικής και εκπαιδευτικής αξίας.

Η ιδιαίτερη φυσιογνωμία της περιοχής προκύπτει από τη σύνθεση παραγωγικών δραστηριοτήτων στην ενδοχώρα με δραστηριότητες παραθερισμού στις ακτές. Παρότι η περιοχή βρίσκεται κοντά στο πολεοδομικό συγκρότημα της πρωτεύουσας με το οποίο συνδέεται μέσω της εθνικής οδού Αθηνών - Κορίνθου και του προαστιακού, δεν έχει δεχτεί τις πιέσεις που έχουν δεχτεί τις τελευταίες δύο δεκαετίες άλλες χωρικές ενότητες της Αττικής. Οι μετασχηματισμοί που σημειώνονται είναι πιο ήπιοι και χωρίς να μεταβάλλουν τα βασικά χαρακτηριστικά του τοπίου και της παραγωγικής δραστηριότητας της περιοχής, ενώ αλλαγές στις χρήσεις γης εμφανίζονται με μία σχετική ένταση σε νησίδες κοντά στον άξονα της εθνικής οδού.

Κεντρικό στοιχείο της παραγωγικής διαδικασίας είναι η εκτεταμένη γεωργική παραγωγή, κάτι που διακρίνει τη Μεγαρίδα στο σύνολο της Αττικής. Βασικό χαρακτηριστικό της παραγωγής είναι ότι ένα μεγάλο μέρος των παραγόμενων προϊόντων προορίζεται για την αγορά της πρωτεύουσας.

Σε αντίθεση με το Θριάσιο, οι πιέσεις από την είσοδο βιομηχανικών χρήσεων είναι πιο περιορισμένες. Εξαίρεση αποτελεί η περιοχή γύρω από τον οικισμό της Μάνδρας όπου συγκεντρώνονται βιομηχανίες κυρίως με ειδίκευση στους κλάδους των μεταλλικών κατασκευών και των χημικών προϊόντων, διαμορφώνοντας μαζί με τις βιομηχανικές ζώνες του Θριασίου μία ισχυρή παραγωγική ενότητα μεταποιητικών δραστηριοτήτων. Η πόλη των Μεγάρων και η γύρω περιοχή συγκεντρώνουν επίσης μερικές βιομηχανικές μονάδες, αλλά σε πολύ πιο περιορισμένη έκταση και σίγουρα πολύ λιγότερο από τα προγραμματικά μεγέθη των θεσμοθετημένων υποδοχέων παραγωγικών χρήσεων, γεγονός που αποδίδεται στην προσφορά κατάλληλης γης σε περιοχές πλησιέστερα στο λεκανοπέδιο και στα βασικά μεταφορικά δίκτυα της Αττικής. Ωστόσο, σε συνέχεια με τη παράκτια ζώνη βαρειών χρήσεων υπερτοπικού χαρακτήρα του Θριασίου αναπτύσσονται και στη Μεγαρίδα ανάλογες χρήσεις με μικρότερη όμως πυκνότητα (Αεροπορική Βάση Μεγάρων, Στρατιωτικό Κέντρο Ειδικών Δυνάμεων Μεγάλο Πεύκο). Στην περίπτωση όμως της Μεγαρίδας το μεγαλύτερο μέρος των ακτών, τόσο του Σαρωνικού όσο και του Κορινθιακού, συγκεντρώνει χρήσεις παραθεριστικής κατοικίας.

Παραθεριστική κατοικία έχει αναπτυχθεί στις ακτές του Σαρωνικού από τη δεκαετία του '60 στους οικισμούς της Κινέτας και της Νέας Περάμου, αλλά και διάσπαρτα στη ζώνη των ακτών, σε μεγάλο βαθμό ως αυθαίρετη εκτός σχεδίου δόμηση. Από τη δεκαετία του '80 οι οικισμοί αυτοί άρχισαν να αποκτούν μόνιμους κατοίκους. Οι πιέσεις αστικοποίησης που έχουν εκδηλωθεί το τελευταίο διάστημα στη Μεγαρίδα κατευθύνονται στην ενίσχυση των υφιστάμενων οικιστικών συγκεντρώσεων πρώτης και παραθεριστικής κατοικίας και όχι στην ανάπτυξη νέων οικιστικών συγκεντρώσεων ή στη διάχυση οικιστικών χρήσεων στον περιφερικό και εξωαστικό χώρο.

Παρότι η γενική κατάσταση του περιβάλλοντος είναι καλύτερη από αυτή του Θριασίου και οι πιέσεις από την είσοδο νέων χρήσεων πιο περιορισμένες, η Μεγαρίδα αντιμετωπίζει επίσης σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα. Τα περισσότερα εντοπίζονται στη ζώνη κατά μήκος της εθνικής οδού Αθηνών - Κορίνθου και των ακτών του Σαρωνικού η οποία επιβαρύνεται από την έντονη οικιστική ανάπτυξη που βασίζεται σημαντικά σε αυθαίρετη δόμηση, τη συγκέντρωση βαριών χρήσεων, το θόρυβο και τη ρύπανση που προκαλούν οι μεγάλοι κυκλοφοριακοί φόρτοι καθώς και την όχληση από τα πτηνοτροφεία. Σε γενικές γραμμές δύσκολη χαρακτηρίζεται η πρόσβαση στις ακτές κολύμβησης και η σύνδεση μεταξύ περιοχών που βρίσκονται εκατέρωθεν της εθνικής οδού. Σοβαρά προβλήματα υπάρχουν στη εξυπηρέτηση των οικιστικών

περιοχών με τον προαστιακό, τόσο λόγω του ανεπαρκούς πλήθους των σταθμών, όσο και λόγω της α-πουσίας διαμορφώσεων που να συνδέουν τους οικισμούς με τους σταθμούς του δικτύου. Τα παραπάνω συνδυάζονται με μία χαλαρή συγκρότηση στον ιστό των παραθεριστικών οικισμών της ζώνης αυτής, αλλά και με τα προβλήματα στην πολεοδομική οργάνωση και τις εξυπηρετήσεις στους μεγαλύτερους οικισμούς (Μέγαρα, Μάνδρα).

Στη χωρική υποενοότητα Μεγαρίδας κρίνεται απαραίτητο να οργανωθεί ο πρωτογενής τομέας παραγωγής και να αναδειχθεί το πλούσιο φυσικό περιβάλλον και το ιδιαίτερο φυσικό τοπίο. Η μακροπρόθεσμη οργάνωση του δευτερογενούς τομέα παραγωγής και η προώθηση ζωνών χονδρεμπορίου και διαμετακομιστικού εμπορίου θα συμβάλει στην αποσυμφόρηση άλλων χωρικών υποενοτήτων και κυρίως του Θριάσιου. Η διοχέτευση των οικιστικών πιέσεων στις υφιστάμενες οικιστικές συγκεντρώσεις πρώτης και δεύτερης / παραθεριστικής κατοικίας και η έγκαιρη προστασία του περιαστικού χώρου από φαινόμενα διάχυσης αποτελεί σημαντική προτεραιότητα.

3.2.4 Χωρική Ενότητα Νησιωτικής Αττικής

Η χωρική ενότητα της νησιωτικής Αττικής περιλαμβάνει τα νησιά των Κυθήρων, των Αντικυθήρων, της Σαλαμίνας, της Αίγινας, του Αγκιστρίου, του Πόρου, της Ύδρας, των Σπετσών, της Ψυττάλειας, μερικές βραχονησίδες και τις ακτές της Τροιζηνίας. Το κάθε νησί διατηρεί τη δική του ταυτότητα, τόσο λόγω του ιδιαίτερου φυσικού περιβάλλοντος και της ιστορικής διαδρομής του, όσο και σε συνάρτηση με το βαθμό επίδρασης της πρωτεύουσας στην παραγωγική του βάση.

Η σχετική απαξίωση της πρωτογενούς παραγωγής, με εξαίρεση την ελαιοκαλλιέργεια στα περισσότερα νησιά και την αγροτική παραγωγή στην Τροιζηνία, οδηγεί σε εγκατάλειψη σημαντικών τμημάτων της γης (ακόμα και εκτάσεων με φιστικιές στην Αίγινα) ή στην αλλαγή της χρήσης τους με κατεύθυνση τον τουρισμό και τον παραθερισμό. Η τουριστική ανάπτυξη εκδηλώνεται με διαφορετικό τρόπο σε κάθε νησί και στηρίζεται αφενός στον φυσικό πλούτο, τους αρχαιολογικούς τόπους και την παραδοσιακή αρχιτεκτονική των νησιών και αφετέρου στα συγκριτικά πλεονεκτήματα που προσφέρει η εγγύτητα με την ηπειρωτική Αττική.

Η Σαλαμίνα και η Αίγινα που βρίσκονται πλησιέστερα στην ηπειρωτική Αττική και με τακτικές ακτοπλοϊκές συνδέσεις, εκτός από τη μεγάλη ανάπτυξη παραθεριστικής κατοικίας, έχουν δεχτεί σχετικά πρόσφατα έντονες πιέσεις προαστικοποίησης που συνδυάζεται και με φαινόμενα διάχυσης του οικιστικού ιστού. Το Αγκίστρι και ο Πόρος αποτελούν επίσης τόπο ανάπτυξης παραθεριστικής κατοικίας, ενώ η Ύδρα και οι Σπέτσες, εκτός από τόποι παραθεριστικής κατοικίας υψηλών εισοδημάτων, προσελκύουν εγχώριους και αλλοδαπούς τουρίστες ήδη από τη δεκαετία του '60, με μεγάλη έμφαση σε κρουαζιέρες. Ειδικά για τη Σαλαμίνα και τον Πόρο, σημαντικό αναπτυξιακό στοιχείο είναι οι εγκαταστάσεις του πολεμικού ναυτικού (Ναύσταθμος της Σαλαμίνας, Κέντρο Εκπαίδευσης του Πόρου) που δημιουργούν μία δυναμική στα δύο νησιά με το ανθρώπινο δυναμικό τους. Τέλος, στην Ψυτάλεια υπάρχουν οι εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού της Αττικής.

Ο φυσικός κατακερματισμός του νησιωτικού χώρου επηρεάζει άμεσα την οργάνωση του οικιστικού δικτύου με αποτέλεσμα να δημιουργούνται μικρά αυτοτελή οικιστικά δίκτυα. Σε κάθε νησί αναδεικνύεται ένας κεντρικός οικισμός όπου βρίσκεται και το κεντρικό λιμάνι (με εξαίρεση τη Σαλαμίνα), γύρω από τον οποίο οργανώνεται ένα δίκτυο από μικρότερους οικισμούς ή/και ζώνες παραθεριστικής κατοικίας και τουριστικών εγκαταστάσεων. Η εξυπηρέτηση των οικισμών από τεχνικές υποδομές και δίκτυα (ύδρευση, αποχέτευση,

χώροι διάθεσης απορριμμάτων και ανακύκλωσης, ευρυζωνικά δίκτυα), οδικές υποδομές και χερσαίες συγκοινωνίες παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα και έντονες χωρικές ανισότητες.

Προτεραιότητα για το νησιωτικό χώρο της Αττικής, ένα χώρο με μεγάλες φυσικές και παραγωγικές ιδιαιτερότητες, είναι η ανάπτυξη με έμφαση στην προστασία του νησιωτικού τοπίου, του φυσικού περιβάλλοντος και της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Παράλληλα με τη διερεύνηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης του τουρισμού, ιδιαίτερα σε συσχετισμό και δικτύωση με την Αθήνα, είναι κρίσιμο να εξεταστούν οι δυνατότητες ενίσχυσης της πρωτογενούς παραγωγής.

4 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΕΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

4.1 Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας / Αττικής 2021

Το νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθηνών-Αττικής (ΡΣΑ) που ψηφίστηκε με τον Ν. 4277/2014 (ΦΕΚ 156/Α/2014), περιέχει το σύνολο των στόχων, των κατευθύνσεων πολιτικής, των προτεραιοτήτων, των μέτρων και των προγραμμάτων που προβλέπονται από το νόμο αυτό ως αναγκαίων για τη χωροταξική, πολεοδομική και οικιστική οργάνωση της Αττικής και την προστασία του περιβάλλοντος, σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

Το ΡΣΑ επέχει ταυτόχρονα και θέση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Αττικής, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο Ν. 4269/2014 (ΦΕΚ 142/Α/2014).

Ειδικότερα οι κατευθύνσεις του ΡΣΑ αναφέρονται κυρίως:

- α) στην κοινωνικοοικονομική ανασυγκρότηση του χώρου,
- β) στη χωροταξική δομή και οργάνωση των δραστηριοτήτων,
- γ) στην προστασία, αναβάθμιση και ανάδειξη του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος, του τοπίου και των πολιτιστικών πόρων
- δ) στη χωρική διάρθρωση των βασικών δικτύων και υποδομών μεταφορικής, τεχνικής, διοικητικής και κοινωνικής υποδομής
- ε) στην πολεοδομική οργάνωση
- στ) στην πολιτική γης
- ζ) στο σχεδιασμό περιοχών ή ζωνών ειδικού ενδιαφέροντος ή ειδικών προβλημάτων
- η) στο συντονισμό των μελετών και προγραμμάτων που έχουν σχέση με το ΡΣΑ και ιδίως στο σχεδιασμό παρεμβάσεων μητροπολιτικής σημασίας
- θ) στο συντονισμό με τα περιφερειακά πλαίσια των όμοιων περιφερειών

Σύμφωνα με το **Άρθρο 8 «Χωροταξική οργάνωση»** του ΡΣΑ ο χώρος της Αττικής διαμορφώνεται βάσει χωρικών ενοτήτων, αξόνων και πόλων ανάπτυξης, οι οποίοι αποτελούν τις περιοχές κλειδιά που αναλαμβάνουν δομικό ρόλο στη διάρθρωση του χώρου, όπου εστιάζονται οι δράσεις και τα μέσα για την υλοποίηση των στόχων του νέου ΡΣΑ, στο πλαίσιο της σύνθεσης των τομεακών πολιτικών στο χώρο. Καθορίζονται τέσσερις (4) Χωρικές Ενότητες, με διάκριση σε επιμέρους Χωρικές Υποενότητες, για τη βέλτιστη χωροταξική οργάνωση, με βάση τη γεωγραφική διάρθρωση και τα επιμέρους φυσιογνωμικά τους χαρακτηριστικά (βλ. παράγραφο 0).

4.2 Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΓΠΣ)

Τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΓΠΣ) αποτελούν κατευθυντήρια σχέδια για την ορθολογική οργάνωση και ανάπτυξη της πόλης. Στον παρακάτω πίνακα εμφανίζονται αναλυτικά στοιχεία για τα ΓΠΣ στους Δήμους της περιφέρειας Αττικής.

Πίνακας 4-1 Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια περιφέρειας Αττικής

Καλλικρατικοί Δήμοι	Πρώην Δήμοι - Κοινότητες	ΦΕΚ
Αγ. Αναργύρων - Καματερού	Αγ. Ανάργυροι	518/Δ/89 103/Δ/96 (ΑΝΑΔΗΜ)
	Καματερό	542/Δ/88 1365/Δ/96 (ΑΝΑΔΗΜ)
Αγ. Βαρβάρα	-	420/Δ/89 56/Δ/96
Αγ. Δημήτριος	-	195/Δ/88 277/Δ/99 (ΑΝΑΔΗΜ) 513/Δ9.2006
Αγ. Παρασκευή	-	ΦΕΚ 278/Δ/2005
Αθήνα	-	80/Δ/1988
		538/Δ/1996 (Μουσείο Ακρόπολης)
		730/Δ/2004 (Γου/Δί)
		19ΑΑΠ/2007 (Προμπονάς, Ακυρώθηκε από ΣτΕ) 1063/Δ/04 (Πειραιώς)
		103ΑΑΠ/2007 (Πειραιώς)
		90/ΑΑΠ/2010 (Σεπόλια)
		142/ΑΑΠ/2012 (Γκάζι)
		161/ΑΑΠ/2013 (Διπλή Ανάπλαση Βοτανικός) 167/ΑΑΠ/2013 (Προμπονάς)
Αιγάλεω	-	205/Δ/88 240/Δ/94 196/Δ/95 347ΑΑΠ/21/7/2009
Αγκίστρι	-	974/Δ/1994
Αίγινα	-	974/Δ/1994
Άλιμος	-	36/Δ/1987, 945/Δ/1992 24/Δ/95
Αμαρούσιον	-	968/Δ/91 744/Δ/93 734/Δ/94 1241 /Δ/93 977/Δ/97 (ακυρώθηκαν από το ΣτΕ οι πυκνότητες)
Ασπρόπυργος	-	555/Δ/89 1059/Δ/92(ΑΝΑΔΗΜ) 322/Δ/95 125/Δ/97
Αχαρνών	Αχαρνές	145/Δ/89 394/Δ/92 (ΑΝΑΔΗΜ) 238/Δ/90 76 /Δ/99 1238/Δ/94 13/Δ/04 283/Δ/04 (λεκτική /Διόρθωση) 93ΑΑΠ/3/3/09 (Σφετσέικα)
	Θρακομακεδόνες	
Βύρωνας	-	221/Δ/90 108/Δ/96 (ΑΝΑΔΗΜ)
Βριλήσσια	-	1135/Δ/86 536/Δ/87 13/Δ/93
Βάρης – Βούλας - Βουλιαγμένης	Βούλα	1276/Δ/93
	Βάρη	1003/Δ/86 -1276/Δ/93 -419/Δ/89
	Βουλιαγμένη	419/Δ/89 857/Δ/91 1129/Δ/97 51/Δ/03(Λίμνη Βουλιαγμένης)
Γαλάτσι	-	797/Δ/91
Γλυφάδα	-	474/Δ/89 580/Δ/92 (ΑΝΑΔΗΜ) 768/Δ/91 1302/Δ/92
Δάφνης - Υμηττού	Δάφνη	464/Δ/88 1221/Δ/94 (ΑΝΑΔΗΜ)
	Υμηττού	144/Δ/90 1061 /Δ/96 (ΑΝΑΔΗΜ)

Καλλικρατικοί Δήμοι	Πρώην Δήμοι - Κοινότητες	ΦΕΚ
Διονύσου	Αγ. Στέφανος	561 /Δ/95
	Δροσιά	
	Διόνυσσο	
	Άνοιξη	797/Δ/99
	Σταμάτα	1167/Δ/94
	Κρυονέρι (Ρο δόπολης)	275ΑΑΠ/4/7/2008 (262/Δ/2000)
Ελληνικού -Αργυρούπολης	Ελληνικό	238/Δ/90 52/Δ/94 (ΑΝΑΔΗΜ.) 716/Δ/94
	Αργυρούπολη	311/Δ/88 666/Δ/94 (ΑΝΑΔΗΜ.) 1256/Δ/94
Δήμος Ελευσίνας	Ελευσίνα	518/Δ/89 192/Δ/91 627/Δ/05
	Μαγούλα	680/Δ/88 1297/Δ/92 (ΑΝΑΔΗΜ.) 310/Δ/97
Ζωγράφου	-	63/Δ/89 1222/Δ/94 (ΑΝΑΔΗΜ)
Ηλιούπολη	-	407/Δ/88 1225/Δ/94 (ΑΝΑΔΗΜ)
Ηράκλειο	-	586/Δ/93 701/Δ/97
Ίλιον (Ν.Λιόσια)	-	226/Δ/91 1374/Δ/92 (ΑΝΑΔΗΜ.) 79/Δ/95(Τροπ. Σερπιέρη)
Καισαριανή	-	343/Δ/89
Καλλιθέα	-	369/Δ/89 1130/Δ/93 (ΑΝΑΔΗΜ) 192/Δ/06
Σαρωνικού	Καλύβια Θορικού	220/Δ/87 1117/Δ/96 73/ΑΑΠ/2014
	Ανάβυσσος	84/Δ/97
	Σαρωνίδα	
	Κουβαράς	852/Δ/2000
	Π. Φώκαια	178/Δ/96
Κερατσινίου -Δραπετσώνας	Κερατσίνι Δραπετσώνα	206/Δ91 207/Δ/91 142/ΑΑΠ/2014
Κηφισιάς	Κηφισιά	75/Δ/91 365/Δ/92 (ΑΝΑΔΗΜ.) 1108/Δ/93 800/Δ/99
	Ν. Ερυθραία	894/Δ/88 1062/Δ/96(ΑΝΑΔΗΜ.) 655/Δ/91
	Εκάλη	667/Δ94 ΖΟΕ 715/Δ/94 Τροποποίηση ΖΟΕ 90/Δ/06
Κορυδαλλός	-	421/Δ/89
Κορωπί	-	899/Δ/2004
Κύθηρα		864/Δ/1897
Λαυρεωτικής	Λαυρεωτική	1260/Δ/93 374/Δ/95 450/Δ/06 ΒΙΠΑ 135/ΑΑΠ/2009
	Κερατέα	952/Δ/87 557/Δ/03
	Αγ. Κων/νος	1260/Δ/93
Λυκόβρυσης -Πεύκης	Πεύκη	586/Δ/93 701/Δ/97
	Λυκόβρυση	1362/Δ/92
Μάνδρας -Ειδυλλίας	Μάνδρα	162/Δ/89 259/Δ/97 (ΑΝΑΔΗΜ.) 287/Δ/95 1066/Δ/03
	Βίλια	
	Ερυθρές	
	Οινόη	
Μαρκόπουλο Μεσογαίας	-	916/Δ/87 210/Δ/2000
Μεγαρέων	Μέγαρα	409/Δ/91 211/Δ/98
	Ν.Πέραμος	220/Δ/90
Μαραθώνος	Μαραθώνα	421 /Δ/92
	Ν. Μάκρη	219/Δ/87 465/Δ/88
	Γραμματικού	

Καλλικρατικοί Δήμοι	Πρώην Δήμοι - Κοινότητες	ΦΕΚ
	Βαρνάβα	
Μοσχάτου - Ταύρου	Μοσχάτο	386/Δ/88 890/Δ/93 (ΑΝΑΔΗΜ) 1063/Δ/04 (Πειραιώς)
	Ταύρος	834/Δ/87 1063/Δ/04 (Πειραιώς) 103ΑΑΠ/07 (Πειραιώς)
Μεταμόρφωση	-	440/Δ/92 401 /Δ/96 614/Δ/2000
Ν, Ιωνία	-	662/Δ/95
Ν, Σμύρνη	-	520/Δ/87
Νίκαιας - Αγίου	Νίκαια	217/Δ/87
Ιωάννη Ρέντη	Αγ. Ιωάννης Ρέντης	1038/Δ/87 729/Δ/90 1063/Δ/04 (ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 103ΑΑΠ/07 (ΠΕΙΡΑΙΩΣ)
Παλλήνης	Παλλήνη	421 /Δ/89 563/Δ/91 152/Δ/91 1243/Δ/93 859/Δ/99
	Γέρακας	514/Δ/88 373/Δ/95 (ΑΝΑΔΗΜ.) 470/Δ/99
	Ανθούσα	1183/Δ/87 1175/Δ/05
Παιανίας	Παιανία	1062/Δ/86 896/Δ/97
	Γλυκά Νερά	860/Δ/88 1189/Δ/92 (ΑΝΑΔΗΜ.) 133/Δ/92 518/Δ/92
Παπάγου - Χολαργού	Χολαργός	386/Δ/88 406/Δ/94 (ΑΝΑΔΗΜ.)
	Παπάγου	
Πεντέλης	Μελίσσια	47/Δ/89 1219/Δ/94(ΑΝΑΔΗΜ.) 392/Δ/91 572ΑΑΠ31712/07
	Πεντέλη	
	Ν. Πεντέλη	531 /Δ/05
Πετρούπολη	-	14/Δ/95
Περιστερί	-	332/Δ/89 109/Δ/96 (ΑΝΑΔΗΜ) 1057/Δ/96 (ΑΝΑΔΗΜ) 439/Δ/92 386ΑΑΠ/2008
Π. Φάληρο	-	386/Δ/89 1073/Δ/96 (ΑΝΑΔΗΜ)
Πειραιάς	-	79/Δ/88 663/Δ/94 1152/Δ/96 1063/Δ/04 (Πειραιώς) 103ΑΑΠ (Πειραιώς)
Πέραμα	-	550/Δ/90 498/Δ/93 (ΑΝΑΔΗΜ)
Πόρος	-	
Ραφήνας - Πικερμίου	Ραφήνα	
	Πικέρμι	270/Δ/04
Σπάτων - Αρτέμιδος	Σπάτα	652/Δ/89 665/Δ/94 (ΑΝΑΔΗΜ) 250/Δ/99
	Αρτέμιδα (Λούτσα)	
Σαλαμίνας	Σαλαμίνα	572/Δ/85 1105/Δ/97 302/ΑΑΠ/2014
	Αμπελάκια	
Σπέτσες	-	
Τροιζηνίας	Γαλατάς	
	Μέθανα	720/Δ/91
Υδρα	-	
Φιλαδέλφειας - Χαλκηδόνας	Ν. Φιλαδέλφεια	527/Δ89 1254/Δ/92 158/Δ/03
	Ν. Χαλκηδόνα	657/Δ/88 685/Δ/94
Φιλοθέης - Ψυχικού	Ψυχικό	
	Ν. Ψυχικό	625/Δ/89 1021/Δ/92 (ΑΝΑΔΗΜ.) 600/Δ/93
	Φιλοθέη	
Φυλής	Άνω Λιόσια	829/Δ/87 540 /Δ/96
	Ζεφύρι	1213/Δ/86 673/Δ/87

Καλλικρατικοί Δήμοι	Πρώην Δήμοι - Κοινότητες	ΦΕΚ
	Φυλή	
Χαϊδάρι	-	237/Δ/90 372/Δ/92 (ΑΝΑΔΗΜ) 1149/Δ/96
Χαλάνδρι	-	419/Δ/89 93/Δ/92 (ΑΝΑΔΗΜ) 1266/Δ/93 376/Δ/95 (ΑΝΑΔΗΜ.) 897/Δ/04
Ωρωπού	Ωρωπός	
	Αυλώνα	574/Δ/88 1001/Δ/92 (ΑΝΑΔΗΜ.) 1267/Δ/93
	Κάλαμος	
	Συκάμιнос	
	Πολυδένδρι	
	Μαρκόπουλο	
	Ωρωπού	
	Μαλακάσα	
	Καπανδρίτι	221 /Δ/04
	Αφίδναι	1011 /Δ/01

4.3 Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου

Οι Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) αποσκοπούν:

- Στην προστασία της περιαστικής γης από την απρογραμματίστη και ανεξέλεγκτη αστικοποίηση και την άναρχη δόμηση.
- Στη διοχέτευση των πιέσεων και των περιαστικών δραστηριοτήτων σε κατάλληλα επιλεγμένους υποδοχείς.
- Στην αυστηρή προστασία και διαφύλαξη του εναπομείναντος ελεύθερου χώρου, του πρασίνου, της γεωργικής γης, των αρχαιολογικών χώρων, καθώς και εξασφάλιση του ζωτικού ελεύθερου χώρου γύρω από τους τόπους ανάπτυξης, που είναι απαραίτητος για τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας.

Οι εγκεκριμένες ΖΟΕ στην Αττική είναι οι παρακάτω:

1. ΖΟΕ Αττικής

Με το ΠΔ/22-6-83 (ΦΕΚ 284/Δ/1983): "Καθορισμός ζώνης οικιστικού ελέγχου (ΖΟΕ) και κατωτάτου ορίου κατάτμησης σε ολόκληρη την εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προϋφισταμένων του 1923 περιοχή του Ν. Αττικής", καθορίζεται ως Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) ολόκληρη η εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προϋφισταμένων του 1923 περιοχή του Ν. Αττικής.

2. ΖΟΕ Ασπρόπυργου - Θριασίου

Η ΖΟΕ Ασπρόπυργου (ΠΔ Γ.66548, ΦΕΚ 1085/Δ/1996) έχει έκταση 33.000 στρέμματα και αφορά στην εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προ του έτους 1923 περιοχή του Δήμου Ασπροπύργου που βρίσκεται νότια της Αττικής Οδού.

3. ΖΟΕ Λαυρεωτικής

Η ΖΟΕ Λαυρεωτικής (ΦΕΚ 125/Δ/1998) αφορά στην εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προ του έτους 1923 ευρύτερη περιοχή της Χερσονήσου Λαυρεωτικής (Ν. Αττικής) και ειδικότερα των Δήμων Καλυβιών Θορικού, Κερατέας, Λαυρεωτικής και των Κοινοτήτων Αγίου Κωνσταντίνου, Αναβύσσου, Κουβαρά, Παλαιάς Φώκαιας και Σαρωνίδας.

4. ΖΟΕ Μεσογείων (Ανατολικής Αττικής)

Η ΖΟΕ Μεσογείων (ΦΕΚ 199/Δ/2003) αφορά στην εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προ του έτους 1923 ευρύτερη περιοχή Μεσογείων και ειδικότερα των Δήμων Γέρακα, Παλλήνης, Ραφήνας, Γλυκών Νερών, Παιανίας, Σπάτων, Αρτέμιδος, Κρωπίας και Μαρκόπουλου Μεσογαίας και των κοινοτήτων Ανθούσας και Πικερμίου.

5. ΖΟΕ Πύργου Βασιλίσσης

Με τη ΖΟΕ Πύργου Βασιλίσσης (ΦΕΚ 20/Δ/19-01-96) οριοθετήθηκε Οικολογικό Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης και καθορίστηκαν οι χρήσεις γης, οι όροι και οι περιορισμοί δόμησης κατά περιοχές Α (δημόσια έκταση με χρήση οργανωμένου και ελεύθερου πρασίνου), Β (περιοχή αρχαιολογικού ενδιαφέροντος) και Γ (Πάρκο Βιολογικής Γεωργίας), στις εκτός σχεδίου και εντός ορίων οικισμών προ του έτους 1923 περιοχές των Δήμων Ιλίου, Αγ. Αναργύρων και Καματερού.

4.4 Ζώνες Προστασίας Ακτών και Ορεινών όγκων

Η πρώτη θεσμική ρύθμιση για την προστασία των ορεινών όγκων που περιβάλλουν το λεκανοπέδιο της Αττικής γίνεται με την 25683/27.3.1969 απόφαση του Υφυπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης «Περί κηρύξεως ορέων Υμηττού, Πεντελικού, Πάρνηθας, Κορυδαλλού και Αιγάλεω ως τόπων χρηζόντων ειδικής προστασίας» (ΦΕΚ 236/Β/1969) με βάση την οποία οι ορεινοί όγκοι χαρακτηρίζονται ως τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους για την προστασία τους από την ανεξέλεγκτη οικοδόμηση και λατόμηση.

Αρκετά χρόνια αργότερα θεσπίζονται ειδικές ρυθμίσεις για κάθε έναν ξεχωριστά από τους ορεινούς όγκους της Αττικής, εκτός από το όρος Πατέρας. Ειδικότερα:

- Ο ορεινός όγκος του Υμηττού προστατεύεται με το από 16.6.2011 ΠΔ (ΦΕΚ 187/Δ/2011)
- Ο ορεινός όγκος της Πεντέλης προστατεύεται με το από 26.8.88 ΠΔ (ΦΕΚ 755/Δ/1988)
- Ο ορεινός όγκος του Αιγάλεω προστατεύεται με τον Ν. 2742/99 (άρθρο 21) (ΦΕΚ 207/Α/1999)
- Ο ορεινός όγκος της Λαυρεωτικής προστατεύεται με το από 24.1.03 ΠΔ (ΦΕΚ 121/Δ/2003)
- Ο Εθνικός Δρυμός της Πάρνηθας δημιουργήθηκε με το ιδρυτικό διάταγμα του Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας (ΒΔ 644/1961 και προστατεύεται σήμερα με το από 19.07.07 Π.Δ. (ΦΕΚ 336/Δ/2007) όπως έχει τροποποιηθεί με το ΠΔ 40707/2008 (ΦΕΚ 619/Δ/2008)

Ειδικές ρυθμίσεις για τις χρήσεις γης και τους όρους και περιορισμούς δόμησης ισχύουν για το παράκτιο τμήμα της Αττικής από τον Φαληρικό Όρμο μέχρι την Αγία Μαρίνα Κρωπίας σύμφωνα με το ΠΔ «Καθορισμός ζωνών προστασίας, χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης στην παραλιακή ζώνη της Αττικής από τον Φαληρικό Όρμο μέχρι την Αγία Μαρίνα Κρωπίας» (ΦΕΚ 254/Δ/2004).

Τέλος, η Λίμνη Βουλιαγμένης είναι χαρακτηρισμένη ως διατηρητέο μνημείο της φύσης και διαθέτει ζώνες προστασίας (ΠΔ 15/1/2003, ΦΕΚ 51/Δ/2003).

5 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η περιφέρεια Αττικής, αν και καταλαμβάνει χωρικά μόλις το ~3% της συνολικής επιφάνειας της χώρας, ωστόσο συγκεντρώνει περίπου το 35% του συνολικού πληθυσμού, επιβεβαιώνοντας τον «μητροπολιτικό» της χαρακτήρα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ και ειδικότερα σύμφωνα με την απογραφή του 2011, ο πραγματικός πληθυσμός της Περιφέρειας Αττικής ανέρχεται σε 3.787.386 κατοίκους και ο μόνιμος πληθυσμός σε 3.828.434 κατοίκους.

Η διαχρονική εξέλιξη του πραγματικού πληθυσμού της περιφέρειας Αττικής και του συνόλου της Χώρας παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί για τα έτη 1971-2011 (**Πίνακας 5-1**). Από τα στοιχεία της διαχρονικής εξέλιξης του πληθυσμού, καθίσταται σαφές, ότι κατ' αναλογία της πληθυσμιακής μεταβολής που καταγράφηκε σε επίπεδο Χώρας και στην Αττική σημειώνεται πτωτική τάση στην πληθυσμιακή εξέλιξη, ως αποτέλεσμα της παρατεταμένης οικονομικής κρίσης που βρίσκεται η Χώρα.

Πίνακας 5-1 Διαχρονική εξέλιξη του πραγματικού πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής 1971-2011

ΧΩΡΙΚΗ / ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ					% ΜΕΤΑΒΟΛΗ			
	1971	1981	1991	2001	2011	71-81	81-91	91-01	01-11
ΧΩΡΑ	8.788.641	9.740.417	10.259.900	10.964.020	10.940.777	10,8%	5,3%	6,9%	-0,2%
ΑΤΤΙΚΗ	2.797.836	3.369.443	3.523.407	3.761.810	3.787.386	20,4%	4,6%	6,8%	0,7%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του μόνιμου πληθυσμού της Αττικής, με έτος βάσης / αρχικής αναφοράς το 1991 (το έτος δηλ. που άρχισε να καταγράφεται με επίσημο τρόπο στατιστικά η συγκεκριμένη κατηγορία πληθυσμού)(**Πίνακας 5-2**).

Πίνακας 5-2 Διαχρονική εξέλιξη του μόνιμου πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής

ΧΩΡΙΚΗ / ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ (%) ΜΕΤΑΒΟΛΗ	
	1991	2001	2011	1991-2001	2001-2011
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.223.392	10.934.097	10.816.286	7,0%	-1,1%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	3.594.817	3.894.573	3.828.434	8,3%	-1,7%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Σύμφωνα με τα στοιχεία των ανωτέρω πινάκων ο μόνιμος πληθυσμός της Περιφέρειας Αττικής (σύνολο ατόμων που τουλάχιστον τους τελευταίους 12 μήνες πριν την ημερομηνία απογραφής έχουν ζήσει συνεχώς στον τόπο διαμονής τους), παρουσιάζει μείωση της τάξης του 1,7%. Το ποσοστό αυτό είναι μεγαλύτερο από την αντίστοιχη μείωση του πληθυσμού που καταγράφηκε σε επίπεδο χώρας (-1,1%). Η εικόνα είναι διαφορετική για τον πραγματικό πληθυσμό (σύνολο ατόμων που βρέθηκαν παρόντα στον τόπο απογραφής την ημέρα διεξαγωγής της) της Περιφέρειας, όπου καταγράφεται αύξηση κατά 0,7%, ενώ στο σύνολο της χώρας καταγράφεται μικρή μείωση της τάξης του 0,2%.

Στον πίνακα που ακολουθεί (**Πίνακας 5-3**) παρουσιάζονται διαχρονικά πληθυσμιακά στοιχεία για τις Περιφερειακές Ενότητες και τους επιμέρους Δήμους που τις αποτελούν, που αφορούν τον μόνιμο και τον πραγματικό πληθυσμό αλλά και τον Μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολή του πληθυσμού (ΜΕΡΜ).

Πίνακας 5-3 Διαχρονική εξέλιξη του μόνιμου και του πραγματικού πληθυσμού των Δήμων, των Περιφερειακών Ενοτήτων της Περιφέρειας Αττικής

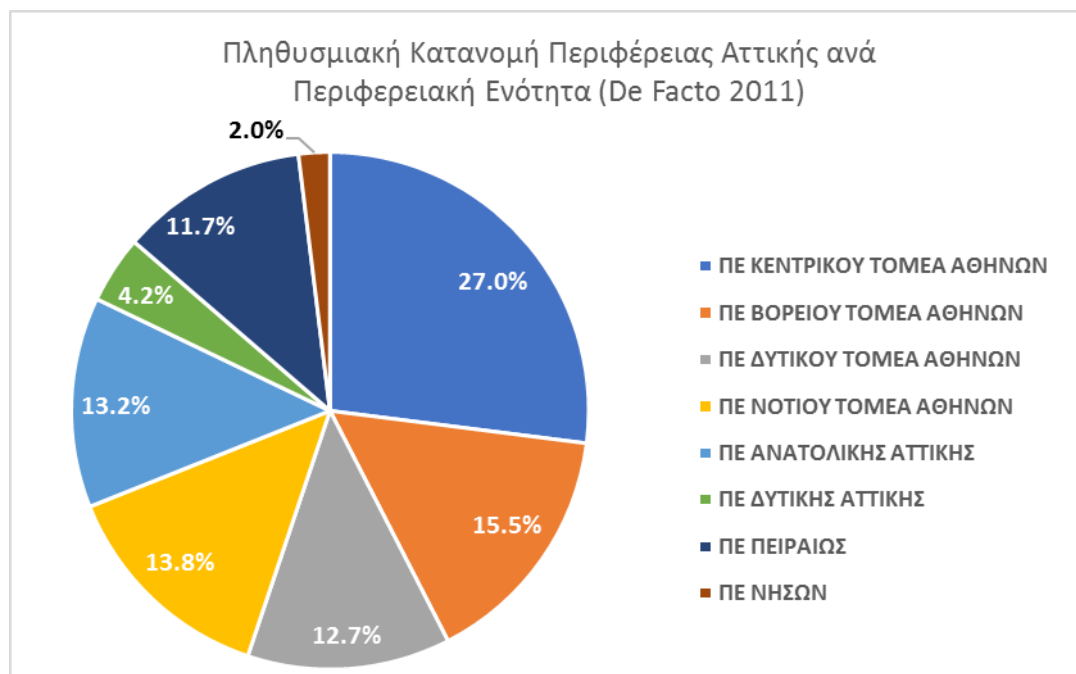
Περιγραφή ("Πρόγραμμα" Καλλικράτης)	Πληθυσμοί						Μεταβολή				ΜΕΡΜ			
	2011		2001		1991		2011-2001		2001-1991		2011-2001		2001-1999	
	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.816.286	10.940.777	10.934.097	10.964.020	10.223.392	10.259.900	-1,08%	-0,21%	6,95%	6,86%	-0,11%	-0,02%	0,67%	0,67%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	3.828.434	3.787.386	3.894.573	3.761.810	3.594.817	3.523.407	-1,70%	0,68%	8,34%	6,77%	-0,17%	0,07%	0,80%	0,66%
ΠΕ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	1.029.520	1.022.853	1.179.308	1.112.133	1.197.601	1.141.194	-12,70%	-8,03%	-1,53%	-2,55%	-1,35%	-0,83%	-0,15%	-0,26%
ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	664.046	664.612	789.166	745.514	816.556	772.072	-15,85%	-10,85%	-3,35%	-3,44%	-1,71%	-1,14%	-0,34%	-0,35%
ΔΗΜΟΣ ΒΥΡΩΝΟΣ	61.308	60.193	64.661	61.102	60.651	58.523	-5,19%	-1,49%	6,61%	4,41%	-0,53%	-0,15%	0,64%	0,43%
ΔΗΜΟΣ ΓΑΛΑΤΣΙΟΥ	59.345	57.563	63.418	58.042	59.533	57.230	-6,42%	-0,83%	6,53%	1,42%	-0,66%	-0,08%	0,63%	0,14%
ΔΗΜΟΣ ΔΑΦΝΗΣ - ΨΥΧΙΚΟΥ	33.628	33.066	36.804	34.813	37.003	35.823	-8,63%	-5,02%	-0,54%	-2,82%	-0,90%	-0,51%	-0,05%	-0,29%
ΔΗΜΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ	71.026	69.917	81.435	76.115	82.615	80.492	-12,78%	-8,14%	-1,43%	-5,44%	-1,36%	-0,85%	-0,14%	-0,56%
ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ	78.153	76.466	81.024	75.904	77.476	75.037	-3,54%	0,74%	4,58%	1,16%	-0,36%	0,07%	0,45%	0,11%
ΔΗΜΟΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ	26.458	26.076	27.193	26.419	27.345	26.803	-2,70%	-1,30%	-0,56%	-1,43%	-0,27%	-0,13%	-0,06%	-0,14%
ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ - ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ	35.556	34.960	35.607	34.224	36.422	35.214	-0,14%	2,15%	-2,24%	-2,81%	-0,01%	0,21%	-0,23%	-0,28%
ΠΕ ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	592.490	585.183	583.900	559.467	505.489	498.869	1,47%	4,60%	15,51%	12,15%	0,15%	0,45%	1,45%	1,15%
ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ	72.333	71.383	71.551	69.470	64.083	64.092	1,09%	2,75%	11,65%	8,39%	0,11%	0,27%	1,11%	0,81%
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ	59.704	58.657	60.065	56.836	48.557	47.463	-0,60%	3,20%	23,70%	19,75%	-0,06%	0,32%	2,15%	1,82%
ΔΗΜΟΣ ΒΡΗΛΗΣΙΩΝ	30.741	30.232	26.567	25.582	16.521	16.571	15,71%	18,18%	60,81%	54,38%	1,47%	1,68%	4,87%	4,44%
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	49.642	48.960	48.132	45.926	44.084	42.905	3,14%	6,61%	9,18%	7,04%	0,31%	0,64%	0,88%	0,68%
ΔΗΜΟΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ	71.259	70.986	66.484	64.558	56.160	56.240	7,18%	9,96%	18,38%	14,79%	0,70%	0,95%	1,70%	1,39%
ΔΗΜΟΣ ΛΥΚΟΒΡΥΣΗΣ - ΠΕΥΚΗΣ	31.153	30.700	29.320	28.003	24.387	23.952	6,25%	9,63%	20,23%	16,91%	0,61%	0,92%	1,86%	1,57%
ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ	29.891	29.581	27.522	26.448	21.411	21.052	8,61%	11,85%	28,54%	25,63%	0,83%	1,13%	2,54%	2,31%
ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ	67.134	66.050	69.508	66.017	62.137	60.635	-3,42%	0,05%	11,86%	8,88%	-0,35%	0,00%	1,13%	0,85%
ΔΗΜΟΣ ΠΑΠΑΓΟΥ - ΧΟΛΑΡΓΟΥ	44.539	43.928	47.714	45.373	48.391	47.665	-6,65%	-3,18%	-1,40%	-4,81%	-0,69%	-0,32%	-0,14%	-0,49%
ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ	34.934	34.970	30.956	30.511	20.146	20.998	12,85%	14,61%	53,66%	45,30%	1,22%	1,37%	4,39%	3,81%
ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ - ΨΥΧΙΚΟΥ	26.968	26.668	30.754	29.059	31.888	31.011	-12,31%	-8,23%	-3,56%	-6,29%	-1,31%	-0,85%	-0,36%	-0,65%
ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ	74.192	73.068	75.327	71.684	67.724	66.285	-1,51%	1,93%	11,23%	8,15%	-0,15%	0,19%	1,07%	0,79%
ΠΕ ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	489.675	480.851	499.883	473.179	471.456	456.747	-2,04%	1,62%	6,03%	3,60%	-0,21%	0,16%	0,59%	0,35%
ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ	139.981	137.129	146.743	137.918	141.971	137.288	-4,61%	-0,57%	3,36%	0,46%	-0,47%	-0,06%	0,33%	0,05%
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ	26.550	26.203	31.354	30.562	29.426	28.706	-15,32%	-14,26%	6,55%	6,47%	-1,65%	-1,53%	0,64%	0,63%
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΓΥΡΩΝ - ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ	62.529	61.312	58.244	55.191	49.577	48.149	7,36%	11,09%	17,48%	14,63%	0,71%	1,06%	1,62%	1,37%
ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΑΛΕΩ	69.946	68.623	77.917	74.046	81.607	78.563	-10,23%	-7,32%	-4,52%	-5,75%	-1,07%	-0,76%	-0,46%	-0,59%
ΔΗΜΟΣ ΙΛΙΟΥ	84.793	83.241	85.572	80.859	80.564	78.326	-0,91%	2,95%	6,22%	3,23%	-0,09%	0,29%	0,60%	0,32%
ΔΗΜΟΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	58.979	57.709	51.559	48.327	39.703	38.278	14,39%	19,41%	29,86%	26,25%	1,35%	1,79%	2,65%	2,36%
ΔΗΜΟΣ ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	46.897	46.634	48.494	46.276	48.608	47.437	-3,29%	0,77%	-0,23%	-2,45%	-0,33%	0,08%	-0,02%	-0,25%
ΠΕ ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	529.826	522.798	542.171	519.997	490.519	480.799	-2,28%	0,54%	10,53%	8,15%	-0,23%	0,05%	1,01%	0,79%

Περιγραφή ("Πρόγραμμα" Καλλικράτης)	Πληθυσμοί						Μεταβολή				ΜΕΡΜ			
	2011		2001		1991		2011-2001		2001-1991		2011-2001		2001-1999	
	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	100.641	98.951	115.150	109.609	116.731	114.233	-12,60%	-9,72%	-1,35%	-4,05%	-1,34%	-1,02%	-0,14%	-0,41%
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	71.294	70.227	68.719	65.173	59.662	57.574	3,75%	7,75%	15,18%	13,20%	0,37%	0,75%	1,42%	1,25%
ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΜΟΥ	41.720	41.153	39.800	38.047	32.514	32.024	4,82%	8,16%	22,41%	18,81%	0,47%	0,79%	2,04%	1,74%
ΔΗΜΟΣ ΓΑΥΦΑΔΑΣ	87.305	86.393	83.665	80.409	63.733	63.306	4,35%	7,44%	31,27%	27,02%	0,43%	0,72%	2,76%	2,42%
ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ - ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	51.356	50.564	51.299	49.898	44.802	45.047	0,11%	1,33%	14,50%	10,77%	0,01%	0,13%	1,36%	1,03%
ΔΗΜΟΣ ΜΟΣΧΑΤΟΥ - ΤΑΥΡΟΥ	40.413	39.824	39.870	38.116	38.317	37.495	1,36%	4,48%	4,05%	1,66%	0,14%	0,44%	0,40%	0,16%
ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ	73.076	71.950	76.508	73.986	72.550	69.749	-4,49%	-2,75%	5,46%	6,07%	-0,46%	-0,28%	0,53%	0,59%
ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ	64.021	63.736	67.160	64.759	62.210	61.371	-4,67%	-1,58%	7,96%	5,52%	-0,48%	-0,16%	0,77%	0,54%
ΠΕ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	502.348	498.183	386.067	403.918	277.207	296.263	30,12%	23,34%	39,27%	36,34%	2,67%	2,12%	3,37%	3,15%
ΔΗΜΟΣ ΑΧΑΡΝΩΝ	106.943	105.401	82.555	80.121	65.035	64.487	29,54%	31,55%	26,94%	24,24%	2,62%	2,78%	2,41%	2,19%
ΔΗΜΟΣ ΒΑΡΗΣ - ΒΟΥΛΑΣ - ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ	48.399	48.817	42.127	42.972	28.928	29.936	14,89%	13,60%	45,63%	43,55%	1,40%	1,28%	3,83%	3,68%
ΔΗΜΟΣ ΔΙΟΝΥΣΟΥ	40.193	39.606	32.504	32.986	17.249	17.986	23,66%	20,07%	88,44%	83,40%	2,15%	1,85%	6,54%	6,25%
ΔΗΜΟΣ ΚΡΩΠΙΑΣ	30.307	30.072	24.453	25.325	16.239	16.813	23,94%	18,74%	50,58%	50,63%	2,17%	1,73%	4,18%	4,18%
ΔΗΜΟΣ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ	25.102	24.883	22.261	24.545	18.826	20.585	12,76%	1,38%	18,25%	19,24%	1,21%	0,14%	1,69%	1,78%
ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ	33.423	33.169	23.974	26.899	24.901	28.890	39,41%	23,31%	-3,72%	-6,89%	3,38%	2,12%	-0,38%	-0,71%
ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ	20.040	19.938	13.644	15.608	9.356	10.499	46,88%	27,74%	45,83%	48,66%	3,92%	2,48%	3,84%	4,04%
ΔΗΜΟΣ ΠΑΙΑΝΙΑΣ	26.668	26.328	19.767	19.636	15.518	15.540	34,91%	34,08%	27,38%	26,36%	3,04%	2,98%	2,45%	2,37%
ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΛΗΝΗΣ	54.415	53.735	33.611	33.624	22.035	22.440	61,90%	59,81%	52,53%	49,84%	4,94%	4,80%	4,31%	4,13%
ΔΗΜΟΣ ΡΑΦΗΝΑΣ - ΠΙΚΕΡΜΙΟΥ	20.266	20.044	13.625	14.840	8.894	9.904	48,74%	35,07%	53,19%	49,84%	4,05%	3,05%	4,36%	4,13%
ΔΗΜΟΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ	29.002	28.688	22.866	26.320	13.008	16.457	26,83%	9,00%	75,78%	59,93%	2,41%	0,87%	5,80%	4,81%
ΔΗΜΟΣ ΣΠΑΤΩΝ - ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ	33.821	33.843	25.138	27.594	14.785	17.281	34,54%	22,65%	70,02%	59,68%	3,01%	2,06%	5,45%	4,79%
ΔΗΜΟΣ ΩΡΟΠΟΥ	33.769	33.659	29.542	33.448	22.433	25.445	14,31%	0,63%	31,69%	31,45%	1,35%	0,06%	2,79%	2,77%
ΠΕ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	160.927	159.765	149.794	151.612	122.365	125.177	7,43%	5,38%	22,42%	21,12%	0,72%	0,53%	2,04%	1,93%
ΔΗΜΟΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	29.902	29.864	29.879	29.868	25.992	25.456	0,08%	-0,01%	14,95%	17,33%	0,01%	0,00%	1,40%	1,61%
ΔΗΜΟΣ ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ	30.251	30.001	27.927	27.741	15.674	15.715	8,32%	8,15%	78,17%	76,53%	0,80%	0,79%	5,95%	5,85%
ΔΗΜΟΣ ΜΑΝΔΡΑΣ - ΕΙΔΥΛΛΙΑΣ	17.885	17.698	18.677	20.098	17.404	18.769	-4,24%	-11,94%	7,31%	7,08%	-0,43%	-1,26%	0,71%	0,69%
ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΑΡΕΩΝ	36.924	36.995	34.174	35.675	29.564	31.930	8,05%	3,70%	15,59%	11,73%	0,78%	0,36%	1,46%	1,12%
ΔΗΜΟΣ ΦΥΛΗΣ	45.965	45.207	39.137	38.230	33.731	33.307	17,45%	18,25%	16,03%	14,78%	1,62%	1,69%	1,50%	1,39%
ΠΕ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	448.997	443.888	482.356	466.065	467.631	456.865	-6,92%	-4,76%	3,15%	2,01%	-0,71%	-0,49%	0,31%	0,20%
ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	163.688	162.084	181.933	175.697	187.399	182.671	-10,03%	-7,75%	-2,92%	-3,82%	-1,05%	-0,80%	-0,30%	-0,39%
ΔΗΜΟΣ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ - ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ	91.045	90.020	91.809	89.046	86.381	85.076	-0,83%	1,09%	6,28%	4,67%	-0,08%	0,11%	0,61%	0,46%
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ	63.445	62.653	70.710	67.456	64.886	63.184	-10,27%	-7,12%	8,98%	6,76%	-1,08%	-0,74%	0,86%	0,66%
ΔΗΜΟΣ ΝΙΚΑΙΑΣ - ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΡΕΝΤΗ	105.430	104.142	111.220	108.146	104.192	101.815	-5,21%	-3,70%	6,75%	6,22%	-0,53%	-0,38%	0,65%	0,61%
ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ	25.389	24.989	26.684	25.720	24.773	24.119	-4,85%	-2,84%	7,71%	6,64%	-0,50%	-0,29%	0,75%	0,64%
ΠΕ ΝΗΣΩΝ	74.651	73.865	71.094	75.439	62.549	67.493	5,00%	-2,09%	13,66%	11,77%	0,49%	-0,21%	1,29%	1,12%
ΔΗΜΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ	39.283	38.959	34.975	38.022	29.965	34.272	12,32%	2,46%	16,72%	10,94%	1,17%	0,24%	1,56%	1,04%

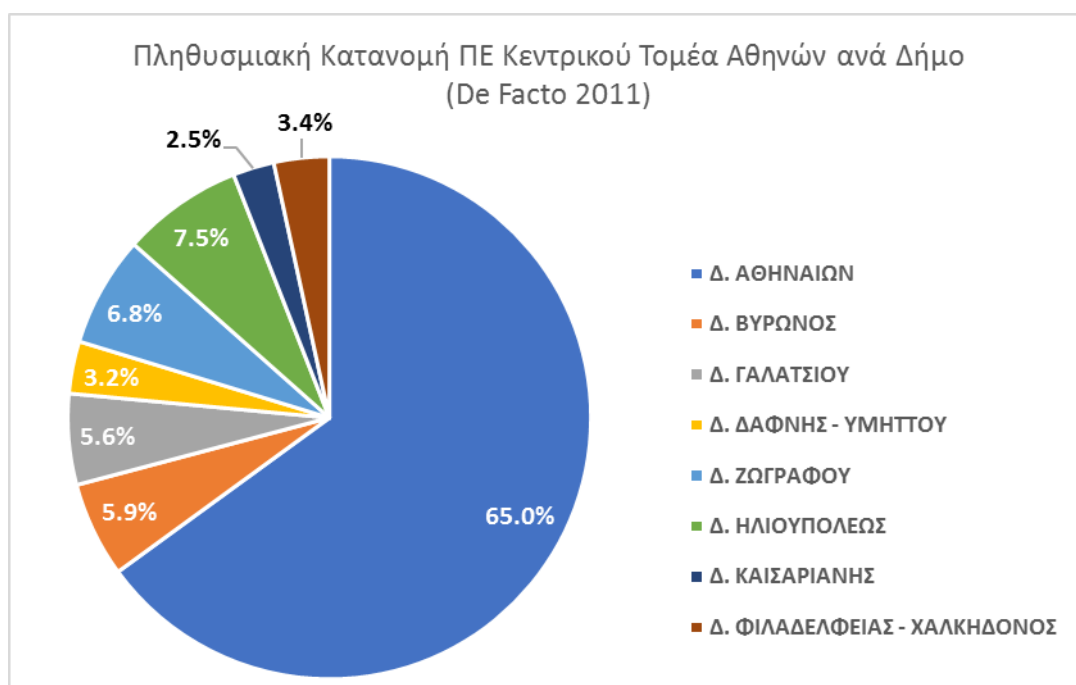
Περιγραφή ("Πρόγραμμα" Καλλικράτης)	Πληθυσμοί						Μεταβολή				ΜΕΡΜ			
	2011		2001		1991		2011-2001		2001-1991		2011-2001		2001-1999	
	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΑΣ	1.966	1.978	2.646	2.719	2.437	2.387	-25,70%	-27,25%	8,58%	13,91%	-2,93%	-3,13%	0,83%	1,31%
ΔΗΜΟΣ ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ	1.142	1.099	886	920	755	791	28,89%	19,46%	17,35%	16,31%	2,57%	1,79%	1,61%	1,52%
ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΝΑΣ	13.056	12.930	12.716	13.552	11.103	11.639	2,67%	-4,59%	14,53%	16,44%	0,26%	-0,47%	1,37%	1,53%
ΔΗΜΟΣ ΚΥΘΗΡΩΝ	4.041	3.956	3.571	3.398	3.107	3.091	13,16%	16,42%	14,93%	9,93%	1,24%	1,53%	1,40%	0,95%
ΔΗΜΟΣ ΠΟΡΟΥ	3.993	3.951	4.282	4.348	3.626	3.570	-6,75%	-9,13%	18,09%	21,79%	-0,70%	-0,95%	1,68%	1,99%
ΔΗΜΟΣ ΣΠΕΤΣΩΝ	4.027	3.934	3.780	3.916	3.612	3.603	6,53%	0,46%	4,65%	8,69%	0,63%	0,05%	0,46%	0,84%
ΔΗΜΟΣ ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ	7.143	7.058	8.238	8.564	7.944	8.140	-13,29%	-17,59%	3,70%	5,21%	-1,42%	-1,92%	0,36%	0,51%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

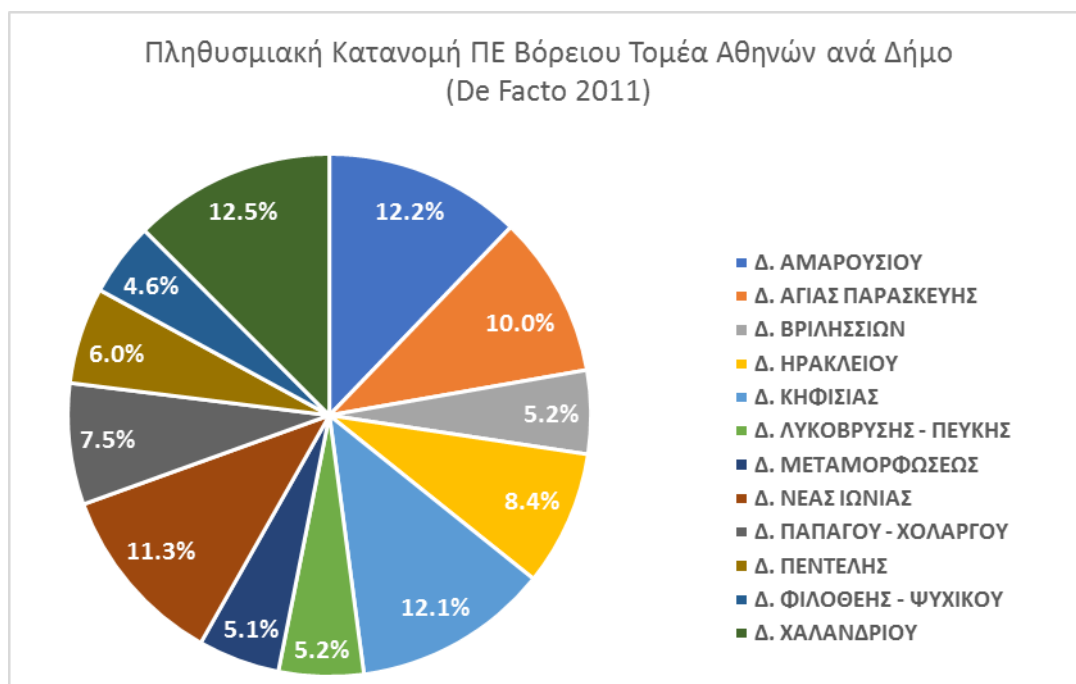
Στα ακόλουθα σχήματα παρουσιάζεται η πληθυσμιακή κατανομή (πραγματικός πληθυσμός) των Περιφερειακών Ενοτήτων (ΠΕ) που συνιστούν την Περιφέρεια και ακολούθως η πληθυσμιακή κατανομή των Δήμων ανά Περιφερειακή Ενότητα.

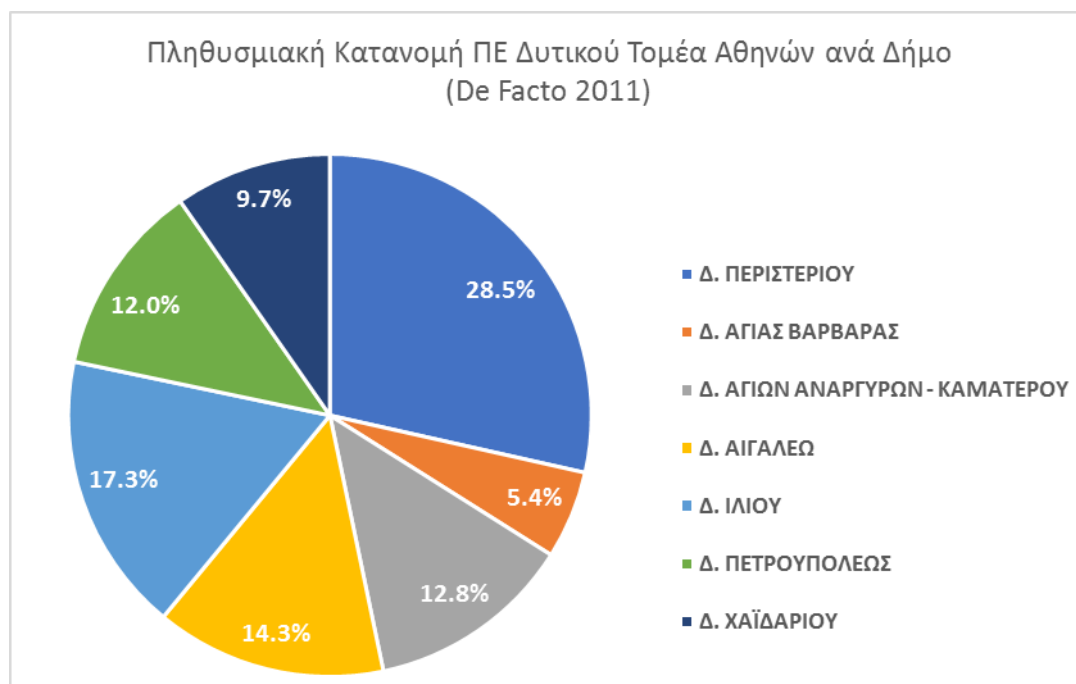
Σχήμα 5-1 Κατανομή πραγματικού πληθυσμού Περιφέρειας Αττικής ανά ΠΕ

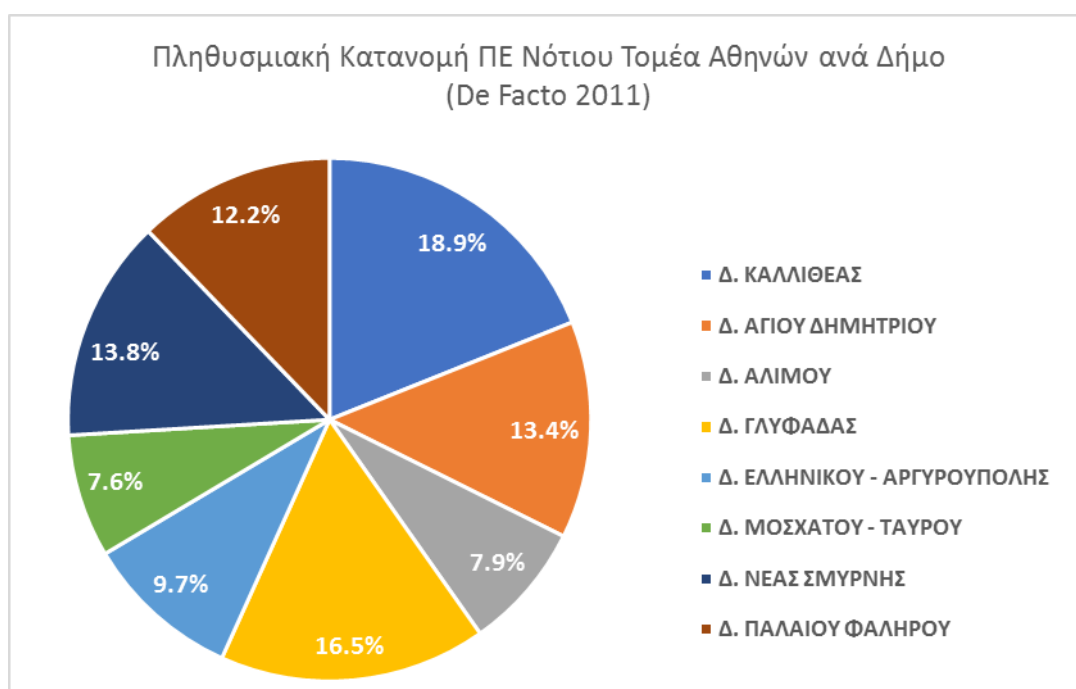
Σχήμα 5-2 Κατανομή πραγματικού πληθυσμού ΠΕ Κεντρικού Τομέα ανά Δήμο

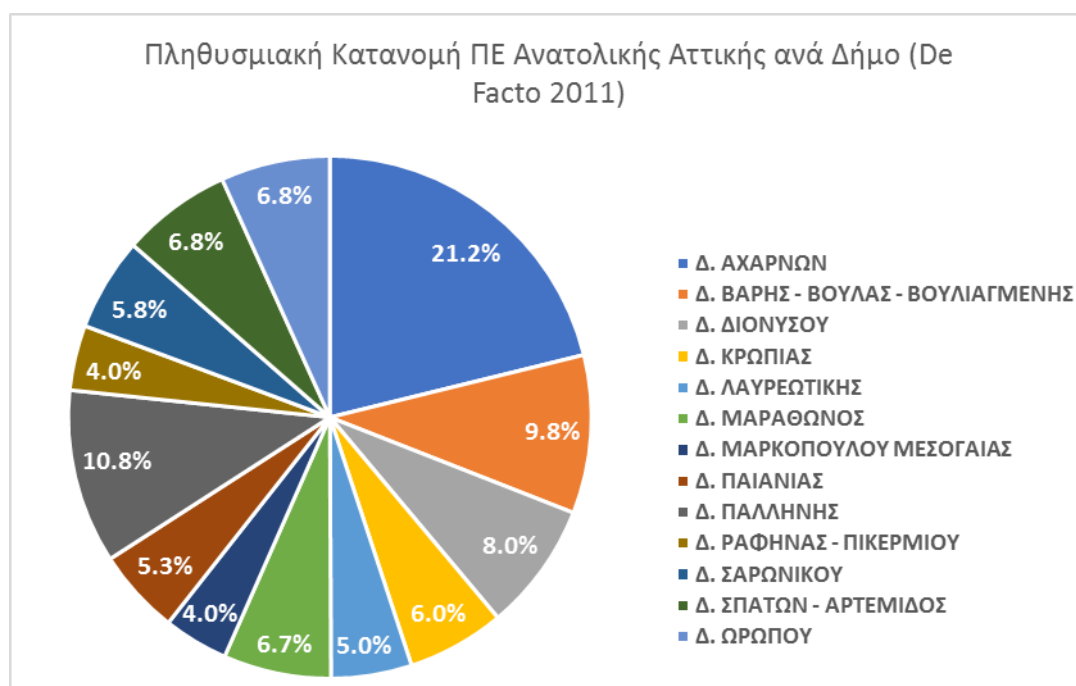
Σχήμα 5-3 Κατανομή πραγματικού πληθυσμού ΠΕ Βόρειου Τομέα ανά Δήμο

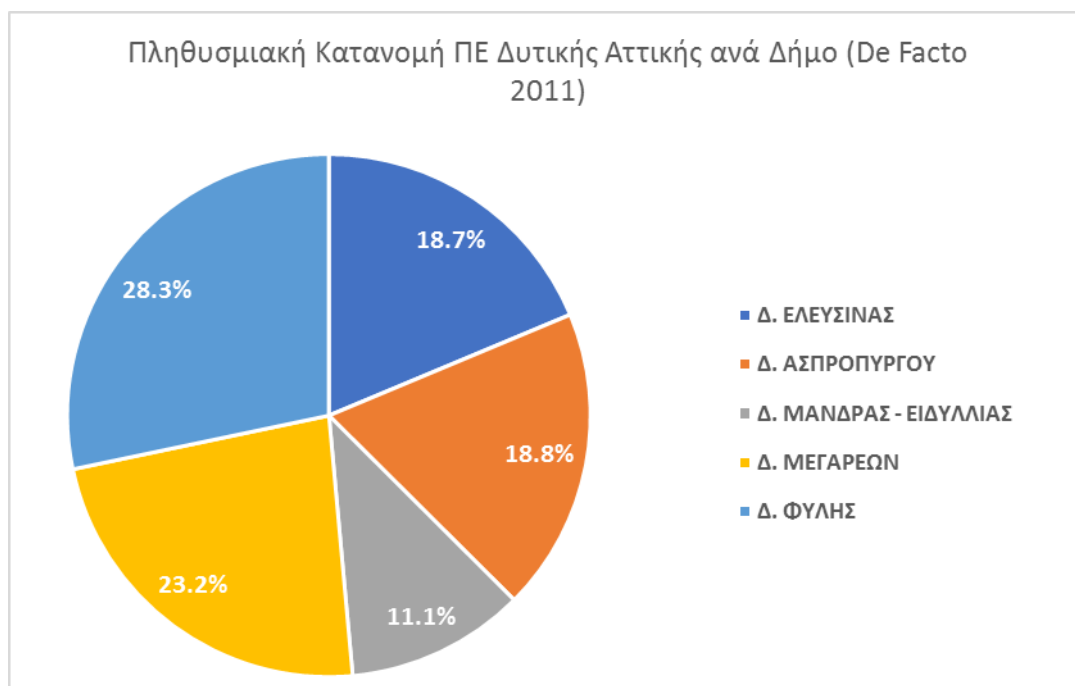
Σχήμα 5-4 Κατανομή πραγματικού πληθυσμού ΠΕ Δυτικού Τομέα ανά Δήμο

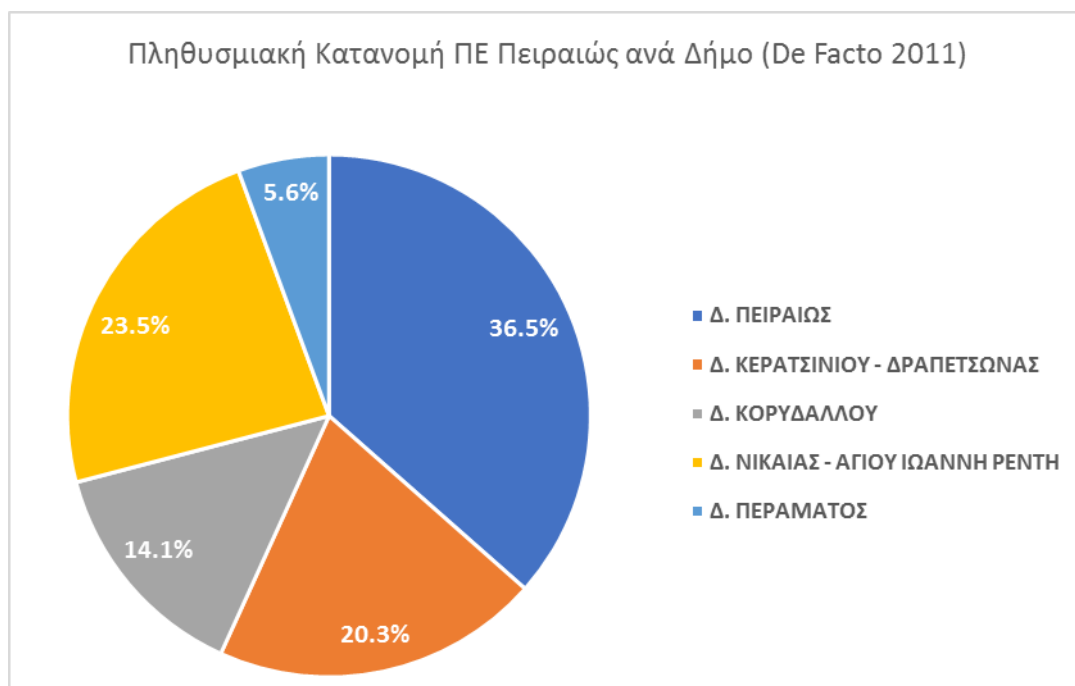
Σχήμα 5-5 Κατανομή πραγματικού πληθυσμού ΠΕ Νότιου Τομέα ανά Δήμο

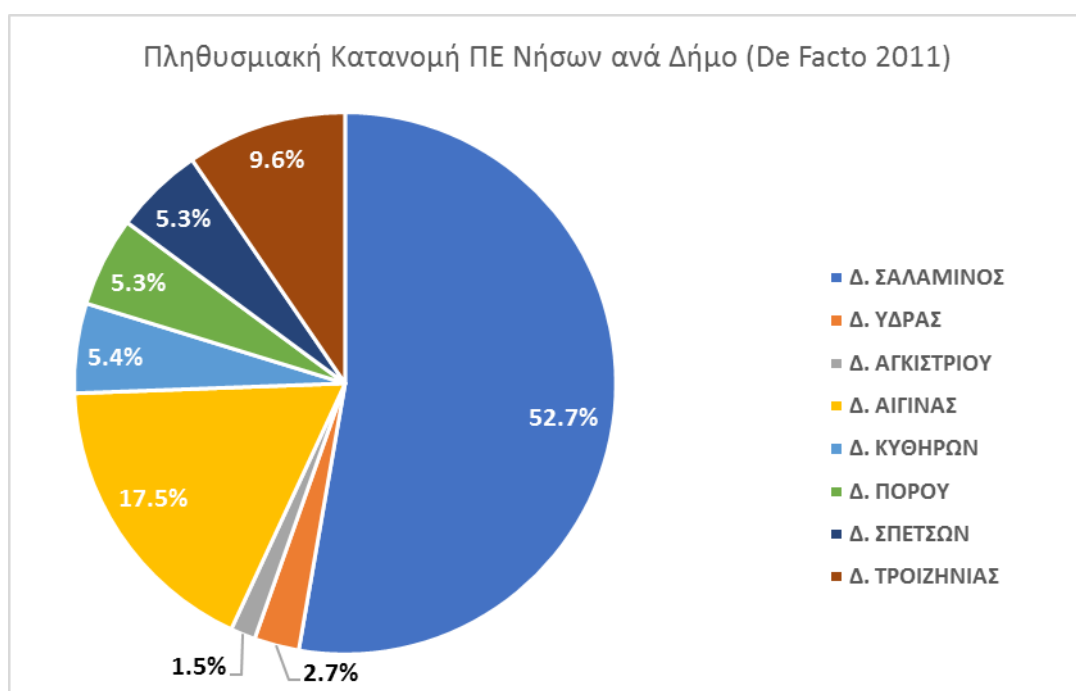
Σχήμα 5-6 Κατανομή πραγματικού πληθυσμού ΠΕ Ανατολικής Αττικής ανά Δήμο

Σχήμα 5-7 Κατανομή πραγματικού πληθυσμού ΠΕ Δυτικής Αττικής ανά Δήμο

Σχήμα 5-8 Κατανομή πραγματικού πληθυσμού ΠΕ Πειραιώς ανά Δήμο

Σχήμα 5-9 Κατανομή πραγματικού πληθυσμού ΠΕ Νήσων ανά Δήμο

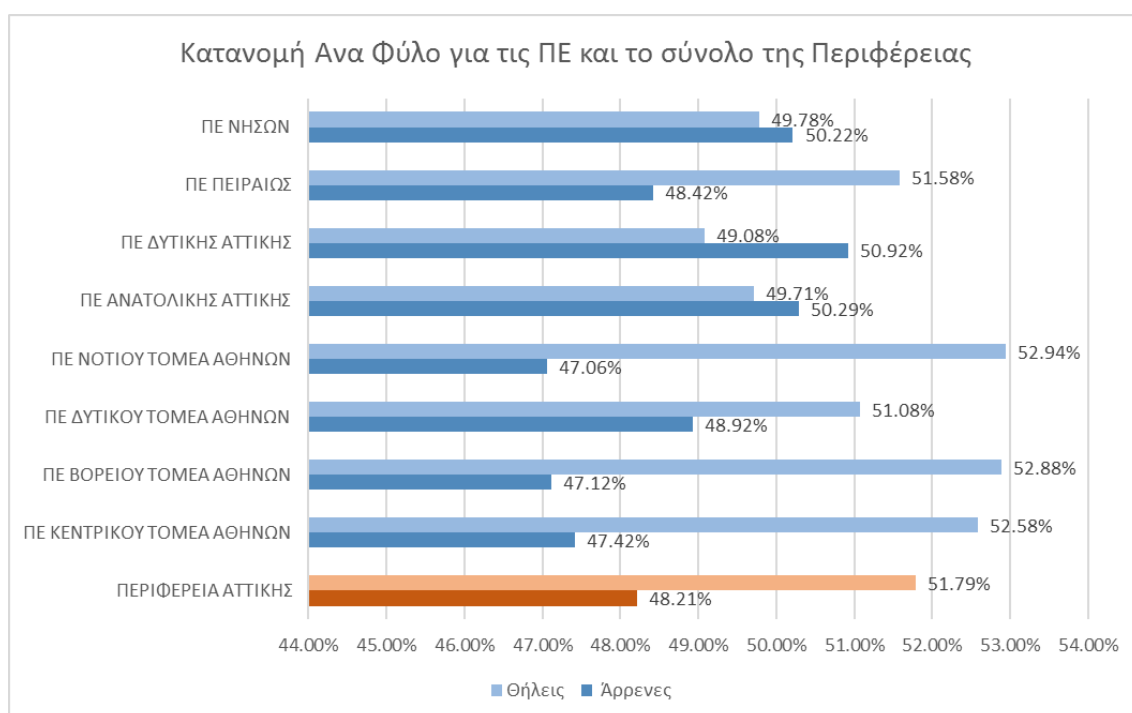
Η αναλογία των φύλων είναι σχεδόν αμετάβλητη στο διάστημα των δύο τελευταίων απογραφών, με την Αττική να εξακολουθεί να καταγράφει ελαφρά μεγαλύτερο ποσοστό γυναικών σε σχέση με το σύνολο της χώρας.

Πίνακας 5-4 Μόνιμος Πληθυσμός ανά φύλο (2001-2011)

	2001		2011	
	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες
Περιφέρεια Αττικής	48,40%	51,60%	48,30%	51,70%
Σύνολο Χώρας	49,50%	50,50%	49,20%	50,80%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Στο ακόλουθο σχήμα παρουσιάζεται η αναλογία των φύλων για τις Περιφερειακές Ενότητες της Περιφέρειας.

Σχήμα 5-10 Κατανομή πληθυσμού ανά φύλο για τις ΠΕ και την περιφέρεια

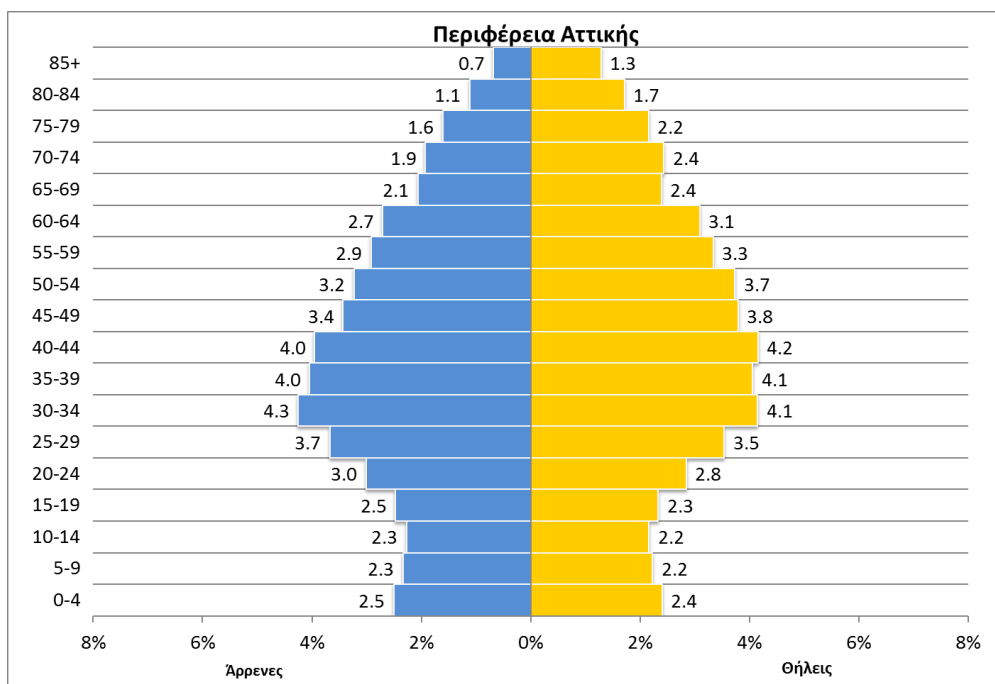
Η σύνθεση του πληθυσμού συνοψίζεται στον παρακάτω πίνακα και αποτυπώνεται παραστατικά αφενός με την πυραμίδα ηλικιών (Σχήμα 5-11) και αφετέρου με το διάγραμμα του δείκτη γήρανσης.

Πίνακας 5-5 Κατανομή κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα του μόνιμου πληθυσμού της Περιφέρειας, των Περιφερειακών Ενοτήτων και των Δήμων που τις συνιστούν

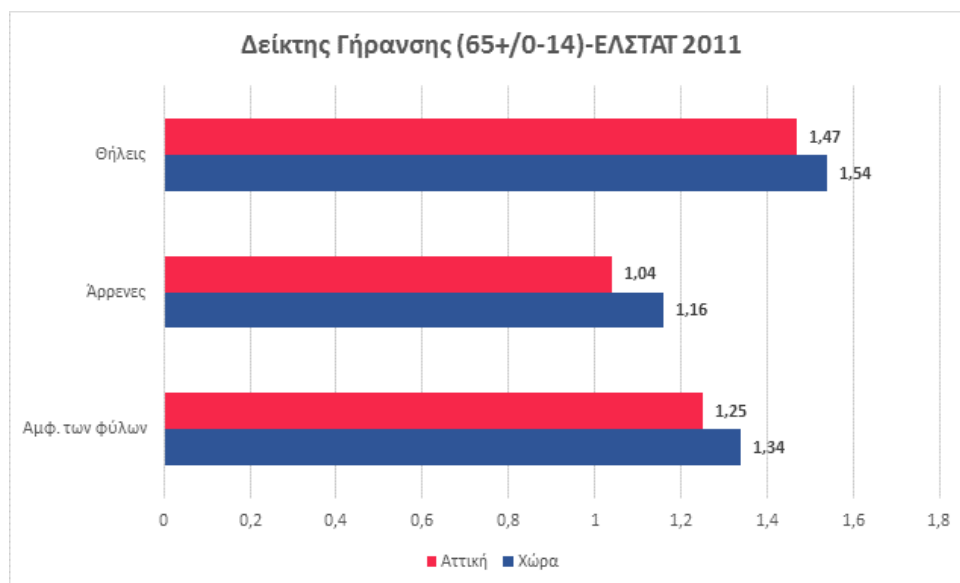
	0-14	15-64	64+	Δείκτης Γήρανσης
	%	%	%	
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	14,5%	66,0%	19,5%	1,34
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	13,9%	68,7%	17,4%	1,25
ΠΕ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	11,5%	69,7%	18,7%	1,62
ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	11,0%	70,0%	19,0%	1,73
ΔΗΜΟΣ ΒΥΡΩΝΟΣ	12,8%	68,5%	18,7%	1,45
ΔΗΜΟΣ ΓΑΛΑΤΣΙΟΥ	13,2%	70,5%	16,3%	1,23
ΔΗΜΟΣ ΔΑΦΝΗΣ - ΥΜΗΤΤΟΥ	12,3%	68,2%	19,5%	1,59
ΔΗΜΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ	10,2%	71,1%	18,7%	1,83
ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ	14,1%	67,8%	18,2%	1,29
ΔΗΜΟΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ	11,9%	69,2%	18,9%	1,59
ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ - ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ	13,6%	68,4%	18,1%	1,33
ΠΕ ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	14,5%	67,4%	18,1%	1,25
ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ	14,4%	67,5%	18,1%	1,26
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ	14,3%	67,7%	18,0%	1,26
ΔΗΜΟΣ ΒΡΙΛΗΣΙΩΝ	16,1%	69,0%	14,9%	0,92
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	14,2%	68,9%	16,9%	1,19
ΔΗΜΟΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ	15,3%	65,2%	19,5%	1,27
ΔΗΜΟΣ ΛΥΚΟΒΡΥΣΗΣ - ΠΕΥΚΗΣ	15,2%	68,5%	16,3%	1,07
ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ	16,9%	69,7%	13,3%	0,79
ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ	13,3%	70,0%	16,7%	1,25
ΔΗΜΟΣ ΠΑΠΑΓΟΥ - ΧΟΛΑΡΓΟΥ	12,2%	64,5%	23,3%	1,91
ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ	16,3%	68,0%	15,7%	0,97

	0-14	15-64	64+	Δείκτης Γήρανσης
	%	%	%	
ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ - ΨΥΧΙΚΟΥ	14,0%	63,2%	22,9%	1,64
ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ	13,8%	67,0%	19,2%	1,39
ΠΕ ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	14,7%	69,5%	15,9%	1,08
ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ	14,1%	69,5%	16,4%	1,17
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ	14,8%	68,1%	17,0%	1,15
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΓΥΡΩΝ - ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ	16,3%	69,1%	14,7%	0,90
ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΑΛΕΩ	11,9%	69,7%	18,5%	1,55
ΔΗΜΟΣ ΙΛΙΟΥ	15,6%	69,3%	15,1%	0,97
ΔΗΜΟΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	16,6%	69,9%	13,5%	0,81
ΔΗΜΟΣ ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	14,2%	69,9%	15,9%	1,11
ΠΕ ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	13,6%	68,4%	18,0%	1,33
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	11,3%	69,4%	19,3%	1,70
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	15,6%	69,4%	15,0%	0,97
ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΜΟΥ	15,0%	67,5%	17,5%	1,16
ΔΗΜΟΣ ΓΛΥΦΑΔΑΣ	14,8%	68,2%	17,0%	1,15
ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ - ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	14,7%	68,5%	16,8%	1,14
ΔΗΜΟΣ ΜΟΣΧΑΤΟΥ - ΤΑΥΡΟΥ	14,4%	69,4%	16,2%	1,13
ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ	12,5%	67,4%	20,1%	1,60
ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ	12,2%	66,9%	20,9%	1,71
ΠΕ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	16,7%	68,3%	15,0%	0,90
ΔΗΜΟΣ ΑΧΑΡΝΩΝ	17,9%	70,7%	11,3%	0,63
ΔΗΜΟΣ ΒΑΡΗΣ - ΒΟΥΛΑΣ - ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ	15,6%	68,2%	16,2%	1,04
ΔΗΜΟΣ ΔΙΟΝΥΣΟΥ	17,4%	68,2%	14,4%	0,82
ΔΗΜΟΣ ΚΡΩΠΙΑΣ	16,4%	67,6%	16,0%	0,98
ΔΗΜΟΣ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ	13,6%	66,1%	20,3%	1,49
ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ	14,0%	69,4%	16,5%	1,18
ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ	17,5%	65,2%	17,3%	0,99
ΔΗΜΟΣ ΠΑΙΑΝΙΑΣ	17,0%	68,5%	14,5%	0,85
ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΛΗΝΗΣ	18,7%	70,0%	11,3%	0,60
ΔΗΜΟΣ ΡΑΦΗΝΑΣ - ΠΙΚΕΡΜΙΟΥ	17,4%	66,8%	15,7%	0,90
ΔΗΜΟΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ	15,9%	65,8%	18,4%	1,16
ΔΗΜΟΣ ΣΠΑΤΩΝ - ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ	17,3%	65,6%	17,1%	0,99
ΔΗΜΟΣ ΩΡΩΠΟΥ	14,5%	67,2%	18,4%	1,27
ΠΕ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	18,1%	68,3%	13,5%	0,75
ΔΗΜΟΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	17,3%	69,5%	13,2%	0,76
ΔΗΜΟΣ ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ	19,4%	68,8%	11,8%	0,61
ΔΗΜΟΣ ΜΑΝΔΡΑΣ - ΕΙΔΥΛΛΙΑΣ	15,7%	65,5%	18,8%	1,19
ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΑΡΕΩΝ	15,7%	68,5%	15,9%	1,02
ΔΗΜΟΣ ΦΥΛΗΣ	20,7%	68,3%	11,0%	0,53
ΠΕ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	13,6%	69,0%	17,4%	1,28
ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	12,6%	68,5%	19,0%	1,51
ΔΗΜΟΣ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ - ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ	15,0%	68,8%	16,2%	1,08
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ	12,9%	70,3%	16,8%	1,30
ΔΗΜΟΣ ΝΙΚΑΙΑΣ - ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΡΕΝΤΗ	14,0%	68,9%	17,2%	1,23
ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ	15,2%	70,6%	14,1%	0,93
ΠΕ ΝΗΣΩΝ	13,1%	63,9%	23,0%	1,76
ΔΗΜΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ	13,2%	64,1%	22,6%	1,71
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΑΣ	11,0%	67,0%	22,0%	1,99
ΔΗΜΟΣ ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ	13,5%	65,7%	20,8%	1,55
ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΝΑΣ	12,9%	64,2%	22,8%	1,76
ΔΗΜΟΣ ΚΥΘΗΡΩΝ	13,2%	62,3%	24,5%	1,86
ΔΗΜΟΣ ΠΟΡΟΥ	12,4%	66,1%	21,5%	1,74
ΔΗΜΟΣ ΣΠΕΤΣΩΝ	13,9%	65,6%	20,6%	1,48
ΔΗΜΟΣ ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ	13,0%	59,3%	27,7%	2,13

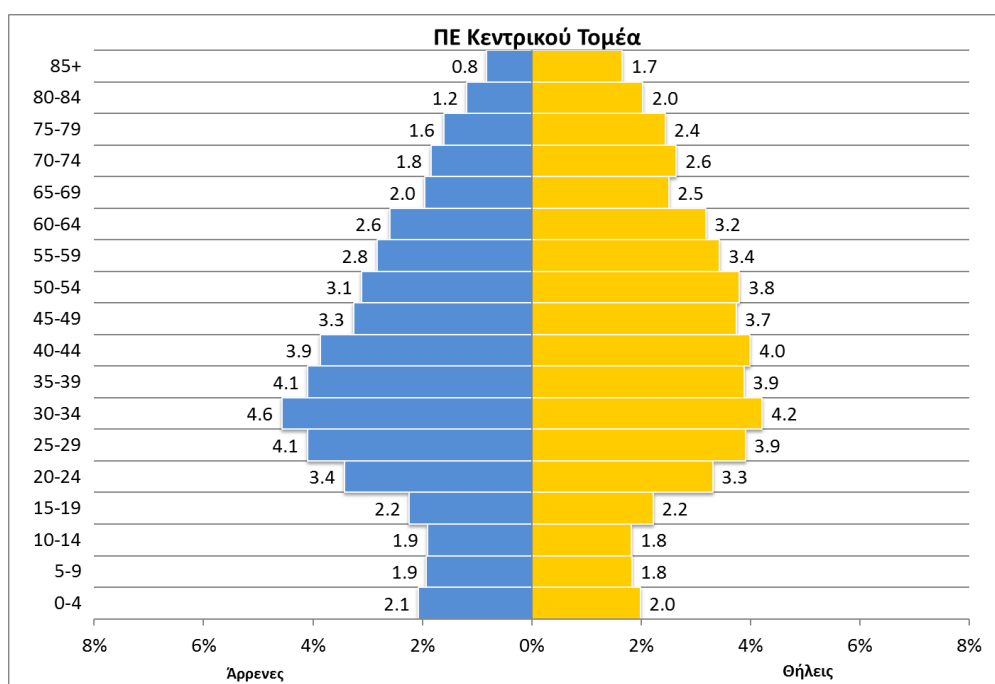
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

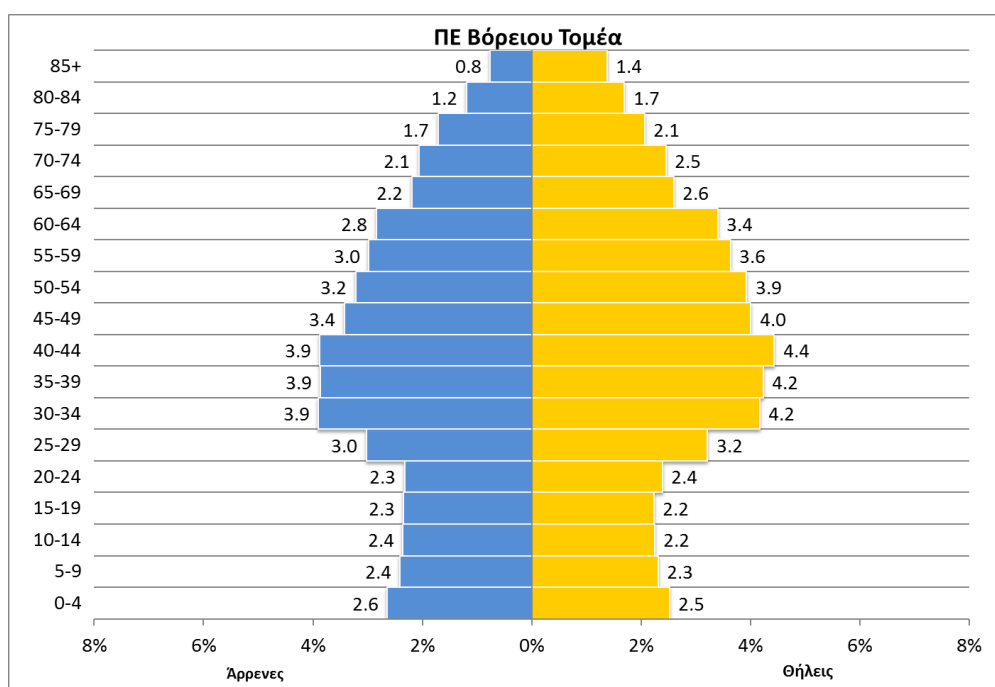
Σχήμα 5-11 Πληθυσμιακή πυραμίδα Περιφέρειας Αττικής (πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

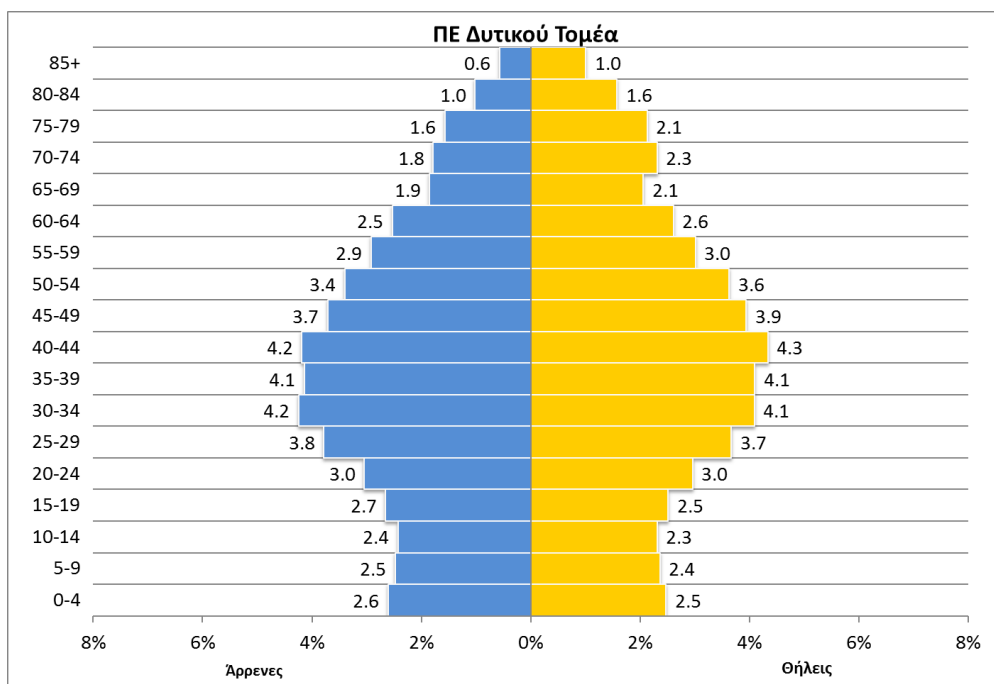
Σχήμα 5-12 Διάγραμμα Δείκτη Γήρανσης (Χώρα – Αττική ΕΛΣΤΑΤ 2011)

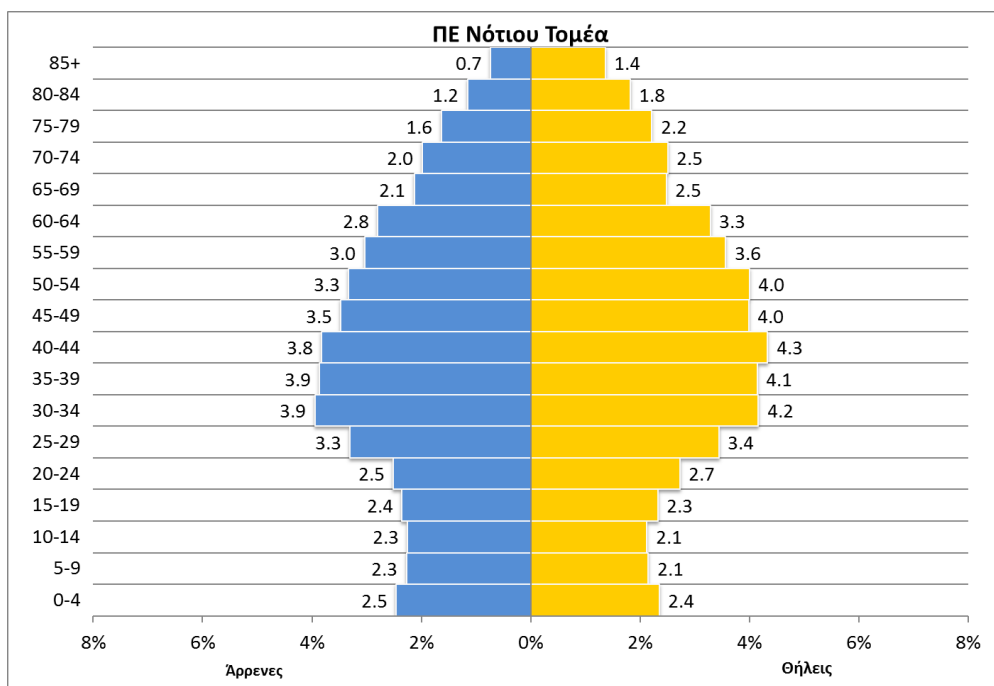
Σχήμα 5-13 Πληθυσμιακή πυραμίδα ΠΕ Κεντρικού Τομέα (πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

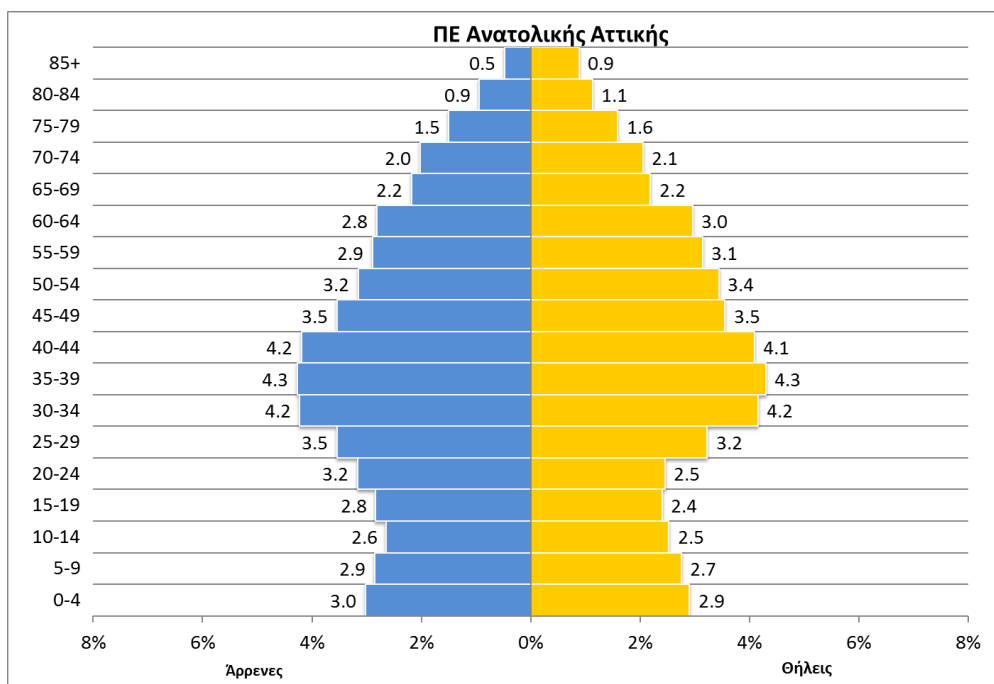
Σχήμα 5-14 Πληθυσμιακή πυραμίδα ΠΕ Βόρειου Τομέα (πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

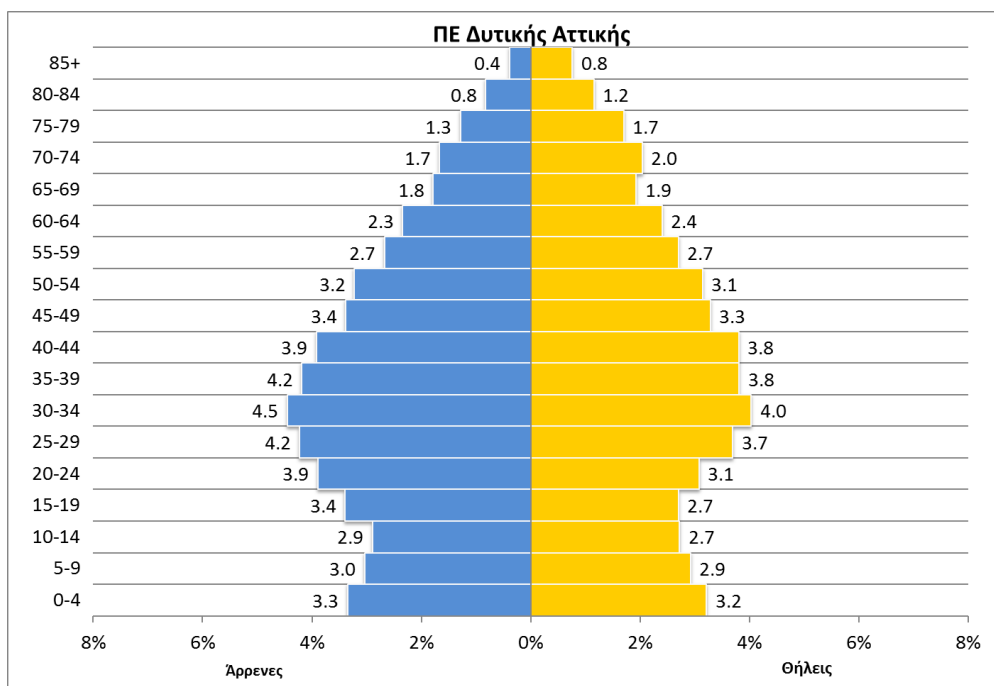
Σχήμα 5-15 Πληθυσμιακή πυραμίδα ΠΕ Δυτικού Τομέα (πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

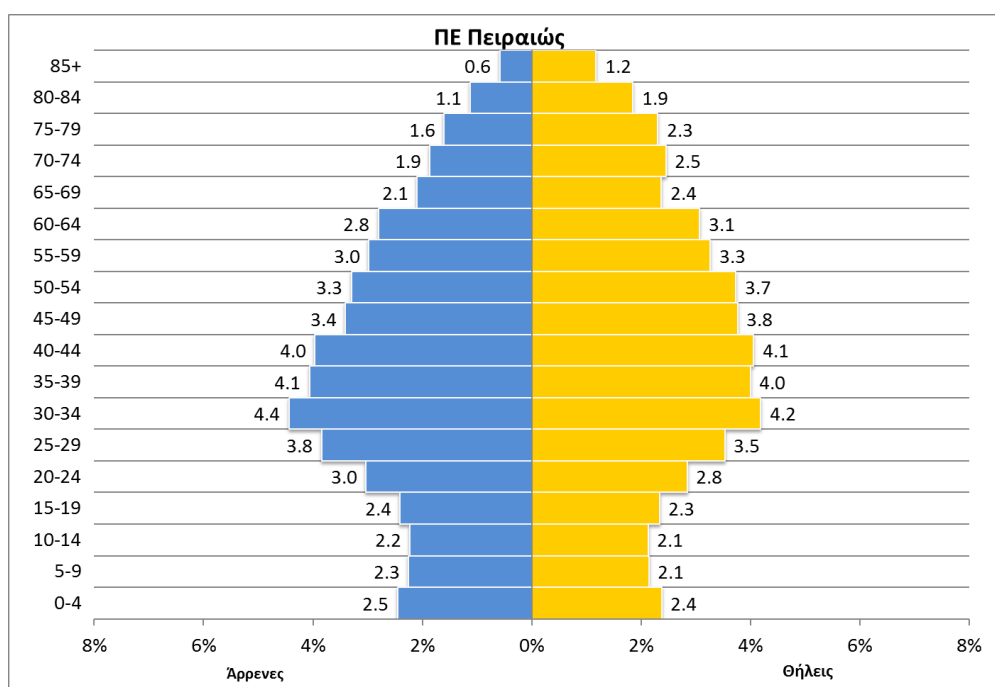
Σχήμα 5-16 Πληθυσμιακή πυραμίδα ΠΕ Νότιου Τομέα (πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

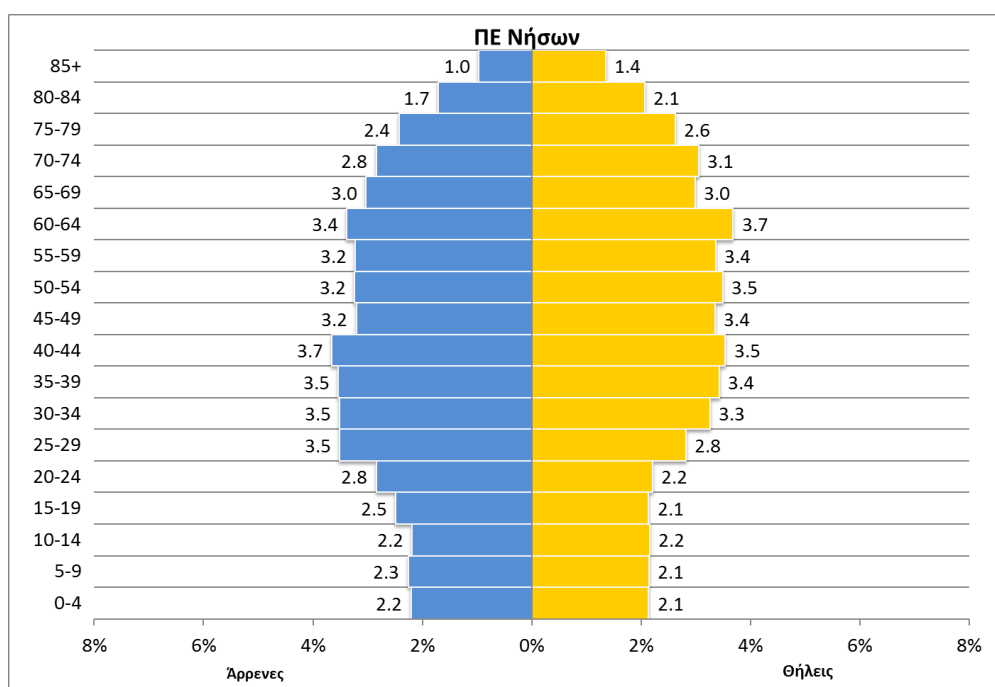
Σχήμα 5-17 Πληθυσμιακή πυραμίδα ΠΕ Ανατολικής Αττικής (πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

Σχήμα 5-18 Πληθυσμιακή πυραμίδα ΠΕ Δυτικής Αττικής (πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

Σχήμα 5-19 Πληθυσμιακή πυραμίδα ΠΕ Πειραιώς (πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

Σχήμα 5-20 Πληθυσμιακή πυραμίδα ΠΕ Νήσων (πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

6 ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

6.1 Δείκτες Οικονομικής Ανάπτυξης

Η Περιφέρεια Αττικής αποτελεί τον ισχυρότερο επιχειρηματικό ιστό της εθνικής οικονομίας από πλευράς παραγωγικής διάρθρωσης, επενδύσεων καινοτομίας και τεχνολογίας και συμβάλλει διαχρονικά σε σημαντικό βαθμό στη διαμόρφωση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της χώρας, βελτιώνοντας συνεχώς τη σχετική της θέση.

Από την αρχή του 2010, η Ελληνική οικονομία βρίσκεται, εν μέσω βαθιάς ύφεσης, σε μία διαδικασία μετασχηματισμού και διόρθωσης των ποικίλων εσωτερικών και εξωτερικών της ανισορροπιών που απορρέουν από την συσσώρευση των προαναφερθέντων χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων και τις πολλαπλές αστοχίες εφαρμογής των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής. Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση ανέδειξε τα διαχρονικά προβλήματα της Ελληνικής οικονομίας και οι δημοσιονομικοί δείκτες επιδεινώθηκαν. Η αρνητική εξέλιξη των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών στο σύνολο της χώρας αντανακλάται και στην εξέλιξη των Περιφερειακών οικονομιών.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η Περιφέρεια Αττικής, όπως και η χώρα κατά μέσο όρο, μέχρι και το 2008 παρουσίασε ικανοποιητικούς ρυθμούς ανάπτυξης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ), ενώ αντίθετα, από το 2008 και μετά, όπου εμφανίστηκαν οι πρώτες επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στη Ελλάδα, ως το 2017 καταγράφεται μείωση του ΑΕΠ της Περιφέρειας Αττικής σε ποσοστό 22,79%, το οποίο όμως είναι μικρότερο του αντίστοιχου ποσοστού 24,13% της χώρας, γεγονός που συνδέεται άμεσα και με τον μητροπολιτικό χαρακτήρα της Περιφέρειας.

Αντίστοιχη είναι και η επίπτωση της κρίσης στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) της Περιφέρειας όπου την περίοδο 2009-2016 καταγράφεται μέση ετήσια μείωση της τάξης του 4,86%, ενώ σε παρόμοιο επίπεδο και κυμαίνεται η μέση ετήσια μείωση στο σύνολο της χώρας, ποσοστό 4,48%.

Η Περιφέρεια Αττικής αποτελεί σε όρους Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος την πλουσιότερη Περιφέρεια της Ελλάδας. Συνολικά, η Περιφέρεια παράγει το 47,5% του συνολικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της χώρας και το 48% της συνολικής ΑΠΑ της χώρας.

Με κατά κεφαλή προϊόν τα 22.204 ευρώ, η Περιφέρεια Αττικής κατατάσσεται πρώτη Περιφέρεια με βάση το κριτήριο για το σύνολο της χώρας, όπου το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανέρχεται σε 16.378. Ο Κεντρικός Τομέας Αθηνών είναι η ΠΕ της Χώρας με το μεγαλύτερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ (32.031 ευρώ) και η ΠΕ Βόρειου Τομέα Αθηνών η δεύτερη ΠΕ της Χώρας.

Πίνακας 6-1 ΑΕΠ 2000-2008 κατά περιφέρεια και νομό (Σε εκατομμύρια ευρώ και τρέχουσες τιμές)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ΕΛΛΑΔΑ	141.247	152.194	163.461	178.905	193.716	199.242	217.862	232.695	241.990
ΑΤΤΙΚΗ	64.136	68.948	75.417	82.494	90.815	94.039	104.334	112.008	116.717
Κεντρικός Τομέας Αθηνών	24.094	25.918	28.149	30.208	33.122	34.823	37.468	40.379	42.448
Βόρειος Τομέας Αθηνών	9.881	10.678	12.022	12.785	14.150	15.240	16.796	18.392	19.485

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Πειραιάς, Νήσοι	8.797	9.348	9.457	10.424	11.521	11.613	12.823	13.501	13.876
Νότιος Τομέας Αθηνών	7.899	8.396	9.121	9.964	10.870	11.375	12.131	13.156	13.669
Ανατολική Αττική	5.632	6.100	7.156	8.438	9.579	9.682	11.617	12.754	13.142
Δυτικός Τομέας Αθηνών	4.843	5.239	5.682	6.165	6.613	6.720	7.429	7.686	7.921
Δυτική Αττική	2.990	3.270	3.830	4.510	4.959	4.586	6.070	6.139	6.175

Πίνακας 6-2 ΑΕΠ 2009-2016 κατά περιφέρεια και νομό (Σε εκατομμύρια ευρώ και τρέχουσες τιμές)

Περιοχή	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΕΛΛΑΔΑ	237.534	226.031	207.029	191.204	180.654	178.656	177.258	176.488
ΑΤΤΙΚΗ	116.001	110.462	100.972	92.671	87.642	86.047	84.515	83.872
Κεντρικός Τομέας Αθηνών	42.231	39.795	35.948	33.376	31.510	30.848	30.229	29.871
Βόρειος Τομέας Αθηνών	19.824	19.311	17.713	16.501	15.565	15.165	14.852	14.894
Πειραιάς, Νήσοι	13.405	12.626	11.402	10.416	9.719	9.628	9.430	9.328
Νότιος Τομέας Αθηνών	13.339	12.878	11.661	10.707	10.146	9.938	9.748	9.723
Ανατολική Αττική	13.475	13.187	12.258	11.275	10.822	10.743	10.555	10.518
Δυτικός Τομέας Αθηνών	7.725	7.255	6.580	5.943	5.611	5.516	5.480	5.472
Δυτική Αττική	6.002	5.411	5.409	4.453	4.269	4.210	4.221	4.066

Πίνακας 6-3 Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (Σε ευρώ και τρέχουσες τιμές)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΕΛΛΑΔΑ	18.643	17.311	16.475	16.402	16.381	16.378
Κεντρικός Τομέας Αθηνών	33.845	32.278	31.448	31.667	31.783	32.031
Δυτική Αττική	31.966	26.004	24.673	24.111	23.997	22.888
Βόρειος Τομέας Αθηνών	28.747	26.974	25.694	25.261	24.961	25.269
Αττική	25.380	23.530	22.540	22.389	22.229	22.204
Ανατολική Αττική	23.212	21.056	19.972	19.633	19.146	18.879
Νότιος Τομέας Αθηνών	21.166	19.578	18.729	18.506	18.317	18.323
Πειραιάς, Νήσοι	20.989	19.422	18.398	18.481	18.354	18.365
Δυτικός Τομέας Αθηνών	12.938	11.822	11.321	11.277	11.351	11.352

Πίνακας 6-4 Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (Σε εκατομμύρια ευρώ και τρέχουσες τιμές)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*	2014*	2015*	2016*
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία																	
ΕΛΛΑΔΑ	7.677	7.918	8.152	8.945	8.282	8.536	6.974	7.068	6.793	6.663	6.519	6.109	6.191	5.794	6.070	6.730	6.313
ΑΤΤΙΚΗ	329	304	328	331	307	335	368	398	373	368	377	358	340	297	310	295	290
Βόρειος Τομέας Αθηνών	21	20	21	20	18	19	20	21	19	18	17	16	15	13	13	13	13
Δυτικός Τομέας Αθηνών	10	10	10	10	9	10	11	12	11	11	11	10	10	9	9	8	8
Κεντρικός Τομέας Αθηνών	38	35	37	36	33	35	37	39	36	34	34	31	30	26	27	26	25
Νότιος Τομέας Αθηνών	13	12	13	12	11	12	13	13	12	12	12	11	10	9	9	9	9
Ανατολική ή Αττική	132	121	134	139	132	147	165	182	175	176	184	178	169	148	155	147	144
Δυτική Αττική	55	51	55	55	51	56	62	67	63	62	64	60	57	50	52	50	49
Πειραιάς, Νήσοι	60	55	59	58	52	56	60	63	58	55	55	51	48	42	44	42	41
Ορυχεία, λατομεία, βιομηχανία, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού, κλιματισμού και νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων & δραστηριότητες εξυγίανσης																	
ΕΛΛΑΔΑ	17.641	19.849	21.473	22.389	23.353	24.099	25.459	26.864	27.176	25.825	22.368	22.016	21.571	21.791	21.493	21.835	22.376
ΑΤΤΙΚΗ	6.374	7.255	7.939	8.225	8.975	9.410	9.927	10.303	10.756	10.040	8.117	7.985	7.809	7.990	7.758	8.009	8.296
Βόρειος Τομέας Αθηνών	798	909	1.001	1.045	1.148	1.209	1.286	1.344	1.414	1.324	1.089	1.082	1.055	1.077	1.050	1.082	1.122
Δυτικός Τομέας Αθηνών	743	845	903	911	970	987	1.024	1.039	1.070	955	772	750	730	740	721	742	773
Κεντρικός Τομέας Αθηνών	1.919	2.178	2.360	2.407	2.585	2.687	2.777	2.841	2.869	2.727	2.108	1.993	1.967	2.036	1.980	2.052	2.110

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*	2014*	2015*	2016*
Νότιος Τομέας Αθηνών	684	777	841	859	924	952	998	1.027	1.063	973	797	781	761	773	758	780	811
Ανατολική ή Αττική	805	917	1.042	1.123	1.265	1.362	1.487	1.592	1.724	1.625	1.386	1.420	1.379	1.399	1.364	1.403	1.460
Δυτική Αττική	578	664	751	816	931	1.015	1.108	1.184	1.295	1.221	1.013	1.037	1.012	1.034	992	1.025	1.063
Πειραιάς, Νήσοι	847	966	1.040	1.065	1.151	1.197	1.247	1.276	1.322	1.214	952	922	905	930	892	924	955
Κατασκευές																	
ΕΛΛΑΔΑ	8.840	9.574	10.301	14.318	16.057	11.375	18.086	15.017	10.719	10.550	8.888	6.310	5.821	4.701	3.783	3.314	3.844
ΑΤΤΙΚΗ	3.623	3.901	4.457	6.625	7.116	4.838	7.760	6.285	4.149	4.160	3.504	2.509	2.156	1.735	1.400	1.245	1.432
Βόρειος Τομέας Αθηνών	525	575	767	748	761	673	859	668	400	464	467	260	409	266	168	158	347
Δυτικός Τομέας Αθηνών	163	179	240	452	450	321	594	373	213	239	223	141	109	98	37	69	89
Κεντρικός Τομέας Αθηνών	161	177	239	748	797	525	732	540	397	337	291	187	265	198	83	36	97
Νότιος Τομέας Αθηνών	226	248	333	576	583	523	584	565	357	310	341	195	126	91	54	59	131
Ανατολική ή Αττική	803	881	1.176	1.710	1.872	1.181	1.982	1.772	1.056	1.194	955	517	485	497	526	471	480
Δυτική Αττική	645	716	978	1.353	1.427	820	1.793	1.447	1.114	1.053	751	905	413	400	375	384	226
Πειραιάς, Νήσοι	1.100	1.125	724	1.039	1.225	795	1.217	921	612	564	476	303	348	185	157	68	63
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών, μεταφορές και αποθήκευση, δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης																	
ΕΛΛΑΔΑ	34.794	36.047	36.443	41.222	44.465	46.127	47.553	52.016	56.917	51.420	49.399	44.313	37.677	36.344	37.678	37.317	36.082
ΑΤΤΙΚΗ	14.889	15.099	15.503	17.747	19.470	19.768	20.693	22.819	24.612	22.860	23.016	21.076	17.592	16.897	17.335	17.101	16.554

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*	2014*	2015*	2016*
Βόρειος Τομέας Αθηνών	2.007	2.036	2.096	2.372	2.566	2.568	2.680	2.934	3.168	2.978	2.991	2.749	2.263	2.149	2.215	2.179	2.114
Δυτικός Τομέας Αθηνών	1.338	1.364	1.391	1.546	1.646	1.623	1.680	1.821	1.953	1.825	1.817	1.656	1.362	1.292	1.333	1.311	1.271
Κεντρικός Τομέας Αθηνών	5.021	5.134	5.189	5.822	6.277	6.246	6.442	6.958	7.426	6.807	6.740	6.068	5.070	4.898	5.044	4.977	4.811
Νότιος Τομέας Αθηνών	2.312	2.328	2.349	2.661	2.876	2.872	2.940	3.174	3.339	3.028	2.977	2.663	2.218	2.126	2.182	2.151	2.083
Ανατολική ή Αττική	1.223	1.247	1.365	1.671	1.959	2.121	2.347	2.735	3.093	2.989	3.148	3.002	2.522	2.431	2.486	2.455	2.375
Δυτική Αττική	539	541	595	733	860	935	1.034	1.213	1.362	1.315	1.386	1.324	1.107	1.057	1.077	1.063	1.031
Πειραιάς, Νήσοι	2.449	2.450	2.516	2.942	3.286	3.403	3.570	3.984	4.271	3.918	3.956	3.615	3.051	2.944	2.999	2.965	2.869
Ενημέρωση και επικοινωνία																	
ΕΛΛΑΔΑ	4.922	5.450	6.028	6.029	6.636	6.948	7.795	8.279	8.061	8.568	7.683	6.355	5.518	5.749	5.518	5.323	5.366
ΑΤΤΙΚΗ	3.669	4.063	4.493	4.471	4.924	5.159	5.762	6.121	5.903	6.345	5.558	4.613	4.047	4.253	4.092	3.954	3.999
Βόρειος Τομέας Αθηνών	542	600	746	824	998	1.141	1.380	1.578	1.630	1.869	1.739	1.528	1.341	1.409	1.356	1.310	1.325
Δυτικός Τομέας Αθηνών	282	312	327	306	317	311	323	318	282	276	219	162	143	150	144	139	141
Κεντρικός Τομέας Αθηνών	1.292	1.431	1.580	1.570	1.726	1.806	2.014	2.136	2.057	2.207	1.931	1.600	1.404	1.475	1.419	1.371	1.387
Νότιος Τομέας Αθηνών	528	585	632	613	659	673	733	758	711	743	632	509	447	470	452	437	442
Ανατολική ή Αττική	318	353	405	418	477	518	598	656	652	723	652	557	488	513	494	477	483

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*	2014*	2015*	2016*
Δυτική Αττική	159	176	179	164	164	154	153	142	117	105	73	46	40	42	40	39	39
Πειραιάς, Νήσοι	548	607	624	575	582	556	562	533	453	421	311	211	185	194	187	181	183
Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες																	
ΕΛΛΑΔΑ	5.782	5.318	5.889	6.669	8.325	8.493	9.074	9.223	9.396	9.775	9.623	8.652	8.396	8.293	7.513	7.095	6.908
ΑΤΤΙΚΗ	3.946	3.652	4.047	4.572	5.761	5.845	6.221	6.371	6.624	6.753	6.610	5.996	6.126	5.700	5.234	4.805	4.683
Βόρειος Τομέας Αθηνών	581	538	596	677	857	874	935	962	1.005	1.030	1.013	928	948	882	810	743	724
Δυτικός Τομέας Αθηνών	155	144	159	178	222	223	235	238	245	247	239	212	217	202	185	170	166
Κεντρικός Τομέας Αθηνών	2.247	2.080	2.305	2.582	3.226	3.245	3.424	3.477	3.583	3.621	3.513	3.130	3.198	2.975	2.732	2.508	2.444
Νότιος Τομέας Αθηνών	520	481	533	613	785	810	876	911	962	996	990	925	945	879	807	741	722
Ανατολική ή Αττική	117	108	120	148	202	221	252	275	304	328	339	340	348	323	297	273	266
Δυτική Αττική	36	33	37	42	54	56	61	63	67	69	69	65	66	61	56	52	50
Πειραιάς, Νήσοι	289	267	296	332	414	416	438	444	457	462	447	397	406	378	347	318	310
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας																	
ΕΛΛΑΔΑ	13.932	14.915	16.809	17.011	17.967	20.779	20.054	24.321	28.303	29.544	33.515	31.367	32.324	30.331	28.867	27.966	27.032
ΑΤΤΙΚΗ	8.348	8.937	10.044	10.176	10.772	12.401	12.000	14.506	16.799	17.542	19.760	18.519	18.437	17.863	16.991	16.451	15.893
Βόρειος Τομέας Αθηνών	1.615	1.729	1.981	2.046	2.207	2.589	2.551	3.139	3.700	3.931	4.503	4.291	4.272	4.139	3.937	3.812	3.683
Δυτικός Τομέας Αθηνών	446	477	530	531	556	633	605	723	828	854	951	880	876	849	807	782	755

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*	2014*	2015*	2016*
Κεντρικός Τομέας Αθηνών	3.853	4.125	4.545	4.513	4.680	5.276	4.997	5.910	6.693	6.831	7.516	6.877	6.846	6.633	6.309	6.109	5.902
Νότιος Τομέας Αθηνών	1.030	1.103	1.253	1.283	1.373	1.597	1.562	1.908	2.232	2.355	2.679	2.536	2.525	2.446	2.327	2.253	2.177
Ανατολική ή Αττική	532	569	698	766	873	1.076	1.111	1.427	1.749	1.928	2.286	2.249	2.239	2.170	2.064	1.998	1.930
Δυτική Αττική	177	190	210	210	219	248	236	281	320	329	365	336	335	324	308	299	289
Πειραιάς, Νήσοι	696	745	826	827	864	981	937	1.118	1.277	1.315	1.461	1.350	1.344	1.302	1.238	1.199	1.158
Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες																	
ΕΛΛΑΔΑ	6.071	6.550	7.656	8.862	9.942	10.185	12.059	13.341	13.649	13.463	10.593	9.570	8.683	7.649	7.600	8.014	7.871
ΑΤΤΙΚΗ	3.949	4.255	4.970	5.754	6.445	7.178	8.465	9.373	9.603	9.525	7.487	6.773	6.213	5.373	5.328	5.350	5.012
Βόρειος Τομέας Αθηνών	744	802	942	1.091	1.228	1.377	1.639	1.824	1.856	1.853	1.482	1.348	1.239	1.070	1.062	1.062	990
Δυτικός Τομέας Αθηνών	212	229	265	304	337	372	433	474	485	475	365	326	299	259	257	259	244
Κεντρικός Τομέας Αθηνών	1.711	1.844	2.163	2.490	2.792	3.124	3.710	4.111	4.161	4.140	3.298	2.987	2.745	2.371	2.352	2.353	2.193
Νότιος Τομέας Αθηνών	524	564	642	733	802	869	994	1.074	1.090	1.051	794	699	640	554	549	554	522
Ανατολική ή Αττική	270	291	351	425	493	563	678	774	838	851	669	621	567	492	487	493	467
Δυτική Αττική	99	106	126	153	176	197	232	262	290	290	219	201	182	158	157	160	155
Πειραιάς, Νήσοι	390	420	481	558	618	675	779	854	884	864	660	591	541	469	465	469	442
Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα																	
ΕΛΛΑΔΑ	21.591	24.420	27.015	29.023	32.925	34.790	37.656	40.360	43.968	46.716	43.238	40.403	35.920	32.859	32.933	32.408	31.783

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*	2014*	2015*	2016*
ΑΤΤΙΚΗ	9.908	11.370	12.579	13.252	14.773	15.732	17.095	18.106	19.684	21.057	19.394	17.888	16.099	14.527	14.727	14.532	14.217
Βόρειος Τομέας Αθηνών	1.547	1.794	2.001	2.088	2.324	2.509	2.737	2.894	3.151	3.308	3.057	2.806	2.471	2.227	2.260	2.220	2.160
Δυτικός Τομέας Αθηνών	827	938	1.051	1.102	1.231	1.301	1.397	1.476	1.599	1.677	1.554	1.435	1.294	1.165	1.184	1.160	1.133
Κεντρικός Τομέας Αθηνών	4.323	4.991	5.457	5.724	6.334	6.734	7.314	7.706	8.342	8.930	8.152	7.459	6.686	6.040	6.116	6.053	5.920
Νότιος Τομέας Αθηνών	940	1.062	1.182	1.239	1.380	1.447	1.548	1.632	1.760	1.857	1.709	1.575	1.430	1.288	1.307	1.285	1.258
Ανατολική ή Αττική	663	752	864	940	1.085	1.176	1.301	1.417	1.578	1.734	1.647	1.572	1.445	1.302	1.321	1.301	1.278
Δυτική Αττική	343	390	434	470	534	570	628	677	748	833	774	728	668	604	611	607	598
Πειραιάς, Νήσοι	1.265	1.444	1.591	1.688	1.886	1.997	2.170	2.304	2.507	2.717	2.500	2.314	2.105	1.902	1.926	1.906	1.870
Τέχνες, διασκέδαση, ψυχαγωγία, άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών, μη διαφοροποιημένες δραστηριότητες νοικοκυριών που αφορούν την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών για ίδια χρήση, δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων																	
ΕΛΛΑΔΑ	4.930	5.429	6.031	6.046	6.821	7.487	8.336	8.778	8.835	9.868	7.820	6.815	6.879	6.726	6.459	6.612	6.469
ΑΤΤΙΚΗ	2.260	2.536	2.907	2.862	3.393	3.735	4.160	4.524	4.626	5.072	3.744	3.003	3.079	3.101	2.882	2.929	2.830
Βόρειος Τομέας Αθηνών	448	502	572	559	659	720	797	861	874	952	697	556	570	574	533	542	524
Δυτικός Τομέας Αθηνών	148	167	192	190	226	251	281	307	315	347	258	208	213	214	199	203	196
Κεντρικός Τομέας Αθηνών	959	1.077	1.232	1.211	1.433	1.575	1.752	1.902	1.942	2.125	1.566	1.254	1.286	1.295	1.204	1.224	1.182
Νότιος Τομέας Αθηνών	280	315	359	351	414	453	502	543	553	602	442	353	362	364	339	344	332

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*	2014*	2015*	2016*
Ανατολική Αττική	169	190	227	232	285	324	374	420	443	501	381	314	322	325	302	307	296
Δυτική Αττική	39	44	50	50	59	65	72	79	81	88	65	52	54	54	50	51	49
Πειραιάς, Νήσοι	216	242	276	269	317	346	383	413	419	456	334	266	272	274	255	259	250
Συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία																	
ΕΛΛΑΔΑ	126.181	135.470	145.797	160.513	174.773	178.821	193.047	205.267	213.819	212.391	199.644	181.909	168.979	160.237	157.913	156.613	154.044
ΑΤΤΙΚΗ	57.295	61.372	67.267	74.014	81.934	84.400	92.450	98.806	103.129	103.722	97.566	88.720	81.899	77.737	76.056	74.671	73.206
Βόρειος Τομέας Αθηνών	8.827	9.504	10.723	11.471	12.766	13.678	14.883	16.224	17.216	17.725	17.056	15.564	14.583	13.806	13.405	13.122	13.000
Δυτικός Τομέας Αθηνών	4.326	4.664	5.068	5.531	5.966	6.031	6.583	6.780	6.999	6.907	6.408	5.782	5.252	4.977	4.875	4.842	4.777
Κεντρικός Τομέας Αθηνών	21.524	23.070	25.108	27.102	29.883	31.253	33.200	35.620	37.507	37.760	35.149	31.586	29.496	27.948	27.266	26.708	26.072
Νότιος Τομέας Αθηνών	7.056	7.473	8.135	8.940	9.807	10.209	10.749	11.606	12.078	11.927	11.374	10.247	9.463	9.000	8.784	8.612	8.487
Ανατολική Αττική	5.032	5.430	6.383	7.571	8.642	8.690	10.294	11.250	11.612	12.049	11.648	10.770	9.965	9.599	9.495	9.326	9.180
Δυτική Αττική	2.671	2.910	3.416	4.046	4.474	4.116	5.379	5.416	5.456	5.367	4.779	4.753	3.935	3.786	3.721	3.730	3.549
Πειραιάς, Νήσοι	7.859	8.321	8.435	9.353	10.394	10.423	11.362	11.910	12.260	11.986	11.152	10.019	9.206	8.620	8.510	8.332	8.142

6.2 Πρωτογενής τομέας

Η Περιφέρεια Αττικής σε γενικές γραμμές ακολουθεί τα βασικά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του πρωτογενούς τομέα της χώρας, αν και η συμβολή του τομέα αυτού στην Περιφερειακή Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) και συνακόλουθα, η απασχόληση στον εν λόγω τομέα κυμαίνονται σε πολύ χαμηλά επίπεδα συγκριτικά με το μέσο όρο της χώρας.

Η ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας το 2016 ανήλθε σε 290×10^6 ευρώ και η απασχόληση σε 13.547 άτομα.

Ο μεγαλύτερος αριθμός επιχειρήσεων του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας καταγράφεται στον κλάδο φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα και συναφείς δραστηριότητες, ενώ ακολουθούν οι κλάδοι της αλιείας και της δασοκομίας.

Η εγγύτητα των περιαστικών περιοχών που καλλιεργούνται ή εξειδικεύονται στην εκτροφή ζώων στο ηπειρωτικό τμήμα της περιφέρειας (Μεγαρίδα, Μεσόγεια, Μαραθώνας) και η παραγωγή οστράκων στην περιοχή της Νέας Περάμου, καθώς και της επαρχίας Τροιζηνίας με το ισχυρό καταναλωτικό κέντρο του πολεοδομικού συγκροτήματος, αποτελεί βασικό αίτιο της δυναμικής του τομέα, λόγω απευθείας διάθεσης των προϊόντων στην κατανάλωση από τους ίδιους τους παραγωγούς. Από τους επιμέρους κτηνοτροφικούς κλάδους ο σημαντικότερος είναι η χοιροτροφία. Όσον αφορά τον αλιευτικό κλάδο, αποτελεί δυναμικό κλάδο για την Περιφέρεια Αττικής με παραπέρα δυνατότητες ανάπτυξης. Ωστόσο, αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα που αφορούν κυρίως στην έλλειψη υποδομών, στον βαθμό παλαιότητας του αλιευτικού στόλου και στην αδυναμία ανταπόκρισης στα σύγχρονα πρότυπα παραγωγής, με τα αποτελέσματα εμφανή από τον σκληρό ανταγωνισμό από άλλες χώρες. Παρά τη σχετικά περιορισμένη δραστηριότητα του πρωτογενούς τομέα στην Περιφέρεια, ενδιαφέρον παρουσιάζει η επιχειρηματική δραστηριότητα στον τομέα των ανθοκομικών καλλιεργειών.

6.3 Δευτερογενής τομέας

Στην Περιφέρεια Αττικής, η ΑΠΑ του δευτερογενή Τομέα το 2016 ανήλθε σε 26.283×10^6 ευρώ με τη συμμετοχή του Κεντρικού Τομέα Αθηνών να ανέρχεται σε 26,7%. Ο κλάδος των κατασκευών συγκεντρώνει τον μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων, ενώ σε ότι αφορά την παραγωγική ικανότητα ο κλάδος της μεταποίησης αποτελεί τον σημαντικότερο δευτερογενή κλάδο. Στο δευτερογενή τομέα απασχολούνται 209.590 άτομα (2016).

Ιδιαίτερα έντονη είναι η συγκέντρωση της μεταποιητικής δραστηριότητας στους κλάδους βιομηχανίας τροφίμων, κατασκευής ειδών ένδυσης και κατασκευής μεταλλικών προϊόντων. Σημαντική είναι ότι η μεταποίηση στην Περιφέρεια Αττικής σημείωσε σε απόλυτους αριθμούς την μεγαλύτερη μείωση της απασχόλησης μεταξύ των κλάδων του δευτερογενή τομέα αλλά και μία από τις σημαντικότερες μεταξύ του συνόλου των κλάδων ενώ σε ποσοστιαία μεταβολή οι κατασκευές είναι αυτές που υπέστησαν την μεγαλύτερη συρρίκνωση. Ειδικότερα, καταγράφεται σημαντική συρρίκνωση της ΑΠΑ της Περιφέρειας Αττικής στον δευτερογενή τομέα, κυρίως λόγω της σημαντικά μειωμένης οικοδομικής δραστηριότητας στον κατασκευαστικό τομέα, όπου το 2016 η μείωση της ΑΠΑ ανήλθε σε 77,2% σε σύγκριση με το 2007.

Σωρευτικά την περίοδο 2009-2016 η απασχόληση στον δευτερογενή τομέα μειώθηκε κατά 145.000 άτομα ή κατά 48,6%, με την αντίστοιχη μείωση σε επίπεδο χώρας να ανέρχεται σε 43,2%. Ένα επιπλέον αρνητικό στοιχείο, αφορά το γεγονός ότι η μείωση της απασχόλησης αφορά ακόμα και εκείνους τους υποκλάδους που παρουσιάζουν μια διαχρονική δυναμικότητα. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι το διάστημα 2010-2012 η βιομηχανία τροφίμων, που αποτελεί και τον σημαντικότερο κλάδο της μεταποίησης στην Περιφέρεια Αττικής ως προς τον όγκο της απασχόλησης, κατέγραψε απώλειες θέσεων που φθάνουν τις 8.700 θέσεις ή 24,7% με την μείωση αυτή να είναι μεγαλύτερη σε σχέση με αυτή της χώρας (22,8%) για το ίδιο διάστημα.

6.4 Τριτογενής τομέας

Η ΑΠΑ του τριτογενή τομέα της Περιφέρειας το 2016 ανήλθε σε 46.634×10^6 ευρώ και η απασχόληση σε 1.342.976 άτομα.

Ο μεγαλύτερος αριθμός επιχειρήσεων του τριτογενή τομέα της Περιφέρειας εντοπίζεται στους κλάδους χονδρικού και λιανικού εμπορίου και επαγγελματικών, επιστημονικών και τεχνικών δραστηριοτήτων. Με βάση το κριτήριο της συμμετοχής των επιχειρήσεων. ξεχωρίζει και η επιχειρηματική δραστηριότητα στον κλάδο του τουρισμού που στη συντριπτική πλειοψηφία αφορά δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης. Τέλος, σημειώνεται ότι στον κλάδο επιστημονικής έρευνας και ανάπτυξης, ο οποίος περιλαμβάνεται στον κλάδο επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, δραστηριοποιείται σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων. Κύριο αντικείμενο των επιχειρήσεων είναι η έρευνα και η πειραματική ανάπτυξη στις φυσικές, κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες. Σε κάθε περίπτωση η περιφερειακή οικονομία της Αττικής είναι εξαιρετικά εξειδικευμένη στον τομέα των υπηρεσιών, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Παρόλα αυτά η Περιφέρεια Αττικής διατηρεί ένα πολύ αξιόλογο πληθυσμό εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε χώρους, όπου η έρευνα, η καινοτομία και η μεταφορά τεχνολογίας παίζουν σημαντικό ρόλο και η επιχειρηματική ανακάλυψη είναι αρκετά προφανής. Ένας επίσης σημαντικότερος αριθμός εταιρειών δραστηριοποιείται στον χώρο των τεχνών της διασκέδασης και της ψυχαγωγίας και γενικότερα της δημιουργικής βιομηχανίας και επικοινωνίας. Τέλος πολλές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στον χώρο της υγείας και της φαρμακοβιομηχανίας.

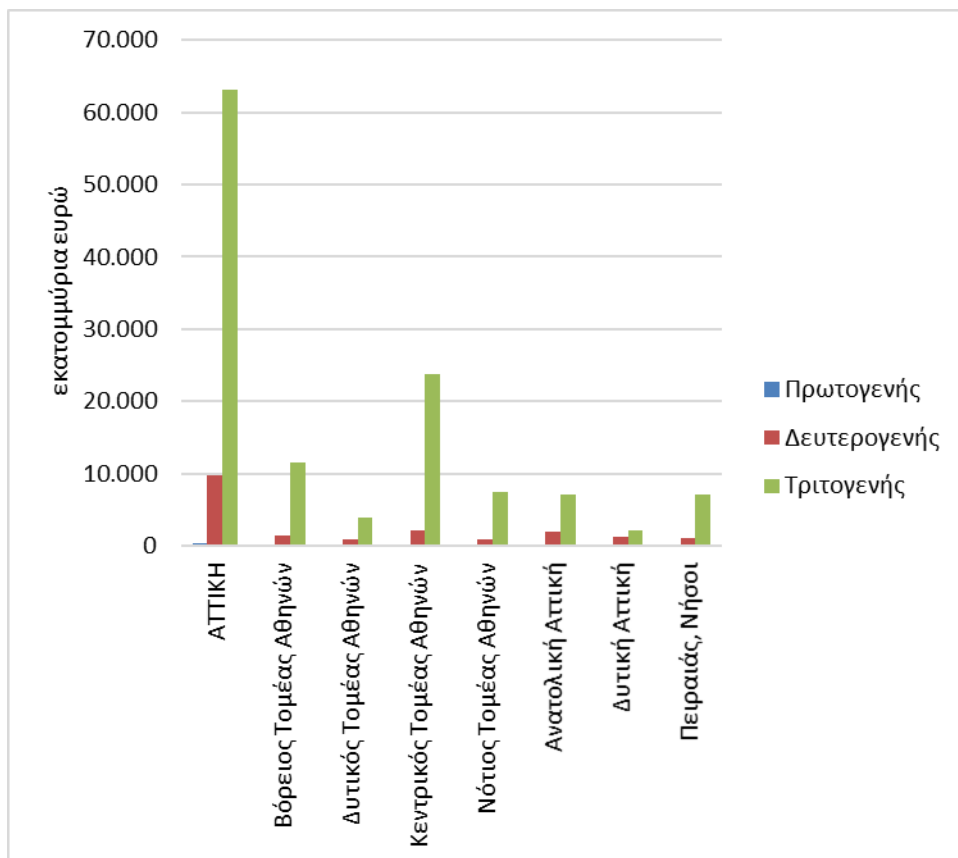
6.5 Κλαδική διάρθρωση

Από την ανάλυση της κατανομής της ΑΠΑ στους τρεις παραγωγικούς τομείς της Περιφέρειας Αττικής φαίνεται ότι η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στην συνολική ΑΠΑ της Περιφέρειας ανέρχεται σε μόλις 0,4%, ενώ ο δευτερογενής και ο τριτογενής τομέας συμμετέχουν κατά 13,29% και 86,32% αντίστοιχα.

Αντίστοιχα, σε κλαδικό επίπεδο τόσο σε επίπεδο χώρας όσο και στην Περιφέρεια Αττικής καταγράφεται σημαντική συνεισφορά του εμπορίου / τουρισμού στη συνολική ΑΠΑ. Εκτός από το εμπόριο, άλλοι σημαντικοί κλάδοι του τομέα των υπηρεσιών είναι αυτός των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, των μεταφορών και των ΤΠΕ, της υγείας και των κοινωνικών υπηρεσιών κ.α. Αυτή η υψηλή συγκέντρωση των υπηρεσιών οδηγείται περαιτέρω από το γεγονός ότι τα κεντρικά γραφεία των περισσότερων επιχειρήσεων στην Ελλάδα βρίσκονται στην Αττική, για λόγους εγγύτητας προς τη δημόσια διοίκηση και τα κέντρα λήψης αποφάσεων αλλά και λόγω της υψηλής συγκέντρωσης της οργανισμών έρευνας και εκπαίδευσης.

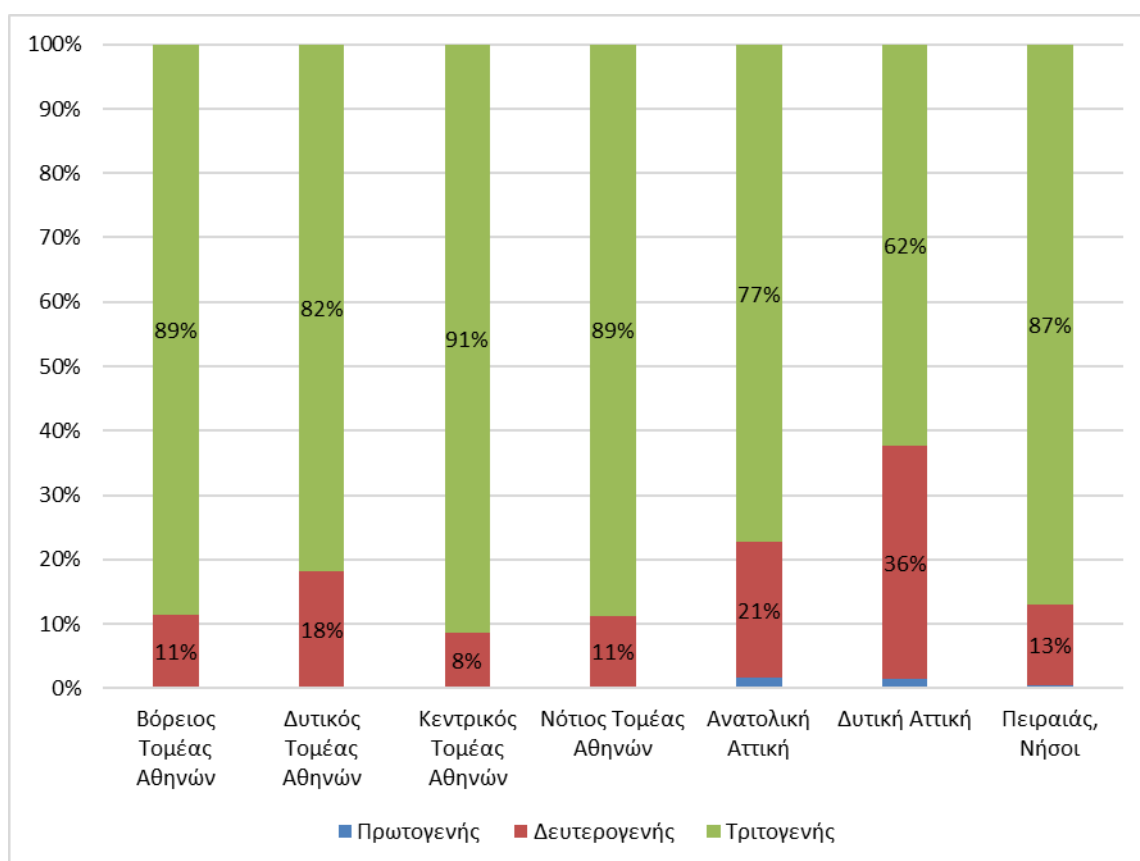
Όπως και στην παραγωγική δραστηριότητα, χαρακτηριστικό της αγοράς εργασίας στην Περιφέρεια Αττικής είναι η ιδιαίτερα υψηλή συγκέντρωση απασχολούμενων στον τριτογενή τομέα της οικονομίας με σημαντικά

υψηλότερο ποσοστό σε σχέση με αυτό της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, ο τριτογενής τομέας συγκεντρώνει για το 2016, το 85,8% των συνόλου των απασχολούμενων στην Περιφέρεια Αττικής, με το 13,4% να συγκεντρώνεται στο δευτερογενή και το 0,9% στον πρωτογενή τομέα, με την αντίστοιχη συγκέντρωση απασχολούμενων σε επίπεδο χώρας να ανέρχεται σε 74,6% στον τριτογενή, 14,1% στον δευτερογενή και 11,3% στον πρωτογενή τομέα.

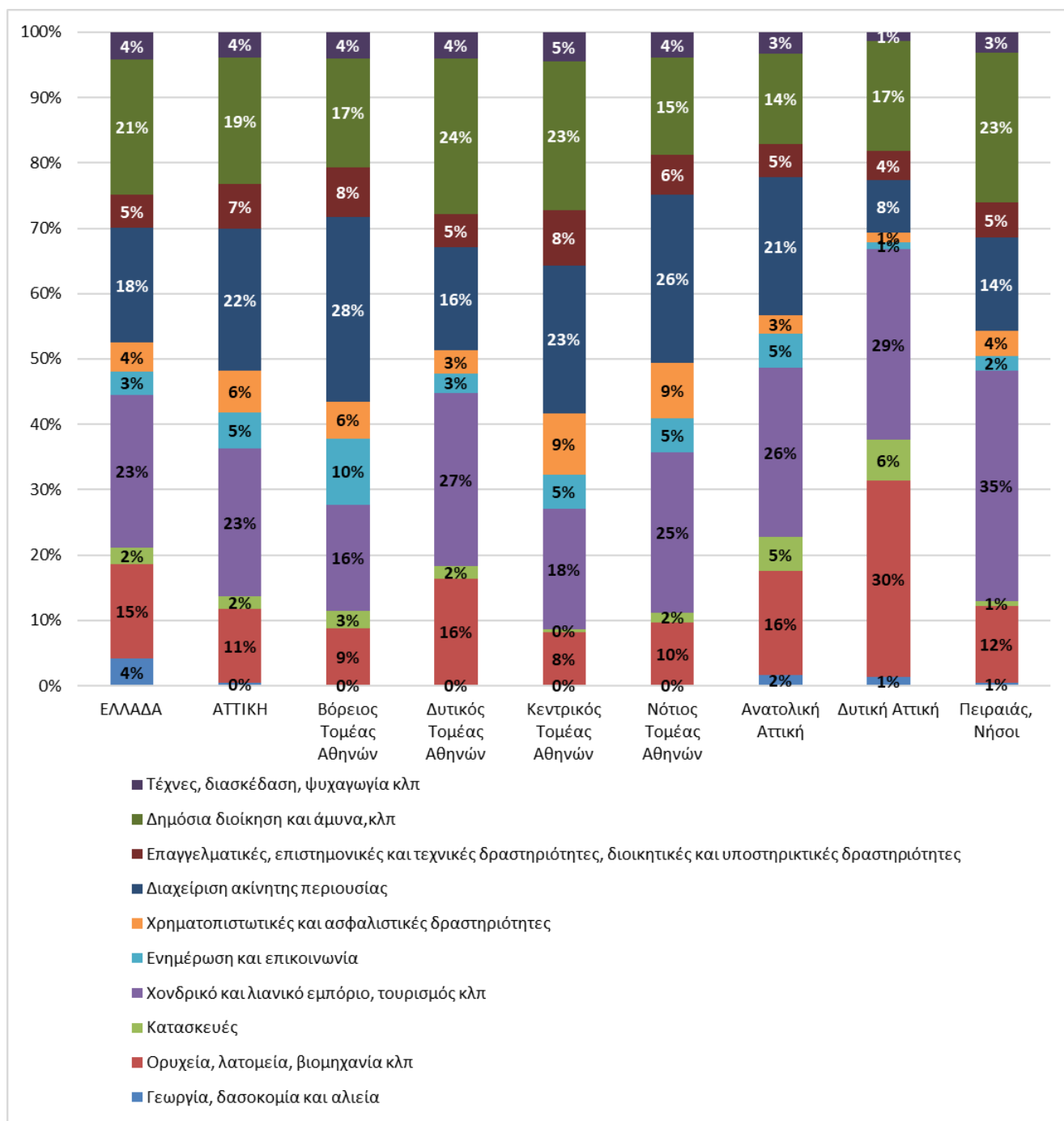

Εικόνα 6-1

Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά τομέα έτους 2016

Εικόνα 6-2 Ποσοστά ΑΠΑ ανά τομέα (2016) και ΠΕ

Εικόνα 6-3

Κατανομή της ΑΠΑ ανά βασικούς κλάδους, 2016

6.6 Απασχόληση – Ανεργία

Όσον αφορά την απασχόληση και την ανεργία που καταγράφονται στην Χώρα, πρέπει να επισημανθεί ότι από τα στοιχεία που παρατίθενται ακολούθως, διαφαίνεται η σημαντική επίπτωση της παρατεταμένης οικονομικής κρίσης, την οποία βιώνει η Χώρα στα υπό σχολιασμό μεγέθη. Στην Περιφέρεια Αττικής συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο μέρος του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού της χώρας (2018: 36,3%) και της απασχόλησης (36%). Σε αυτό το πλαίσιο, η Περιφέρεια Αττικής βιώνει σε έντονο βαθμό τις επιπτώσεις της τρέχουσας οικονομικής ύφεσης.

Πίνακας 6-5 Εργατικό δυναμικό, απασχολούμενοι και άνεργοι στην Ελλάδα 2000-2018

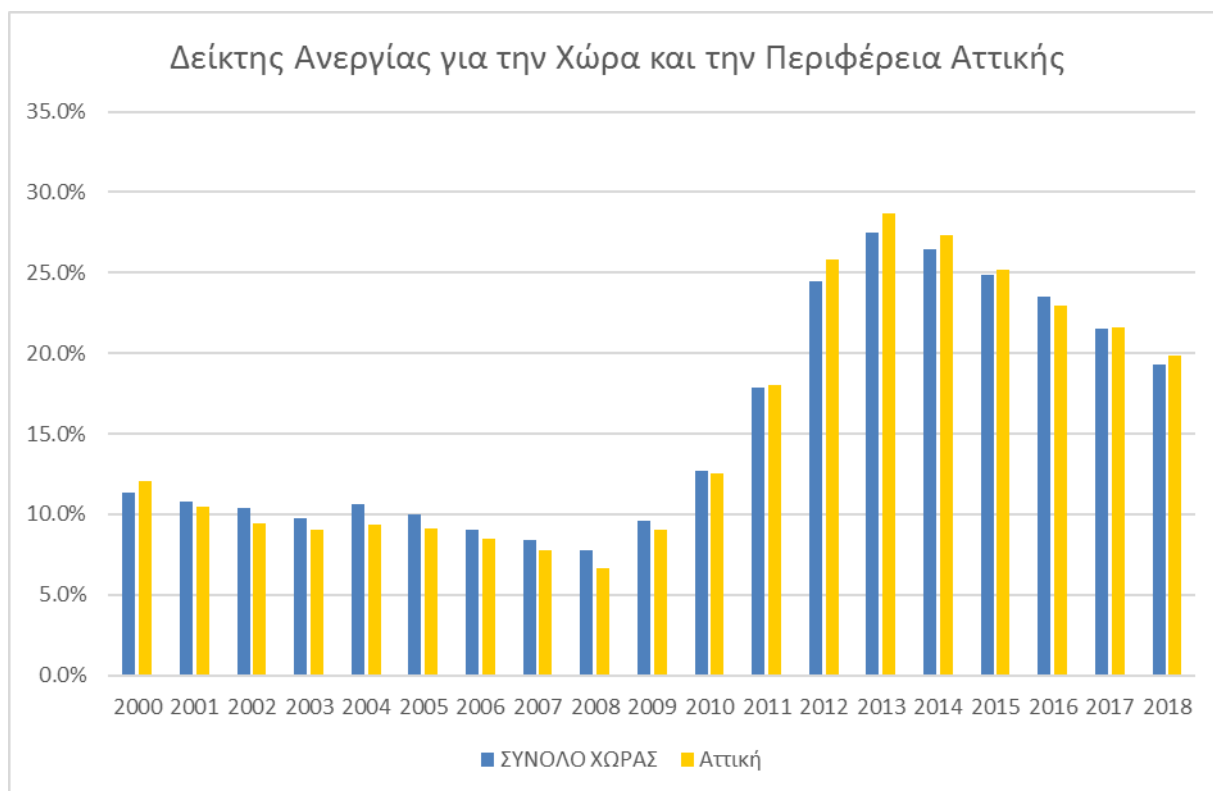
Έτος	Σύνολο πληθυσμού ηλικίας 15+(χιλιάδες)	Εργατικό Δυναμικό			Απασχολούμενοι			Άνεργοι			Μή ενεργοί		
		Άτομα (χιλιάδες)	δείκτης οικονομικά ενεργών	% ηλικίες 20-64	Άτομα (χιλιάδες)	δείκτης απασχόλησης	% ηλικίες 20-64	Άτομα (χιλιάδες)	δείκτης ανεργίας	% ηλικίες 20-64	Άτομα (χιλιάδες)	% ηλικίες 15+	% ηλικίες 20-64
2018	9.140,1	4.743,0	51,9%	73,7%	3.828,0	41,9%	59,5%	915,0	19,3%	19,3%	4.397,1	48,1%	26,3%
2017	9.176,9	4.779,7	52,1%	73,5%	3.752,7	40,9%	57,8%	1.027,0	21,5%	21,4%	4.397,2	47,9%	26,5%
2016	9.212,8	4.804,5	52,2%	73,5%	3.673,6	39,9%	56,2%	1.130,9	23,5%	23,5%	4.408,3	47,8%	26,5%
2015	9.246,5	4.807,7	52,0%	73,1%	3.610,7	39,0%	54,9%	1.197,0	24,9%	24,9%	4.438,9	48,0%	26,9%
2014	9.282,1	4.810,6	51,8%	72,5%	3.536,2	38,1%	53,3%	1.274,4	26,5%	26,4%	4.471,5	48,2%	27,5%
2013	9.309,5	4.843,5	52,0%	72,7%	3.513,2	37,7%	52,9%	1.330,3	27,5%	27,3%	4.466,0	48,0%	27,3%
2012	9.344,8	4.890,1	52,3%	72,6%	3.695,0	39,5%	55,0%	1.195,1	24,4%	24,3%	4.454,7	47,7%	27,4%
2011	9.372,8	4.936,2	52,7%	72,5%	4.054,3	43,3%	59,6%	881,8	17,9%	17,8%	4.436,7	47,3%	27,5%
2010	9.399,4	5.029,1	53,5%	73,0%	4.389,8	46,7%	63,8%	639,4	12,7%	12,7%	4.370,3	46,5%	27,0%
2009	9.431,1	5.040,7	53,4%	72,5%	4.556,0	48,3%	65,6%	484,7	9,6%	9,5%	4.390,4	46,6%	27,5%
2008	9.435,1	4.998,3	53,0%	71,8%	4.610,5	48,9%	66,3%	387,9	7,8%	7,7%	4.436,8	47,0%	28,2%
2007	9.412,3	4.982,4	52,9%	71,8%	4.564,0	48,5%	65,8%	418,3	8,4%	8,3%	4.429,9	47,1%	28,2%
2006	9.374,1	4.975,7	53,1%	71,9%	4.527,5	48,3%	65,6%	448,2	9,0%	8,9%	4.398,4	46,9%	28,1%
2005	9.332,4	4.937,1	52,9%	71,5%	4.443,6	47,6%	64,4%	493,5	10,0%	9,8%	4.395,3	47,1%	28,5%
2004	9.285,3	4.909,5	52,9%	71,3%	4.389,5	47,3%	63,9%	520,0	10,6%	10,4%	4.375,8	47,1%	28,7%
2003	9.234,9	4.825,8	52,3%	70,3%	4.353,2	47,1%	63,6%	472,6	9,8%	9,6%	4.409,1	47,7%	29,7%
2002	9.188,3	4.757,6	51,8%	69,5%	4.264,9	46,4%	62,5%	492,6	10,4%	10,1%	4.430,8	48,2%	30,5%
2001	9.156,0	4.710,5	51,4%	68,8%	4.202,1	45,9%	61,5%	508,4	10,8%	10,5%	4.445,5	48,6%	31,2%
2000	8.839,8	4.611,9	52,2%	69,4%	4.088,5	46,3%	61,9%	523,5	11,4%	10,9%	4.227,9	47,8%	30,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, έρευνα εργατικού δυναμικού

Πίνακας 6-6 Εργατικό δυναμικό, απασχολούμενοι και άνεργοι στην Περιφέρεια Αττικής 2000-2018

Έτος	Σύνολο πληθυσμού ηλικίας 15+(χιλιάδες)	Εργατικό Δυναμικό			Απασχολούμενοι			Άνεργοι			Μή ενεργοί		
		Άτομα (χιλιάδες)	δείκτης οικονομικά ενεργών	% ηλικίες 20-64	Άτομα (χιλιάδες)	δείκτης απασχόλησης	% ηλικίες 20-64	Άτομα (χιλιάδες)	δείκτης ανεργίας	% ηλικίες 20-64	Άτομα (χιλιάδες)	% ηλικίες 15+	% ηλικίες 20-64
2018	3.245,5	1.720,7	53,0%	73,3%	1.378,5	42,5%	58,9%	342,2	19,9%	19,7%	1.524,7	47,0%	26,7%
2017	3.268,7	1.742,1	53,3%	73,2%	1.366,0	41,8%	57,5%	376,1	21,6%	21,3%	1.526,6	46,7%	26,8%
2016	3.294,4	1.766,0	53,6%	73,1%	1.360,3	41,3%	56,4%	405,8	23,0%	22,9%	1.528,4	46,4%	26,9%
2015	3.317,1	1.785,0	53,8%	73,3%	1.335,9	40,3%	54,9%	449,1	25,2%	25,1%	1.532,1	46,2%	26,7%

Έτος	Σύνολο πληθυσμού ηλικίας 15+(χιλιάδες)	Εργατικό Δυναμικό			Απασχολούμενοι			Άνεργοι			Μή ενεργοί		
		Άτομα (χιλιάδες)	δείκτης οικονομικά ενεργών	% ηλικίες 20-64	Άτομα (χιλιάδες)	δείκτης απασχόλησης	% ηλικίες 20-64	Άτομα (χιλιάδες)	δείκτης ανεργίας	% ηλικίες 20-64	Άτομα (χιλιάδες)	% ηλικίες 15+	% ηλικίες 20-64
2014	3.347,9	1.824,9	54,5%	73,5%	1.325,9	39,6%	53,5%	499,0	27,3%	27,2%	1.523,0	45,5%	26,5%
2013	3.355,8	1.839,5	54,8%	73,9%	1.312,0	39,1%	52,9%	527,5	28,7%	28,3%	1.516,4	45,2%	26,1%
2012	3.374,6	1.866,0	55,3%	73,8%	1.384,2	41,0%	55,0%	481,8	25,8%	25,6%	1.508,6	44,7%	26,2%
2011	3.412,0	1.878,6	55,1%	73,3%	1.540,4	45,1%	60,2%	338,2	18,0%	17,9%	1.533,4	44,9%	26,7%
2010	3.442,6	1.912,9	55,6%	73,6%	1.672,4	48,6%	64,3%	240,5	12,6%	12,6%	1.529,7	44,4%	26,4%
2009	3.460,6	1.928,5	55,7%	73,3%	1.753,5	50,7%	66,7%	175,0	9,1%	8,9%	1.532,1	44,3%	26,7%
2008	3.464,4	1.908,1	55,1%	72,2%	1.780,6	51,4%	67,5%	127,5	6,7%	6,6%	1.556,3	44,9%	27,8%
2007	3.455,5	1.894,3	54,8%	72,1%	1.746,8	50,6%	66,6%	147,5	7,8%	7,7%	1.561,2	45,2%	27,9%
2006	3.440,3	1.892,6	55,0%	72,3%	1.731,8	50,3%	66,3%	160,7	8,5%	8,3%	1.547,7	45,0%	27,7%
2005	3.424,4	1.872,8	54,7%	71,7%	1.702,3	49,7%	65,3%	170,5	9,1%	8,9%	1.551,6	45,3%	28,3%
2004	3.405,4	1.857,6	54,5%	71,4%	1.683,9	49,4%	64,9%	173,6	9,3%	9,1%	1.547,9	45,5%	28,6%
2003	3.383,2	1.782,6	52,7%	69,2%	1.620,8	47,9%	63,1%	161,7	9,1%	8,8%	1.600,7	47,3%	30,8%
2002	3.362,0	1.767,8	52,6%	69,0%	1.600,7	47,6%	62,7%	167,1	9,5%	9,2%	1.594,2	47,4%	31,0%
2001	3.342,4	1.731,7	51,8%	67,6%	1.550,6	46,4%	60,9%	181,2	10,5%	10,0%	1.610,6	48,2%	32,4%
2000	3.145,1	1.642,7	52,2%	68,0%	1.444,9	45,9%	60,2%	197,8	12,0%	11,5%	1.502,4	47,8%	32,0%

Σχήμα 6-1 Δείκτης Ανεργίας για την χώρα και την Περιφέρεια Αττικής (διαχρονικά στοιχεία)

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ανωτέρω πίνακα, στην Περιφέρεια Αττικής, τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας καταγράφονται το 2013 (28,7%). Τα υψηλά ποσοστά ανεργίας διατηρούνται και τα επόμενα έτη, ωστόσο καταγράφονται μειούμενα.

Οι πληθυσμιακές ομάδες που εμφάνισαν τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας είναι οι γυναίκες και οι νέοι μεταξύ 15-24 ετών (ανεξαρτήτως φύλου) ενώ οι οικονομικοί κλάδοι που εμφάνισαν τα υψηλότερα ποσοστά μείωσης της απασχόλησης είναι η παροχή υπηρεσιών (ιδίως το εμπόριο), η μεταποίηση και οι κατασκευές.

Όσον αφορά στους απασχολούμενους, πρέπει να επισημανθεί ότι το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος των απασχολούμενων στην Περιφέρεια Αττικής απασχολείται στον τριτογενή τομέα (83,3%) ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το αντίστοιχο της Χώρας (72,5%). Το ποσοστό απασχόλησης στον τριτογενή τομέα έχει αυξηθεί σημαντικά από το αντίστοιχο των προηγούμενων ετών με αντίστοιχη μείωση των απασχολούμενων στον δευτερογενή τομέα.

Πίνακας 6-7 Απασχόληση ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας (χιλιάδες άτομα)

Έτος	Περιφέρεια	Σύνολο Απασχολούμενων	Τομέας οικονομικής δραστηριότητας									Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής
			Πρωτογενής	Δευτερογενής			Τριτογενής							
				Γεωργία, δασοκομία, αλιεία	Σύνολο δευτερογενούς τομέα	Βιομηχανία, ενέργεια	Κατασκευές	Σύνολο τριτογενούς τομέα	Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές και επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτικές, επιχειρηματικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες			
2018	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	3,828.0	469.6	583.7	432.1	151.6	2,774.7	1,298.3	428.7	1,047.7	12.3%	15.2%	72.5%	
2017		3,752.7	453.4	578.2	428.9	149.3	2,721.1	1,275.4	421.3	1,024.4	12.1%	15.4%	72.5%	
2016		3,673.6	454.5	560.0	412.9	147.1	2,659.0	1,238.9	415.9	1,004.3	12.4%	15.2%	72.4%	
2015		3,610.7	465.7	539.4	394.2	145.2	2,605.6	1,206.3	409.7	989.6	12.9%	14.9%	72.2%	
2014		3,536.2	479.9	529.7	378.1	151.6	2,526.7	1,146.9	400.2	979.6	13.6%	15.0%	71.5%	
2013		3,513.2	481.1	546.6	384.3	162.3	2,485.5	1,114.2	394.2	977.1	13.7%	15.6%	70.7%	
2012		3,695.0	480.5	611.3	410.4	200.9	2,603.2	1,163.2	424.9	1,015.1	13.0%	16.5%	70.5%	
2011		4,054.3	500.7	717.2	471.4	245.8	2,836.5	1,298.1	432.4	1,106.0	12.3%	17.7%	70.0%	
2010		4,389.8	544.2	859.8	540.2	319.6	2,985.8	1,380.0	438.0	1,167.8	12.4%	19.6%	68.0%	
2009		4,556.0	532.9	962.7	592.0	370.7	3,060.4	1,428.9	457.3	1,174.3	11.7%	21.1%	67.2%	
2008		4,610.5	513.8	1,024.4	627.1	397.3	3,072.3	1,434.0	466.1	1,172.2	11.1%	22.2%	66.6%	
2007		4,564.0	517.1	1,024.4	626.5	397.9	3,022.6	1,402.1	420.5	1,200.0	11.3%	22.4%	66.2%	
2006		4,527.5	530.8	996.9	629.6	367.3	2,999.7	1,401.4	415.5	1,182.9	11.7%	22.0%	66.3%	
2005		4,443.6	540.3	994.9	627.3	367.6	2,908.3	1,376.6	410.9	1,120.9	12.2%	22.4%	65.5%	
2004		4,389.5	543.5	983.1	626.0	357.1	2,863.0	1,328.0	404.9	1,130.1	12.4%	22.4%	65.2%	
2003		4,353.2	657.1	984.7	632.4	352.3	2,711.3	1,322.4	366.8	1,022.1	15.1%	22.6%	62.3%	
2002		4,264.9	652.8	974.4	648.3	326.1	2,637.8	1,282.4	357.2	998.1	15.3%	22.8%	61.8%	
2001		4,202.1	666.3	968.3	653.1	315.2	2,567.6	1,269.9	339.6	958.2	15.9%	23.0%	61.1%	
2000		4,088.5	706.3	930.4	630.3	300.1	2,451.7	1,219.2	308.5	924.0	17.3%	22.8%	60.0%	
2018	Αττική	1,378.5	13.4	217.3	167.3	50.0	1,147.8	491.6	242.7	413.5	1.0%	15.8%	83.3%	
2017		1,366.0	14.0	219.5	171.2	48.3	1,132.5	487.3	235.0	410.1	1.0%	16.1%	82.9%	
2016		1,360.3	14.5	204.0	155.8	48.2	1,141.7	491.4	236.4	414.0	1.1%	15.0%	83.9%	
2015		1,335.9	13.0	195.4	147.5	47.9	1,127.5	483.5	232.6	411.4	1.0%	14.6%	84.4%	
2014		1,325.9	9.7	191.0	142.4	48.6	1,125.2	468.5	235.7	421.0	0.7%	14.4%	84.9%	
2013		1,312.0	12.7	192.7	140.6	52.2	1,106.6	460.3	231.3	415.1	1.0%	14.7%	84.3%	
2012		1,384.2	13.7	224.8	161.0	63.8	1,145.8	477.8	241.5	426.4	1.0%	16.2%	82.8%	
2011		1,540.4	17.7	270.7	186.0	84.7	1,252.0	536.2	243.1	472.8	1.1%	17.6%	81.3%	
2010		1,672.4	17.9	325.2	217.4	107.9	1,329.2	566.4	250.5	512.3	1.1%	19.4%	79.5%	
2009		1,753.5	16.2	375.0	245.5	129.5	1,362.2	594.4	263.0	504.9	0.9%	21.4%	77.7%	
2008		1,780.6	15.7	398.3	260.2	138.0	1,366.6	600.8	266.1	499.7	0.9%	22.4%	76.8%	
2007		1,746.8	11.4	404.1	260.9	143.2	1,331.2	582.9	240.3	508.1	0.7%	23.1%	76.2%	
2006		1,731.8	11.5	388.0	257.7	130.3	1,332.3	590.8	232.0	509.5	0.7%	22.4%	76.9%	
2005		1,702.3	10.4	395.2	257.5	137.7	1,296.7	568.7	236.1	492.0	0.6%	23.2%	76.2%	
2004		1,683.9	11.2	397.7	259.9	137.8	1,275.0	543.6	237.5	493.9	0.7%	23.6%	75.7%	
2003		1,620.8	13.8	392.0	252.4	139.6	1,215.0	549.2	215.7	450.1	0.9%	24.2%	75.0%	
2002		1,600.7	17.3	391.4	267.5	124.0	1,191.9	535.2	207.0	449.7	1.1%	24.5%	74.5%	
2001		1,550.6	20.1	381.8	270.6	111.2	1,148.6	526.9	194.5	427.2	1.3%	24.6%	74.1%	
2000		1,444.9	19.1	350.1	253.7	96.4	1,075.7	494.5	174.5	406.7	1.3%	24.2%	74.4%	

6.7 Φτώχεια

Ο όρος φτώχεια αναφέρεται στη στέρηση επαρκών αγαθών και στην αδυναμία ενός ατόμου ή/και νοικοκυριού να καλύψει τις βασικές ανάγκες. Η φτώχεια διαφέρει από χώρα σε χώρα, καθώς χρειάζονται κάποιοι προσδιοριστικοί παράγοντες ως προς το ποια αγαθά θεωρούνται απαραίτητα και ποιες ανάγκες χαρακτηρίζονται ως βασικές.

Η φτώχεια, τις περισσότερες φορές, μετράται σε χρήματα και αντανακλά τους κατά κεφαλήν διαθέσιμους οικονομικούς πόρους μιας χώρας. Η έννοια της φτώχειας χωρίζεται σε δύο υποκατηγορίες:

- ως **απόλυτη φτώχεια** ορίζεται το ποσοστό του πληθυσμού που ζει με λιγότερο από ένα καθορισμένο ποσό δολαρίων ανά ημέρα. Η δημοφιλέστερη στατιστική του είδους (που χρησιμοποιείται και από την Παγκόσμια Τράπεζα), είναι το ποσοστό του πληθυσμού που ζει με λιγότερο από ένα δολάριο ανά ημέρα, σε τιμές του 1985. Ιδανικό ποσοστό της απόλυτης φτώχειας είναι το 0%. Ο συγκεκριμένος ορισμός χρησιμοποιείται περισσότερο στις αναπτυσσόμενες χώρες.
- ως **σχετική φτώχεια** ορίζεται το ποσοστό των ατόμων σε μια χώρα που ζουν με εισόδημα κατώτερο ενός συγκεκριμένου ποσοστού του διάμεσου εισοδήματος (συνήθως 50%) στην χώρα. Δηλαδή αν το ποσοστό είναι 50% και το διάμεσο εισόδημα 10.000 δολάρια, ο δείκτης φτώχειας είναι ο αριθμός ατόμων που ζουν με λιγότερο από 5.000 δολάρια ετησίως, διαιρεμένος δια τον συνολικό πληθυσμό. Ο ορισμός του ποσοστού του διάμεσου εισοδήματος διαφέρει από χώρα σε χώρα. Η σχετική φτώχεια είναι και ο πιο συχνά χρησιμοποιούμενος όρος στις στατιστικές των ανεπτυγμένων χωρών όπου και συχνά λανθασμένα ταυτίζεται με τον δείκτη απόλυτης φτώχειας.

Στην ΕΕ η σχετική φτώχεια ορίζεται ως το ποσοστό του πληθυσμού που ζει με εισόδημα χαμηλότερο από 60% του διάμεσου εισοδήματος στην χώρα. Στην Ελλάδα αυτό το ποσοστό υπερβαίνει το 20%.

Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα η κατάσταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού έχει επιδεινωθεί με αποτέλεσμα η στέρηση βασικών αγαθών και υπηρεσιών (δυσκολία ικανοποίησης βασικών αναγκών, ανεπαρκείς συνθήκες στέγασης, επιβάρυνση από τις δαπάνες στέγασης, αδυναμία αποπληρωμής δανείων ή αγορών με δόσεις, δυσκολίες στην πληρωμή πάγιων λογαριασμών, δυσκολία αντιμετώπισης των συνήθων αναγκών, ποιότητα ζωής) να μην αφορά μόνο το φτωχό πληθυσμό, αλλά και τμήμα του μη φτωχού πληθυσμού.

Από την αρχή του 2010, η Ελληνική οικονομία βρίσκεται, εν μέσω βαθιάς ύφεσης, σε μία διαδικασία μετασχηματισμού και διόρθωσης των ποικίλων εσωτερικών και εξωτερικών της ανισορροπιών που απορρέουν από την συσσώρευση των προαναφερθέντων χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων και τις πολλαπλές αστοχίες εφαρμογής των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής. Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση ανέδειξε τα διαχρονικά προβλήματα της Ελληνικής οικονομίας και οι δημοσιονομικοί δείκτες επιδεινώθηκαν. Η αρνητική εξέλιξη των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών στο σύνολο της χώρας αντανακλάται και στην εξέλιξη των Περιφερειακών οικονομιών.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η Περιφέρεια Αττικής, όπως και η χώρα κατά μέσο όρο, μέχρι και το 2008 παρουσίασε ικανοποιητικούς ρυθμούς ανάπτυξης του κ.κ. ΑΕΠ, ενώ αντίθετα, από το 2008 και μετά, όπου εμφανίστηκαν οι πρώτες επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στη Ελλάδα, καταγράφεται μείωση του κ.κ. ΑΕΠ της Περιφέρειας Αττικής περίπου με ΜΕΡΜ -3,9%, η οποία όμως είναι μικρότερη του αντίστοιχου

ΜΕΡΜ της χώρας (-4,7%), γεγονός που συνδέεται άμεσα και με τον μητροπολιτικό χαρακτήρα της Περιφέρειας.

Την ίδια περίοδο σε κοινοτικό επίπεδο σημειώνονταν αύξηση του κ.κ. ΑΕΠ με ΜΕΡΜ 0,3%. Ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι επιπτώσεις της κρίσης στα μεγέθη της αγοράς εργασίας, όπως αυτά αποτυπώνονται στην εξέλιξη της απασχόλησης και της ανεργίας από τις αρχές του 2009 έως σήμερα. Σωρευτικά την περίοδο 2009-2013 η απασχόληση στην Περιφέρεια Αττικής μειώθηκε κατά 441,5 χιλιάδες άτομα ή κατά 25,2% με την αντίστοιχη μείωση σε επίπεδο χώρας να ανέρχεται σε 22,9%. Η μείωση αφορά το σύνολο των παραγωγικών τομέων της περιφέρειας ενώ η κύρια μείωση της απασχόλησης σε απόλυτους όρους έχει προέλθει από τον τριτογενή τομέα όπου στην Περιφέρεια χάθηκαν 255,6 χιλ. θέσεις εργασίας ή το 18,8%.

Στο πλαίσιο της μελέτης «Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και την Καταπολέμηση της Φτώχειας» (Περιφέρεια Αττικής, 2015) εκτιμήθηκαν οι Δείκτες Φτώχειας για τους εξήντα έξι (66) Δήμους της Περιφέρειας Αττικής λαμβάνοντας υπόψη τα πλέον πρόσφατα επίσημα δεδομένα της απογραφής και της φυσικής κίνησης του πληθυσμού για το έτος 2011.

Οι εκτιμήσεις έγιναν βάσει του δείκτη φτώχειας που προτείνει το στατιστικό γραφείο των Ηνωμένων Εθνών (UNDP 1997, 2006, 2007, 2011; WorldBank 2005). Πρόκειται για έναν «συνθετικό» και συγκεφαλαιωτικό δείκτη που επιτρέπει τον εντοπισμό περιοχών χαμηλών κοινωνικο-οικονομικών προφίλ και την κατάταξη των υπό μελέτη δήμων κατά τάξη μεγέθους (**φθίνουσα ή αύξουσα τάξη**).

Ο δείκτης αυτός αποτελείται από τέσσερις συνιστώσες οι οποίες συγκεκριμένα είναι οι εξής:

- Η πιθανότητα επιβίωσης του πληθυσμού από τη γέννηση μέχρι την ηλικία των 60 ετών
- Το ποσοστό (%) όσων δε γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση στον πληθυσμό ηλικίας 15 – 64 ετών
- Το ποσοστό (%) των μακροχρόνιων ανέργων
- Το ποσοστό (%) του πληθυσμού που βρίσκεται κάτω από το όριο της φτώχειας

Όσο μεγαλύτερη είναι η τιμή του συνθετικού δείκτη φτώχειας για ένα Δήμο, τόσο αυξάνεται η ανθρώπινη φτώχεια του πληθυσμού του Δήμου αυτού σε σχέση με τους άλλους Δήμους. Οι τιμές που μπορεί να πάρει ο δείκτης δεν έχουν συγκεκριμένα όρια, γι' αυτό η περιφερειακή στατιστική ανάλυση αφορά στην ιεράρχηση (ranking) των τιμών του δείκτη από τη μικρότερη προς την μεγαλύτερη.

Στο πλαίσιο της ανωτέρω μελέτης υπολογίστηκαν ο εκθετικός και ο γραμμικός δείκτης ανθρώπινης φτώχειας και ταξινομήθηκαν οι Δήμοι της περιφέρειας Αττικής σε φθίνουσα σειρά όπως φαίνεται στον επόμενο πίνακα. Η πρώτη στήλη του πίνακα αφορά στο Δήμο, οι επόμενες τρεις στήλες αφορούν στους παράγοντες που συνθέτουν το δείκτη στέρησης ενώ η πέμπτη και έκτη στήλη αφορούν στις τιμές του εκθετικού και γραμμικού δείκτη ανθρώπινης φτώχειας, αντίστοιχα. Ο δείκτης λαμβάνει και αρνητικές τιμές λόγω του μετασχηματισμού των αρχικών δεδομένων.

Πίνακας 6-8 Γραμμικός και Εκθετικός Δείκτης Φτώχειας ΟΗΕ

Δήμος	Μη επιβίωση ως τα 60	Δε γνωρίζουν γραφή / ανάγνωση	Ανεργία	Εκθετικός Δείκτης Φτώχειας ΟΗΕ	Γραμμικός Δείκτης Φτώχειας ΟΗΕ
ΦΥΛΗΣ	10,947	6,076	24,232	3,117	2,521
ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ	10,892	5,332	29,165	2,936	2,679

Δήμος	Μη επιβίωση ως τα 60	Δε γνωρίζουν γραφή / ανάγνωση	Ανεργία	Εκθετικός Δείκτης Φτώχειας ΟΗΕ	Γραμμικός Δείκτης Φτώχειας ΟΗΕ
ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ	11,672	2,905	24,599	1,732	1,707
ΜΕΓΑΡΕΩΝ	11,520	3,285	22,345	1,666	1,615
ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ	11,528	3,426	16,678	1,652	1,205
ΑΘΗΝΑΙΩΝ	12,118	1,281	20,383	1,536	0,949
ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ	10,095	1,272	25,875	1,489	1,023
ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ	7,925	2,789	23,989	1,286	0,947
ΑΙΓΙΝΑΣ	11,317	1,616	20,916	1,263	0,951
ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ	7,836	3,22	15,631	1,188	0,392
ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	11,178	1,612	19,247	1,174	0,791
ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ	9,772	2,215	23,417	1,134	1,057
ΑΧΑΡΝΩΝ	7,975	2,303	22,622	0,965	0,696
ΝΙΚΑΙΑΣ - ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΡΕΝΤΗ	9,677	1,787	21,910	0,878	0,787
ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ - ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ	10,158	1,225	20,375	0,846	0,578
ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ	10,341	0,958	16,558	0,842	0,223
ΑΙΓΑΛΕΩ	8,867	1,529	22,123	0,809	0,579
ΔΑΦΝΗΣ -ΥΜΗΤΤΟΥ	10,190	0,832	18,013	0,775	0,274
ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	9,855	1,029	19,988	0,720	0,432
ΜΑΝΔΡΑΣ-ΕΙΔΥΛΛΙΑΣ	8,623	2,38	18,646	0,670	0,518
ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ	9,428	1,465	20,549	0,656	0,534
ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ	8,475	2,023	20,445	0,602	0,526
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	9,331	1,163	19,618	0,539	0,349
ΩΡΩΠΟΥ	7,103	2,119	16,876	0,410	0,021
ΥΔΡΑΣ	6,657	1,616	20,916	0,399	0,111
ΙΛΙΟΥ	8,592	1,339	19,656	0,398	0,273
ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ	8,505	1,23	18,913	0,276	0,164
ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ - ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ	8,490	1,216	18,782	0,254	0,147
ΡΑΦΗΝΑΣ -ΠΙΚΕΡΜΙΟΥ	10,056	0,702	13,234	0,228	-0,174
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ - ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ	8,534	0,955	18,624	-0,128	0,062
ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	8,090	1,283	16,477	-0,150	-0,090
ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ	9,594	0,513	15,186	-0,259	-0,159
ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	7,854	0,846	16,849	-0,328	-0,237
ΜΟΣΧΑΤΟΥ-ΤΑΥΡΟΥ	6,958	0,904	19,671	-0,341	-0,154
ΒΥΡΩΝΟΣ	7,505	0,821	16,691	-0,369	-0,320
ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ	8,760	0,823	15,218	-0,408	-0,211
ΣΠΑΤΩΝ -ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ	6,954	1,002	18,550	-0,426	-0,215
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ	7,918	0,674	17,247	-0,435	-0,246
ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ	6,832	1,222	17,370	-0,466	-0,264
ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	6,823	1,06	17,213	-0,478	-0,328
ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ	7,236	0,669	16,158	-0,497	-0,458
ΠΑΙΑΝΙΑΣ	6,954	1,01	14,925	-0,534	-0,503
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ - ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	7,153	0,678	15,124	-0,558	-0,553
ΖΩΓΡΑΦΟΥ	6,831	0,648	16,930	-0,578	-0,476

Δήμος	Μη επιβίωση ως τα 60	Δε γνωρίζουν γραφή / ανάγνωση	Ανεργία	Εκθετικός Δείκτης Φτώχειας ΟΗΕ	Γραμμικός Δείκτης Φτώχειας ΟΗΕ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	6,745	0,799	14,997	-0,612	-0,600
ΓΛΥΦΑΔΑΣ	7,350	0,633	14,219	-0,640	-0,604
ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ	5,902	1,616	20,916	-0,689	-0,026
ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ	6,972	0,427	15,108	-0,692	-0,664
ΠΑΛΛΗΝΗΣ	7,605	1,038	13,202	-0,704	-0,515
ΓΑΛΑΤΣΙΟΥ	6,322	0,687	17,262	-0,711	-0,529
ΚΡΩΠΙΑΣ	6,092	1,893	18,203	-0,715	-0,124
ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ	6,492	0,8	12,963	-0,866	-0,808
ΠΕΝΤΕΛΗΣ	7,710	0,62	12,283	-0,895	-0,699
ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ	7,230	0,463	12,251	-0,943	-0,836
ΛΥΚΟΒΡΥΣΗΣ - ΠΕΥΚΗΣ	6,045	0,501	13,569	-0,950	-0,932
ΒΑΡΗΣ - ΒΟΥΛΑΣ - ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ	6,840	0,448	12,216	-0,975	-0,914
ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ	5,900	0,378	12,728	-1,077	-1,064
ΠΑΠΑΓΟΥ - ΧΟΛΑΡΓΟΥ	6,986	0,307	11,536	-1,088	-0,985
ΣΠΕΤΣΩΝ	5,050	1,341	16,678	-1,134	-0,604
ΚΗΦΙΣΙΑΣ	7,368	0,515	10,817	-1,139	-0,910
ΠΟΡΟΥ	5,060	1,627	14,861	-1,147	-0,660
ΑΛΙΜΟΥ	5,365	0,389	13,545	-1,155	-1,091
ΔΙΟΝΥΣΟΥ	5,546	0,631	11,119	-1,277	-1,179
ΒΡΙΛΗΣΣΙΩΝ	5,849	0,304	10,538	-1,332	-1,271
ΚΥΘΗΡΩΝ	5,058	0,598	10,396	-1,463	-1,335
ΦΙΛΟΘΕΗΣ - ΨΥΧΙΚΟΥ	6,159	0,235	8,821	-1,538	-1,374

Στην δεύτερη και τρίτη στήλη του επόμενου πίνακα, παρουσιάζεται η σειρά με την οποία έχουν ταξινομηθεί οι Δήμοι με βάση τους δείκτες. Πρώτος εμφανίζεται ο Δήμος που παρουσιάζει τη μεγαλύτερη ανθρώπινη φτώχεια με βάση τον εκθετικό δείκτη και τελευταίος ο Δήμος που παρουσιάζει τη μικρότερη φτώχεια.

Όπως παρουσιάζεται χαρτογραφικά στο επόμενο σχήμα, στους Δήμους Φυλής, Ασπροπύργου, Αγίας Βαρβάρας, Μεγαρέων, Τροιζηνίας και Αθηναίων κατοικεί το 21% του πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής με τη μεγαλύτερη ανθρώπινη φτώχεια, ενώ στους δήμους Παλλήνης, Γαλατσίου, Κρωπίας, Χαλανδρίου, Πεντέλης, Αμαρουσίου, Λυκόβρυσης - Πεύκης, Βάρης - Βούλας - Βουλιαγμένης, Αγίας Παρασκευής, Παπάγου - Χολαργού, Σπετσών, Κηφισίας, Πόρου, Αλίμου, Διονύσου, Βριλησίων, Κυθήρων και Φιλοθέης - Ψυχικού κατοικεί το 20% του πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής με το χαμηλότερο δείκτη φτώχειας.

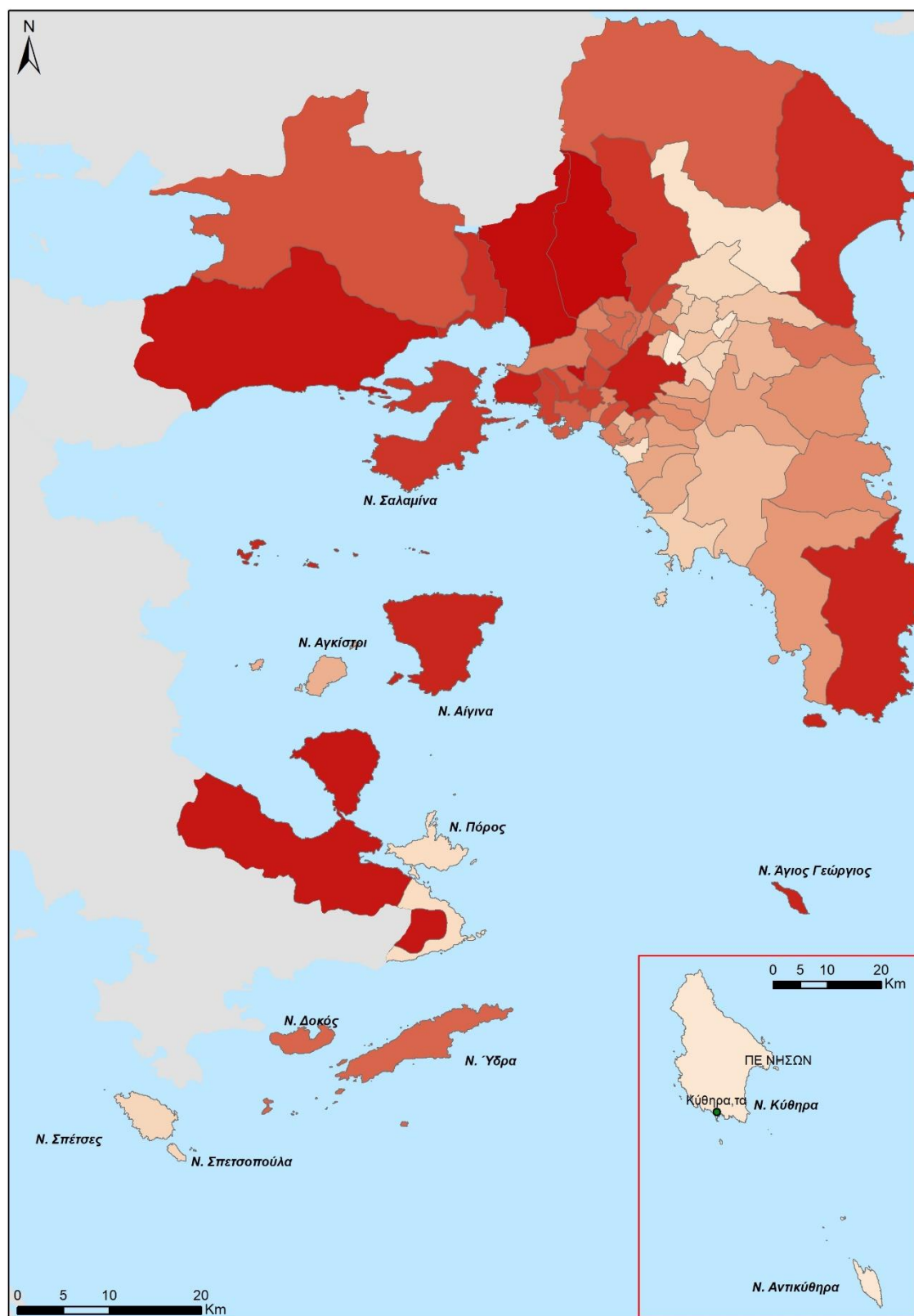
Στους χάρτες των δύο επόμενων σχημάτων, κάθε χρώμα παρουσιάζει το 20% του πληθυσμού με βάση το δείκτη φτώχειας του ΟΗΕ. Έτσι οι φτωχότεροι κάτοικοι εμφανίζονται στους Δήμους με καφέ χρώμα ενώ οι πλουσιότεροι με μπλε χρώμα. Είναι πολύ σημαντικό να τονιστεί ότι η ανάλυση αυτή δείχνει το μέσο επίπεδο ανθρώπινης φτώχειας, γεγονός που δεν σημαίνει ότι όλοι οι κάτοικοι ενός Δήμου με υψηλή τιμή δείκτη, είναι φτωχοί, και όλοι οι κάτοικοι ενός Δήμου με χαμηλή τιμή δείκτη, είναι πλούσιοι. Επίσης, είναι εμφανείς κάποιες διαφοροποιήσεις σε σχέση με το δείκτη στέρησης του Townsend. Για το λόγο αυτό, θα πρέπει η χρήση των αποτελεσμάτων της έρευνας, να γίνει με προσοχή από τους ασκούντες, πολιτική.

Πίνακας 6-9 Κατάταξη Δήμων Περιφέρειας Αττικής κατά τον Εκθετικό και Γραμμικό Δείκτη Φτώχειας ΟΗΕ

Δήμος	Ταξινόμηση ΕΔ	Ταξινόμηση ΓΔ
ΦΥΛΗΣ	1	2
ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ	2	1
ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ	3	3
ΜΕΓΑΡΕΩΝ	4	4
ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ	5	5
ΑΘΗΝΑΙΩΝ	6	9
ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ	7	7
ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ	8	10
ΑΙΓΙΝΑΣ	9	8
ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ	10	20
ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	11	11
ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ	12	6
ΑΧΑΡΝΩΝ	13	13
ΝΙΚΑΙΑΣ - ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΡΕΝΤΗ	14	12
ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ - ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ	15	15
ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ	16	24
ΑΙΓΑΛΕΩ	17	14
ΔΑΦΝΗΣ -ΥΜΗΤΤΟΥ	18	22
ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	19	19
ΜΑΝΔΡΑΣ-ΕΙΔΥΛΛΙΑΣ	20	18
ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ	21	16
ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ	22	17
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	23	21
ΩΡΩΠΟΥ	24	29
ΥΔΡΑΣ	25	27
ΙΛΙΟΥ	26	23
ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ	27	25
ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ - ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ	28	26
ΡΑΦΗΝΑΣ -ΠΙΚΕΡΜΙΟΥ	29	35
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ -ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ	30	28
ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	31	31
ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ	32	34
ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	33	38
ΜΟΣΧΑΤΟΥ-ΤΑΥΡΟΥ	34	33
ΒΥΡΩΝΟΣ	35	41
ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ	36	36
ΣΠΑΤΩΝ -ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ	37	37
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ	38	39
ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ	39	40
ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	40	42
ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ	41	43
ΠΑΙΑΝΙΑΣ	42	45
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ -ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	43	48
ΖΩΓΡΑΦΟΥ	44	44
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	45	49
ΓΛΥΦΑΔΑΣ	46	51
ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ	47	30
ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ	48	53
ΠΑΛΛΗΝΗΣ	49	46

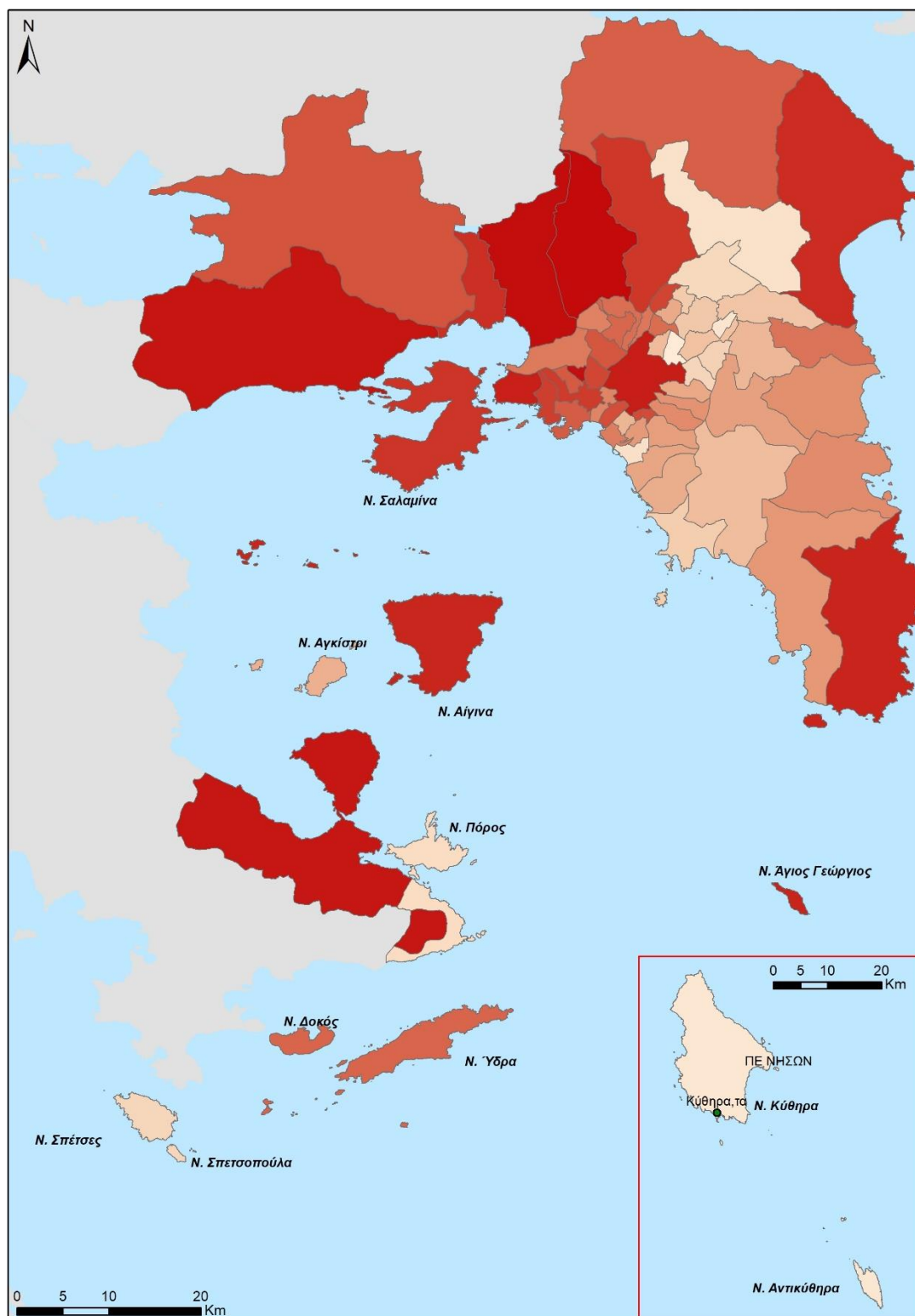
Δήμος	Ταξινόμηση ΕΔ	Ταξινόμηση ΓΔ
ΓΑΛΑΤΣΙΟΥ	50	47
ΚΡΩΠΙΑΣ	51	32
ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ	52	55
ΠΕΝΤΕΛΗΣ	53	54
ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ	54	56
ΛΥΚΟΒΡΥΣΗΣ - ΠΕΥΚΗΣ	55	59
ΒΑΡΗΣ - ΒΟΥΛΑΣ - ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ	56	58
ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ	57	61
ΠΑΠΑΓΟΥ - ΧΟΛΑΡΓΟΥ	58	60
ΣΠΕΤΣΩΝ	59	50
ΚΗΦΙΣΙΑΣ	60	57
ΠΟΡΟΥ	61	52
ΑΛΙΜΟΥ	62	62
ΔΙΟΝΥΣΟΥ	63	63
ΒΡΙΛΗΣΣΙΩΝ	64	64
ΚΥΘΗΡΩΝ	65	65
ΦΙΛΟΘΕΗΣ - ΨΥΧΙΚΟΥ	66	66

Ο Δήμος Φιλοθέης - Ψυχικού με τη μικρότερη τιμή δείκτη φτώχειας, παρουσιάζει στην Περιφέρεια Αττικής τη μικρότερη ανεργία -μόλις 8,82 %- και το χαμηλότερο ποσοστό ατόμων που δε γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση (0,24%). Στον αντίποδα ο Δήμος Ασπροπύργου εμφανίζει το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας (29,17%) και το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων που δε γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση (5,33 %). Μια άλλη σημαντική παρατήρηση είναι η ιδιαίτερα υψηλή πιθανότητα μη επιβίωσης από τη γέννηση μέχρι την αρχή της ηλικίας των 60 ετών στους Δήμους Αθηναίων και Αγίας Βαρβάρας.

Εικόνα 6-4

Εκθετικός δείκτης ανθρώπινης φτώχειας

Εικόνα 6-5

Γραμμικός δείκτης ανθρώπινης φτώχειας

7 ΣΕΝΑΡΙΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

7.1 Εισαγωγή

Στις περισσότερες πληθυσμιακές προβολές, δηλαδή στις προβλέψεις για το μέγεθος και τη δομή του πληθυσμού στο μέλλον, εφαρμόζεται η μέθοδος των συνισταμένων κοορτών (cohort component method), σύμφωνα με την οποία η κατά φύλο και ηλικία σύνθεση και το μέγεθος ενός πληθυσμού σε ένα χρονικό σημείο στο μέλλον ισούνται με τον πληθυσμό του αρχικού σημείου από το οποίο θα γίνει η προβολή προς το μέλλον συν τις γεννήσεις και τις μεταναστευτικές εισροές, μείον τους θανάτους και τις μεταναστευτικές εκροές (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2016α).

Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, ο πληθυσμός κατατέμενεται σε διαφορετικές υπο-ομάδες, που εκτίθενται στον «κίνδυνο» (risk) της γονιμότητας, της θνησιμότητας και της μετανάστευσης, οι δε υπολογισμοί γίνονται ξεχωριστά για κάθε μία από τις ομάδες αυτές. Η βασική προσέγγιση περιλαμβάνει τη διάκριση του πληθυσμού κατά φύλο και ηλικία, είναι όμως δυνατόν να χρησιμοποιηθούν και άλλα χαρακτηριστικά, όπως η εθνικότητα, το εκπαιδευτικό επίπεδο, το θρήσκευμα κ.λπ. Το εύρος του χρονικού διαστήματος για το οποίο γίνεται η προβολή είναι συνήθως το ίδιο με το μέγεθος των ηλικιακών ομάδων που χρησιμοποιούνται.

Για κάθε διάστημα, στο οποίο γίνεται μια προβολή, ακολουθούνται τρία βασικά βήματα, όπως περιγράφονται από τους Preston et al., 2001:

- **Βήμα 1^ο:** Γίνεται προβολή του πληθυσμού κάθε υπο-ομάδας από την αρχή του κάθε χρονικού διαστήματος t έως την αρχή του επόμενου $t+1$, με σκοπό να υπολογιστεί ο αριθμός των επιβιωσάντων μελών σε χρόνο $t+1$.
- **Βήμα 2^ο:** Υπολογίζεται ο αριθμός των γεννήσεων που έγιναν από κάθε υπο-ομάδα κατά τη διάρκεια του χρονικού διαστήματος για το οποίο γίνεται η προβολή· οι γεννήσεις αυτές προστίθενται στις ανάλογες υπο-ομάδες και υπολογίζεται ο αριθμός των νεογέννητων που επιβίωσαν στην αρχή του επόμενου χρονικού διαστήματος.
- **Βήμα 3^ο:** Σε κάθε υπο-ομάδα προστίθενται οι μετανάστες εισροής και αφαιρούνται οι μετανάστες εκροής. Επίσης υπολογίζονται οι γεννήσεις που αντιστοιχούν στους μετανάστες στο χρονικό διάστημα που μελετάται και γίνεται προβολή των μεταναστών και των γεννήσεών τους προς το επόμενο, ώστε να υπολογιστούν αυτοί που επιβίωσαν στην αρχή του.

Οι τυπικές μέθοδοι πληθυσμιακών προβολών ενέχουν έναν ντετερμινιστικό χαρακτήρα, καθώς προσπαθούν να αποδώσουν μια μοναδική τιμή στην ποσότητα που ερευνάται, για παράδειγμα στο μέγεθος του πληθυσμού. Όμως στις πιθανοτικές προβολές (probabilistic projections) δίνεται η κατανομή πιθανότητας (probability distribution) για κάθε μία από τις ποσότητες που μελετώνται και κατ' αυτό τον τρόπο ενέχουν την έννοια της αβεβαιότητας. Είναι επίσης ιδιαίτερα χρήσιμες για την εκτίμηση των μεταβολών και των διακυμάνσεων των διαφορών των πραγματικών πληθυσμιακών μεγεθών από εκείνα που αναμένονται και επίσης μπορούν να δώσουν μια γενική εικόνα της αβεβαιότητας για το μελλοντικό πληθυσμό (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2016α).

Συνήθως, για το σκοπό αυτό αναπτύσσονται κυρίως τρία σενάρια: το ενδιάμεσο (medium scenario), το υψηλό (high scenario) και το χαμηλό (low scenario). Πρώτα γίνεται η προβολή με βάση το ενδιάμεσο σενάριο και

στη συνέχεια προστίθενται οι υψηλότερες και οι χαμηλότερες εκτιμώμενες τιμές των συνιστωσών της πληθυσμιακής μεταβολής, δηλαδή της γονιμότητας, της θνησιμότητας και, προκειμένου για χώρες, της διεθνούς μετανάστευσης, ώστε να αναπτυχθούν οι προβολές με βάση τα άλλα σενάρια. Οι αναμενόμενες μελλοντικές τιμές της ποσότητας που μελετάται θεωρείται ότι θα βρίσκονται εντός των ορίων των δύο ακραίων σεναρίων.

7.2 Προβολές Πληθυσμού Ελλάδος της ΕΛΣΤΑΤ

Η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) έχει αναπτύξει προβολές πληθυσμού για την Ελλάδα έως το 2050. Ως πληθυσμός βάσης χρησιμοποιήθηκε ο εκτιμώμενος πληθυσμός της 1^{ης} Ιανουαρίου 2007, πάνω στον οποίο εφαρμόστηκαν τα σενάρια (χαμηλό, υψηλό, ενδιάμεσο) για τη μελλοντική πορεία της γονιμότητας, της θνησιμότητας και της μετανάστευσης.

Σε ότι αφορά τη γονιμότητα, για το χαμηλό και το υψηλό σενάριο δόθηκαν κατά περίπτωση τελικές τιμές (target values) για το 2050 και, στη συνέχεια, έγιναν παρεμβολές προκειμένου να υπολογισθούν οι ενδιάμεσες τιμές, ενώ για τη θνησιμότητα προβλέπεται αύξηση του προσδόκιμου ζωής, μεγάλη για το υψηλό και μικρή για το χαμηλό σενάριο. Η κατανομή της καθαρής ετήσιας μεταναστευτικής ροής έγινε με βάση τα αποτελέσματα της Απογραφής πληθυσμού 2001 και τα διοικητικά στοιχεία του Υπουργείου Εσωτερικών.

Οι τιμές για το ενδιάμεσο (κύριο) σενάριο, σε όλες τις περιπτώσεις, είναι ο μέσος όρος των άλλων δύο.

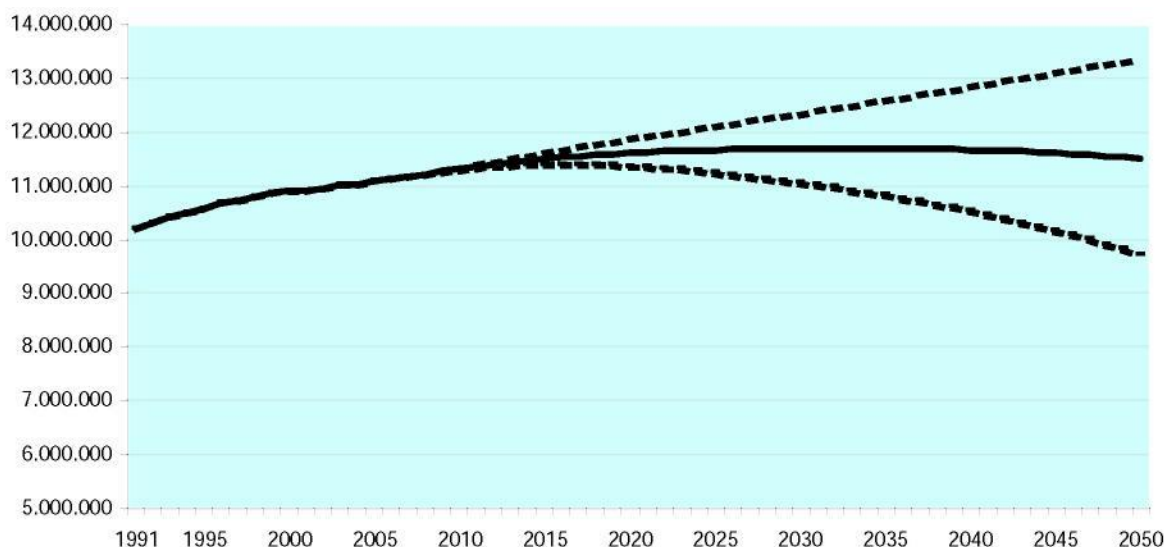
Κατά τις δεκαετίες του 80 και 90, ο δείκτης γονιμότητας παρουσίασε μεγάλη πτώση, παρουσιάζοντας ωστόσο τάσεις ανάκαμψης τα τελευταία χρόνια. Οι τάσεις αυτές είναι αποτέλεσμα των κοινωνικοπολιτιστικών αλλαγών, που συνέβησαν στη χώρα μας τις τελευταίες δεκαετίες. Στο χαμηλό σενάριο προβλέπεται περαιτέρω μείωση της γονιμότητας για τις ομάδες 20-24 και 25-29 και μικρή αύξηση για τις ομάδες 30-34 και 35-39. Στο υψηλό σενάριο προβλέπεται μεγαλύτερη αύξηση για τις ομάδες ηλικιών 30-34 και 35-39, μικρή αύξηση της γονιμότητας για την ομάδα 25-29 και μικρή μείωση για την ομάδα 20-24.

Η εξέλιξη αυτή της γονιμότητας (χαμηλό-υψηλό σενάριο) έχει σαν αποτέλεσμα, ώστε, από τις τιμές που προκύπτουν, στο ενδιάμεσο σενάριο να προβλέπεται αύξηση για τις ηλικίες 30-34 και 35-39 ετών, διατήρηση της γονιμότητας στα σημερινά περίπου επίπεδα για τις ηλικίες 25-29 ετών και ελαφρά μείωση για την ομάδα 20-24.. Έτσι ο συνολικός δείκτης γονιμότητας στο ενδιάμεσο σενάριο προβλέπεται να φθάσει το έτος 2050 στο 1,66.

Το προσδόκιμο επιβίωσης, αυξήθηκε από 70,13 το 1970 σε 77,09 το 2006 για τους άνδρες και από 73,64 σε 81,97 για τις γυναίκες αντίστοιχα και προβλέπεται περαιτέρω αύξησή του με διαφορετικούς ρυθμούς στα τρία σενάρια.

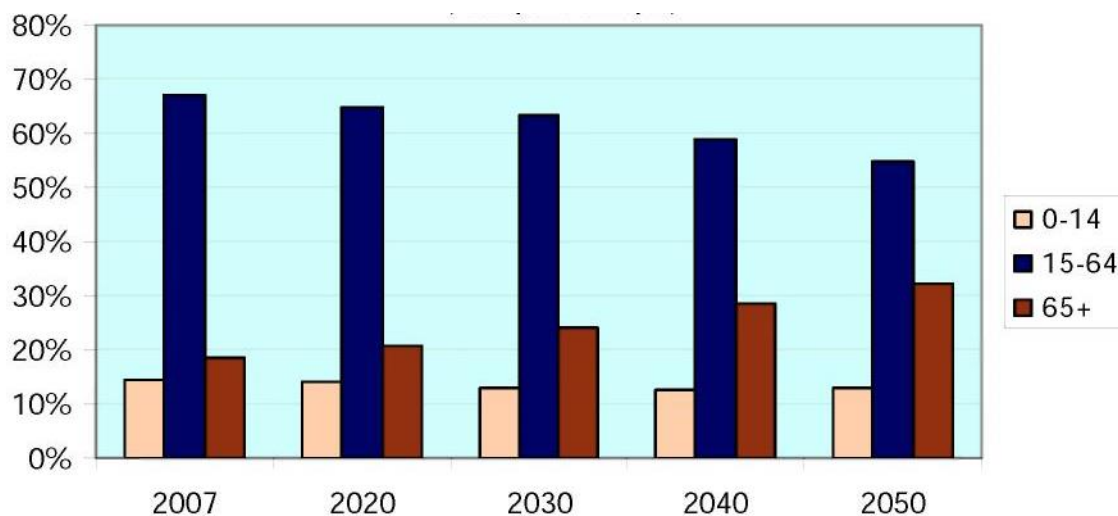
Τη δεκαετία του 90, υπήρξε μεγάλη μεταναστευτική ροή προς την Ελλάδα. Σύμφωνα με τη Γενική Απογραφή Πληθυσμού 2001, ο αριθμός των αλλοδαπών, που καταγράφηκαν με μόνιμη κατοικία στην Ελλάδα, ανήρχετο σε 761.813 άτομα, έναντι 138.000 περίπου που είχαν καταγραφεί στην Απογραφή του 1991. Τα τελευταία χρόνια η ετήσια καθρή μεταναστευτική ροή εκτιμάται σε 35 - 40 χιλ. ετησίως. Στο χαμηλό σενάριο προβλέπεται σταδιακή μείωση της καθαρής μετανάστευσης, ώστε το 2050 να φθάσει σε μηδενικά επίπεδα, στο υψηλό σενάριο προβλέπεται αυξημένη καθρή μεταναστευτική ροή της τάξης των 60.000 ετησίως, ενώ στο ενδιάμεσο σενάριο προβλέπεται ελαφριά κάμψη από τα σημερινά επίπεδα.

Με βάση τις ανωτέρω υποθέσεις, ο πληθυσμός της Ελλάδος το 2050 προβλέπεται να διαμορφωθεί σε **11.500.000 περίπου (ενδιάμεσο σενάριο)**.

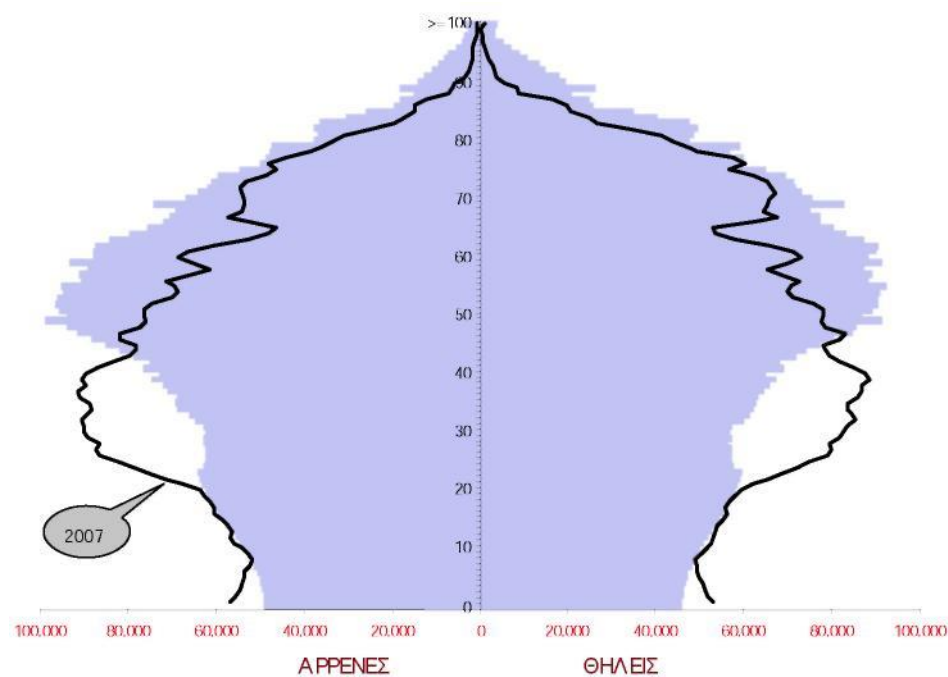
Εικόνα 7-1 Προβολές πληθυσμού για την Ελλάδα έως το 2050

Η δομή του πληθυσμού στο ενδιάμεσο σενάριο όμως, θα είναι διαφορετική με κύριο χαρακτηριστικό την υψηλή γήρανση.

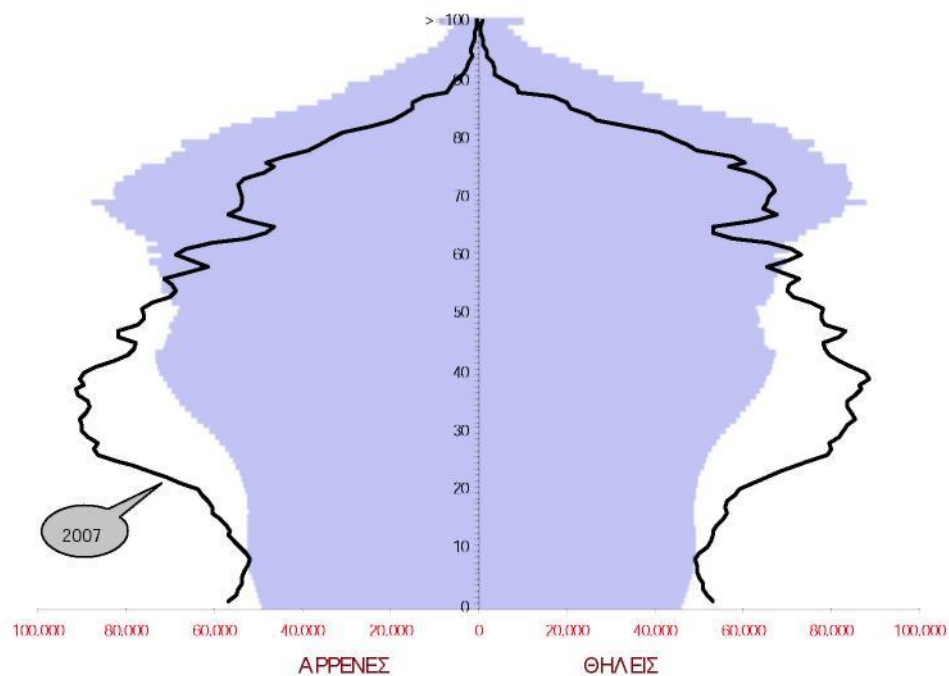

Εικόνα 7-2 Ηλικιακή Δομή Πληθυσμού 2007-2050 (Ενδιάμεσο σενάριο ΕΛΣΤΑΤ)

Ο πληθυσμός ηλικίας άνω των 65 ετών από τα επίπεδα του 18,5% την 1^η/1^{ου}/2007 θα φθάσει το 2050 τα επίπεδα του 32%, παρασύροντας προς τα άνω τους σχετικούς δείκτες γήρανσης. Οι αλλαγές που θα επέλθουν στη σύνθεση του πληθυσμού απεικονίζονται και στις πυραμίδες ηλικιών πληθυσμού.

Εικόνα 7-3 Προβολές Πληθυσμού Πυραμίδα Ηλικιών 2030 (Ενδιάμεσο σενάριο ΕΛΣΤΑΤ)

Εικόνα 7-4 Προβολές Πληθυσμού Πυραμίδα Ηλικιών 2050 (Ενδιάμεσο σενάριο ΕΛΣΤΑΤ)

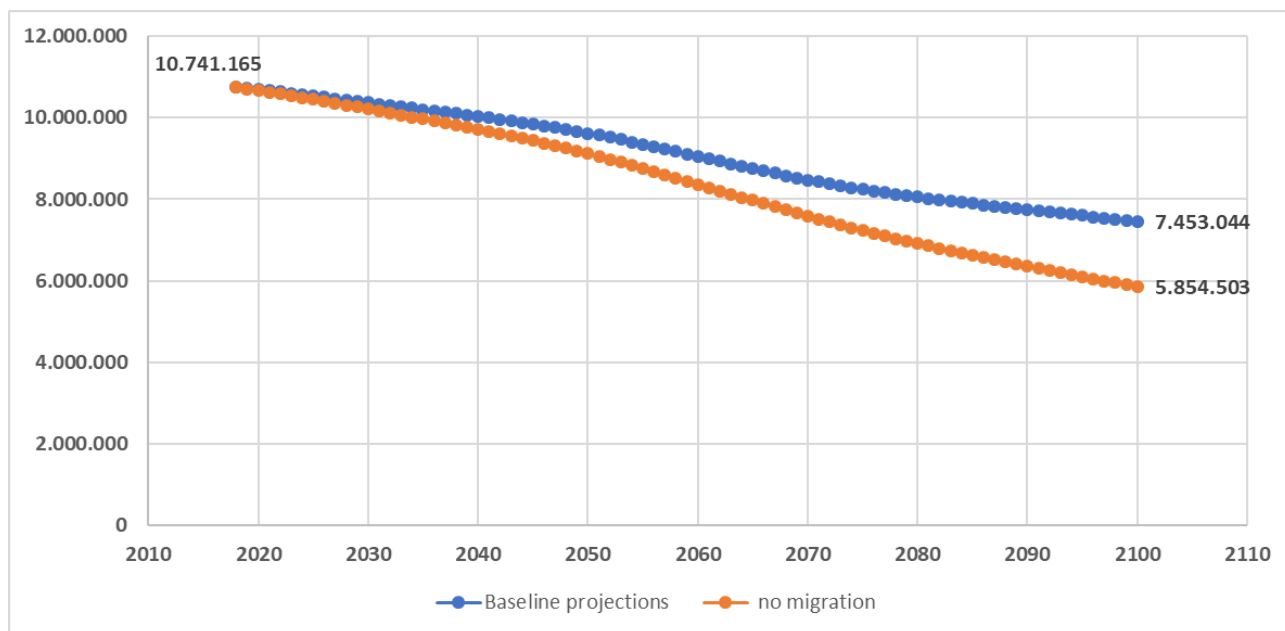
7.3 Προβολές πληθυσμού της EUROSTAT

Τον Ιούνιο του 2019, η Eurostat δημοσίευσε πληθυσμιακές για 31 ευρωπαϊκές χώρες προβολές βάσει των δεδομένων του 2018. Ο χρονικός ορίζοντας των προβολών είναι 2018-2100. Πρόκειται για ντετερμινιστικές προβολές του πληθυσμού, που δείχνουν τον τρόπο με τον οποίο θα αλλάξει το μέγεθος και η δομή του πληθυσμού εάν οι παραδοχές σχετικά με τη γονιμότητα, τη θνησιμότητα και τη μετανάστευση παραμένουν επαληθευτούν καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου προβολής.

Οι υποκείμενες υποθέσεις παρουσιάζονται ως ετήσιες χρονοσειρές από το έτος 2018 έως το έτος 2100, κατά ηλικία και φύλο, οι οποίες περιλαμβάνουν:

- ανάκτηση ποσοστού γονιμότητας στις περισσότερες χώρες,
- μείωση των ποσοστών θνησιμότητας που οδηγούν σε αύξηση του προσδόκιμου ζωής κατά τη γέννηση, τόσο για τις γυναίκες όσο και για τους άνδρες,
- ένα πρότυπο για την καθαρή μετανάστευση, με όλες τις χώρες να έχουν θετική καθαρή μετανάστευση μετά το 2030.

Τα αποτελέσματα για την Ελλάδα παρουσιάζονται στην ακόλουθη εικόνα. Από την ανάλυση της Eurostat προκύπτει σαφής μείωση και γήρανση του πληθυσμού και για τα δύο σενάρια που αναλύονται, τόσο δηλαδή για το βασικό όσο και για το σενάριο χωρίς μετανάστευση.

Εικόνα 7-5 Προβολές πληθυσμού της EUROSTAT

Πίνακας 7-1 Παραδοχές και αποτελέσματα προβολών πληθυσμού της EUROSTAT

	Παραδοχές				Αποτελέσματα Βασικού Σεναρίου		Αποτελέσματα Σεναρίου χωρίς μετανάστευση	
	Δείκτης Ολικής Γονιμότητας (TFR)	Προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση		Καθαρή μετανάστευση (άτομα)	Διάμεση ηλικία του πληθυσμού	Πληθυσμός	Διάμεση ηλικία του πληθυσμού	Πληθυσμός
		Γυναίκες	Άνδρες					
2020	1,36001	84,3	79,3	13,674	45,2	10.691.204	45,3	10.665.522
2030	1,41049	85,6	80,9	14,669	48,6	10.367.846	49,1	10.213.622
2040	1,45379	86,9	82,4	15,396	50,2	10.032.362	51,8	9.715.541
2050	1,49169	88,0	83,8	10,394	49,9	9.622.242	53,1	9.118.957
2060	1,52574	89,1	85,1	8,223	50,3	9.052.676	54,1	8.370.351
2070	1,55728	90,1	86,3	8,726	50,3	8.477.995	55,0	7.589.286
2080	1,58748	91,1	87,4	7,569	49,4	8.054.104	54,8	6.917.144
2090	1,61732	92,0	88,4	5,480	49,5	7.748.398	54,7	6.362.629
2100	1,64768	92,9	89,4	5,069	49,8	7.453.044	55,1	5.854.503

7.4 Προβολές πληθυσμού του ΡΣΑ

7.4.1 Εισαγωγή

Στο πλαίσιο της κατάρτισης του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθηνών /Αττικής 2021, ο Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος της Αθήνας ανέθεσε τη διεξαγωγή πληθυσμιακών προβολών κατά ηλικία και φύλο για όλους τους δήμους και κοινότητες της Αττικής, με αφετηρία το έτος της τελευταίας απογραφής (2001) και καταληκτικό έτος το 2021.

Ως πληθυσμός βάσης για την αφετηρία των προβολών λήφθηκε το μέγεθος και η κατά ηλικία και φύλο δομή του πληθυσμού των Καποδιστριακών Δήμων και Κοινοτήτων όπως αυτή **προέκυψε από την απογραφή (μόνιμου) πληθυσμού το έτος 2001**.

Για τη μέτρηση της γονιμότητας και θνησιμότητας του πληθυσμού των δήμων και κοινοτήτων λήφθηκαν υπόψη οι κατανομές των ληξιαρχικών καταγραφών του αριθμού των γεννήσεων κατά ηλικία της μητέρας και τόπο μόνιμης διαμονής καθώς και του αριθμού των θανόντων κατά ηλικία, φύλο και τόπο μόνιμης διαμονής του θανόντα σε επίπεδο δήμου και κοινότητας. Από τα στοιχεία αυτά και σε συνδυασμό με τα ανάλογα πληθυσμιακά δεδομένα υπολογίστηκαν οι ειδικοί κατά ηλικία δείκτες γονιμότητας και οι ειδικοί κατά ηλικία και φύλο δείκτες θνησιμότητας (σε επίπεδο ΟΤΑ). Οι κεντρικοί δείκτες θνησιμότητας μετατράπηκαν σε πιθανότητες θανάτου (υιοθετώντας την υπόθεση περί ισοκατανομής των θανόντων κατά τη διάρκεια της ηλικίας) οι οποίες οδήγησαν στην εκτίμηση πινάκων επιβίωσης για κάθε ένα δήμο και κοινότητα του Νομού Αττικής. Βάσει αυτών υπολογίστηκαν κατάλληλα ηλικιακά επιβίωσης που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διεξαγωγή των προβολών.

Για το δείκτη θνησιμότητας στις μεγάλες ηλικίες (85 ετών και άνω), χρησιμοποιήθηκαν για όλες τις υπό μελέτη περιοχές οι αντίστοιχοι δείκτες θνησιμότητας σύμφωνα με το West Model των γνωστών και καθιερωμένων προτύπων πινάκων επιβίωσης των Coale & Demeny (Model Life Tables and Stable Populations). Οι συγκεκριμένες τιμές για επίπεδο θνησιμότητας ίσο με 25 (προσαρμοσμένο δηλαδή για γενικευμένο προσδόκιμο επιβίωσης κατά τη γέννηση 80,0 έτη για τις γυναίκες και 76,6 έτη για τους άνδρες) είναι 0,1909 και 0,2121 αντίστοιχα. Τα μεγέθη αυτά είναι πολύ κοντά προς τα αντίστοιχα εμπειρικά μεγέθη του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

Δεδομένου ότι οι γενεαλογικοί δείκτες γονιμότητας του πληθυσμού της Ελλάδας έχουν φθάσει σε πολύ χαμηλά επίπεδα αλλά και επειδή το τελευταίο διάστημα οι συγκυριακοί δείκτες γονιμότητας έχουν παρουσιάσει μία μικρή ανάκαμψη, ενδεχομένως λόγω της γονιμότητας των μεταναστών (αν και πολύ κάτω από τα επίπεδα αναπλήρωσης των γενεών) έχει υιοθετηθεί η υπόθεση ότι οι δείκτες ολικής γονιμότητας των πληθυσμών των δήμων και κοινοτήτων θα παραμείνουν μέχρι το τέλος της προβολικής περιόδου (2021) στα επίπεδα που έχουν παρατηρηθεί κατά την περίοδο 2001-2008. Επίσης, επειδή και η θνησιμότητα του πληθυσμού έχει σχεδόν σταθεροποιηθεί σε χαμηλά επίπεδα, υιοθετείται η υπόθεση ότι η προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση δεν θα αυξηθεί περισσότερο από μισό έτος μέχρι το τέλος της προβολικής προόδου.

Η μετανάστευση είναι η πλέον αινιγματική πληθυσμιακή συνιστώσα για την οποία οποιαδήποτε πρόβλεψη είναι παρακινδυνευμένη, ιδίως όταν πρόκειται για την περίπτωση περιφερειακών προβολών που τα μεγέθη επηρεάζονται τόσο από τις διεθνείς όσο, και κυρίως, από τις εσωτερικές πληθυσμιακές κινήσεις. Λήφθηκαν υπόψη στοιχεία ροών και καθαρής εσωτερικής μετανάστευσης καθώς και εισροών από το εξωτερικό κατά

φύλο, ηλικία και δήμο-κοινότητα μόνιμης διαμονής σύμφωνα με τα απογραφικά δεδομένα του 2001. Τα στοιχεία αυτά προέκυψαν από την επεξεργασία της ερώτησης του απογραφικού δελτίου που αφορά στον τόπο μόνιμης διαμονής των ατόμων ένα χρόνο πριν από την ημερομηνία διεξαγωγής της απογραφής. Στην περίπτωση που ο δηλωθείς προηγούμενος τόπος διαμονής ήταν περιοχή της χώρας, τα στοιχεία αφορούσαν εσωτερικές μεταναστευτικές κινήσεις (αφίξεις, αναχωρήσεις, καθαρή μετανάστευση). Στην περίπτωση που ο δηλωθείς προηγούμενος τόπος μόνιμης διαμονής ήταν χώρα του εξωτερικού, τα στοιχεία αφορούν μεταναστευτικές εισροές (όχι όμως και αναχωρήσεις) από το εξωτερικό (διεθνής μετανάστευση). Σε ό,τι αφορά την εσωτερική μετανάστευση έχει υιοθετηθεί η υπόθεση της διατήρησης της παρατηρηθείσας καθαρής μετανάστευσης στα επίπεδα της απογραφής του 2001 που αποτελεί μία εκτίμηση μέσω μεταβολών της υπό μελέτη περιόδου. Σχετικά με τη διεθνή μετανάστευση, οι προβολές υιοθετούν την υπόθεση, που βασίζεται σε ορισμένες εμπειρικές παρατηρήσεις προηγούμενων ετών, ότι μεσομακροπρόθεσμα το 59% των διεθνών μεταναστών (εισροών) παραμένει στον Δήμο ή Κοινότητα που εγκαταστάθηκαν όταν εισήλθαν στη χώρα και ότι το υπόλοιπο 41% μετακινείται κάπου αλλού στο εσωτερικό.

Η όλη προβολική διαδικασία έγινε κατά πενταετή προβολικά βήματα από το 2001 (έτος βάσης) μέχρι το έτος 2021.

Ο Πίνακας 7-2 παρουσιάζει συνοπτικά τα αποτελέσματα (συνολικά μεγέθη) των πληθυσμιακών προβολών για την περίοδο 2001-2021. Ο πίνακας επίσης παρουσιάζει τον αναμενόμενο πληθυσμό των ΟΤΑ κατά το καταληκτικό έτος των προβολών (2021) που εκτιμάται με βάση τις συνθήκες γονιμότητας, θνησιμότητας και καθαρής εσωτερικής μετανάστευσης, καθώς και τα μεγέθη που ενσωματώνουν (περιέχουν) και την επίδραση της διεθνούς μετανάστευσης (εισροής μεταναστών από το εξωτερικό) και θεωρούνται πιο ρεαλιστικά από δημογραφικής άποψης.

Ο Πίνακας 7-3 παρουσιάζει την αναμενόμενη μεταβολή του μεγέθους του πληθυσμού όλων των ΟΤΑ, εκφραζόμενη ως μέσος ετήσιος ρυθμός πληθυσμιακής μεταβολής της προβολικής περιόδου 2001-2021. Στη δεύτερη στήλη του πίνακα, ο ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού έχει εκτιμηθεί χωρίς να ληφθεί υπόψη η επίδραση της διεθνούς μετανάστευσης (δηλαδή εισροής μεταναστών από το εξωτερικό) ενώ στην τρίτη στήλη του πίνακα έχει συνυπολογιστεί και η επίδραση της μετανάστευσης. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η εισροή μεταναστών (πέραν των εσωτερικών μετακινήσεων) ενισχύει τις αναμενόμενες πληθυσμιακές εξελίξεις.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της μελέτης δυναμική αύξησης του μεγέθους του πληθυσμού παρουσιάζουν μόνον οι Νομαρχίες της Δυτικής και της Ανατολικής Αττικής, ενώ ο πληθυσμός των Νομαρχιών Πειραιώς και Αθηνών αναμένεται να συρρικνωθούν (αν τυχόν δεν ενισχυθούν από τη μετανάστευση) ή θα παρουσιάσουν, υπό την επίδραση της μετανάστευσης, σχεδόν σταθεροποιητικές τάσεις. Συνολικά η περιφέρεια της Αττικής στην καλύτερη περίπτωση αναμένεται να παρουσιάσει τα **επόμενα είκοσι χρόνια μικρή αύξηση της τάξης του 0,28% το χρόνο (λαμβάνομένης υπόψη της μετανάστευσης)**.

Επειδή στη χώρα μας το τελευταίο διάστημα το προσδόκιμο επιβίωσης και οι δείκτες ολικής γονιμότητας (TFR) έχουν σχεδόν σταθεροποιηθεί σε χαμηλά επίπεδα (η αναπαραγωγικότητα μάλιστα του πληθυσμού διατηρείται εδώ και χρόνια σε επίπεδα χαμηλότερα από αυτά που διασφαλίζουν την αναπλήρωση των γενεών) αναμένεται ούτως ή άλλως οι μεταβολές που θα προκύψουν στο συνολικό μέγεθος του πληθυσμού των Καποδιστριακών Δήμων και Κοινοτήτων της Αττικής να είναι μικρή. Διενεργώντας τις δημογραφικές προβολές μόνον με βάση τις συνθήκες γονιμότητας, θνησιμότητας και καθαρής εσωτερικής μετανάστευσης

προκύπτει ότι 23 από τους 66 ΟΤΑ της περιφέρειας (ή ποσοστό 35%) αναμένεται να παρουσιάσουν μείωση (αρνητικό ρυθμό μεταβολής) ενώ αν συνυπολογιστεί και η ενισχυτική επίδραση της διεθνούς μετανάστευσης μόνο 7 (ποσοστό 11%) αναμένεται να εμφανίσουν μείωση. Οι υπόλοιποι Δήμοι και Κοινότητες θα εμφανίσουν κάποια μέτρια ή λίγο πιο έντονη αύξηση.

Οι Δήμοι που εκτιμήθηκε ότι θα παρουσιάσουν την μεγαλύτερη συρρίκνωση από πλευράς μεγέθους (εντονότερο αρνητικό ρυθμό μεταβολής) είναι οι Δήμοι Τροιζηνίας και Δήμος Πειραιώς,. Ο αρνητικός (αν και μικρός σε απόλυτη τιμή) ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού του Δήμου Αθηναίων πρέπει να αποδοθεί στην τάση του δημοτών (που έχει εκδηλωθεί εδώ και κάποια χρόνια) προς μετεγκατάσταση σε δήμους των Βορείων Προαστίων αλλά και περιοχές των Μεσογείων. Από την άλλη πλευρά, οι Δήμοι που εκτιμήθηκε ότι θα παρουσιάσουν τη μεγαλύτερη αύξηση από πλευράς μεγέθους (εντονότερο θετικό ρυθμό μεταβολής) είναι ο Δήμος Πόρου, ο Δήμος Διονύσου, ο Δήμος Βάρης – Βούλας – Βουλιαγμένης και ο Δήμος Παλλήνης.

Πίνακας 7-2 Απογραφές και εκτιμήσεις πληθυσμού από ΡΣΑ

	Στοιχεία Απογραφών ΕΛΣΤΑΤ			Προβολές ΡΣΑ			
	1991	2001	2011	2011	2016	2021 με μηδενικό ισοζύγιο διεθνούς μετανάστευσης	2021 με νέους διεθνείς μετανάστες (μένει το 59% στην 20ετία)
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	3.594.817	3.894.573	3.828.434	3.950.213	3.914.645	3.830.779	4.118.923
ΠΕ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	1.197.601	1.179.308	1.029.520	1.140.943	1.103.865	1.052.235	1.164.548
ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	816.556	789.166	664.046	740.480	704.383	659.030	746.185
ΔΗΜΟΣ ΒΥΡΩΝΟΣ	60.651	64.661	61.308	66.197	65.924	64.793	68.663
ΔΗΜΟΣ ΓΑΛΑΤΣΙΟΥ	59.533	63.418	59.345	66.946	67.594	67.278	69.957
ΔΗΜΟΣ ΔΑΦΝΗΣ - ΥΜΗΤΤΟΥ	37.003	36.804	33.628	37.705	37.532	36.833	40.408
ΔΗΜΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ	82.615	81.435	71.026	82.174	81.748	80.085	88.298
ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ	77.476	81.024	78.153	83.614	83.274	81.915	85.514
ΔΗΜΟΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ	27.345	27.193	26.458	27.090	26.686	25.959	27.281
ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ - ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ	36.422	35.607	35.556	36.737	36.724	36.342	38.241
ΠΕ ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	505.489	583.900	592.490	605.897	606.165	598.563	643.722
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ	48.557	60.065	59.704	63.680	64.285	64.009	69.071
ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ	64.083	71.551	72.333	74.045	74.067	73.089	77.915
ΔΗΜΟΣ ΒΡΙΛΗΣΣΙΩΝ	16.521	26.567	30.741	28.281	28.666	28.761	30.791
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	44.084	48.132	49.642	50.281	50.378	49.795	52.344
ΔΗΜΟΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ	56.160	66.484	71.259	68.809	68.773	67.896	76.923
ΔΗΜΟΣ ΛΥΚΟΒΡΥΣΗΣ - ΠΕΥΚΗΣ	24.387	29.320	31.153	31.565	32.191	32.345	33.737
ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ	21.411	27.522	29.891	29.900	30.552	30.850	31.829

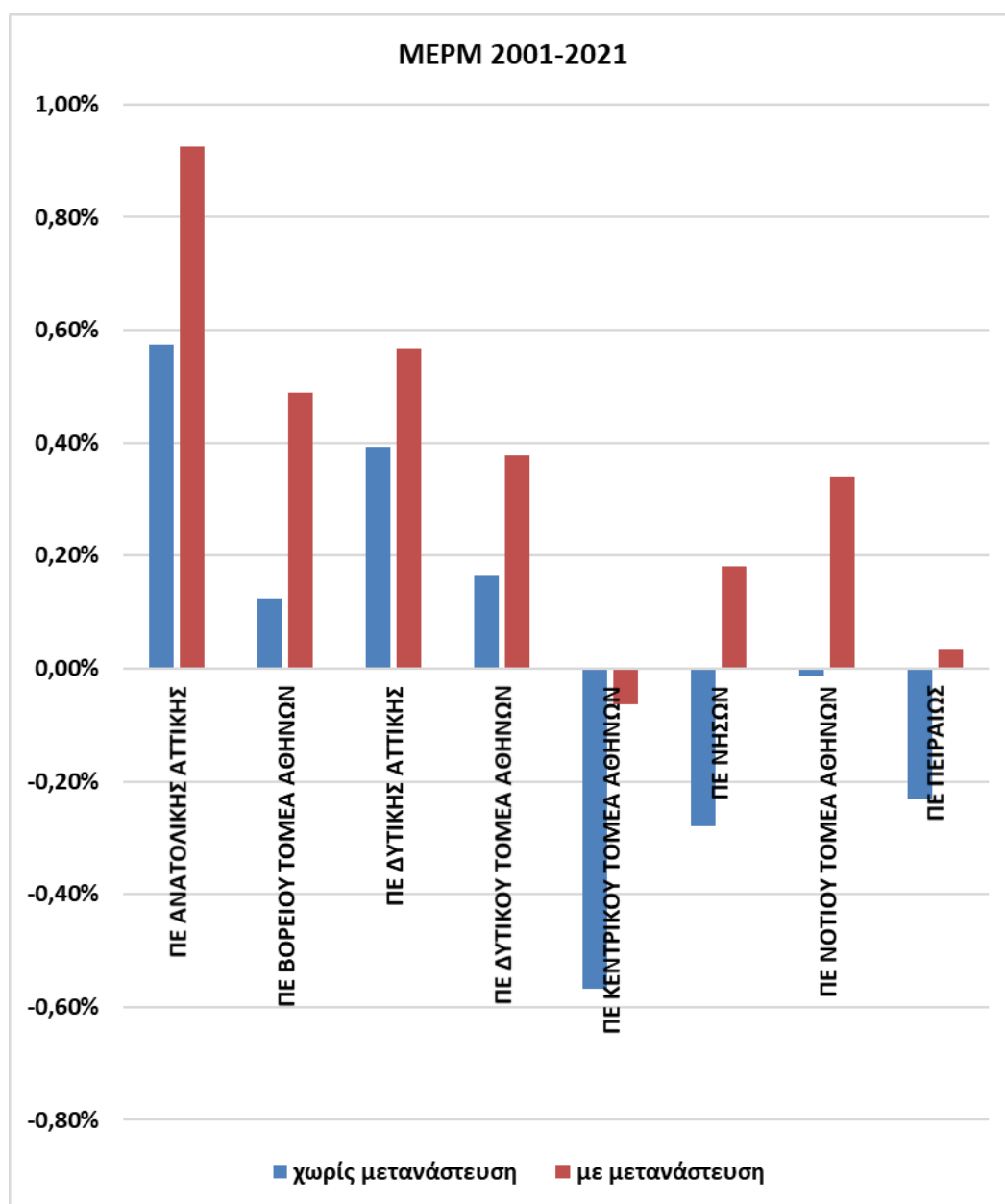
	Στοιχεία Απογραφών ΕΛΣΤΑΤ			Προβολές ΡΣΑ			
	1991	2001	2011	2011	2016	2021 με μηδενικό ισοζύγιο διεθνούς μετανάστευσης	2021 με νέους διεθνείς μετανάστες (μένει το 59% στην 20ετία)
ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ	62.137	69.508	67.134	71.567	71.416	70.328	73.231
ΔΗΜΟΣ ΠΑΠΑΓΟΥ - ΧΟΛΑΡΓΟΥ	48.391	47.714	44.539	47.634	46.853	45.586	49.846
ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ	20.146	30.956	34.934	33.450	34.209	34.476	37.201
ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ - ΨΥΧΙΚΟΥ	31.888	30.754	26.968	30.785	30.065	28.932	32.413
ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ	67.724	75.327	74.192	75.900	74.710	72.496	78.420
ΠΕ ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	471.456	499.883	489.675	520.620	521.999	516.630	539.050
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ	29.426	31.354	26.550	32.810	33.002	32.768	34.219
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΓΥΡΩΝ - ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ	49.577	58.244	62.529	61.882	62.627	62.538	64.402
ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΑΛΕΩ	81.607	77.917	69.946	77.815	76.531	74.254	78.620
ΔΗΜΟΣ ΙΛΙΟΥ	80.564	85.572	84.793	91.808	93.247	93.366	96.151
ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ	141.971	146.743	139.981	149.264	148.087	145.209	152.726
ΔΗΜΟΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	39.703	51.559	58.979	55.889	56.940	57.155	58.736
ΔΗΜΟΣ ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	48.608	48.494	46.897	51.152	51.565	51.340	54.196
ΠΕ ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	490.519	542.171	529.826	553.956	550.732	540.678	580.397
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	59.662	68.719	71.294	74.217	75.608	76.024	79.210
ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΜΟΥ	32.514	39.800	41.720	41.811	41.978	41.587	44.230
ΔΗΜΟΣ ΓΛΥΦΑΔΑΣ	63.733	83.665	87.305	87.989	88.632	88.142	97.145
ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ - ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	44.802	51.299	51.356	53.676	53.870	53.238	55.916
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	116.731	115.150	100.641	113.355	111.085	107.409	116.141
ΔΗΜΟΣ ΜΟΣΧΑΤΟΥ - ΤΑΥΡΟΥ	38.317	39.870	40.413	40.556	40.157	39.263	41.210
ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ	72.550	76.508	73.076	77.060	76.047	74.096	80.055
ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ	62.210	67.160	64.021	65.292	63.355	60.919	66.489
ΠΕ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	277.207	386.067	502.348	418.473	428.329	432.935	464.146
ΔΗΜΟΣ ΑΧΑΡΝΩΝ	65.035	82.555	106.943	90.665	93.474	95.050	98.708
ΔΗΜΟΣ ΒΑΡΗΣ - ΒΟΥΛΑΣ - ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ	28.928	42.127	48.399	45.941	47.118	47.793	54.578
ΔΗΜΟΣ ΔΙΟΝΥΣΟΥ	17.249	32.504	40.193	36.473	38.090	39.220	42.713
ΔΗΜΟΣ ΚΡΩΠΙΑΣ	16.239	24.453	30.307	26.312	26.811	26.941	28.652
ΔΗΜΟΣ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ	18.826	22.261	25.102	21.815	21.249	20.452	23.614

	Στοιχεία Απογραφών ΕΛΣΤΑΤ			Προβολές ΡΣΑ			
	1991	2001	2011	2011	2016	2021 με μηδενικό ισοζύγιο διεθνούς μετανάστευσης	2021 με νέους διεθνείς μετανάστες (μένει το 59% στην 20ετία)
ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ	24.901	23.974	33.423	25.289	25.409	25.238	26.843
ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ	9.356	13.644	20.040	14.503	14.657	14.590	15.546
ΔΗΜΟΣ ΠΑΙΑΝΙΑΣ	15.518	19.767	26.668	20.565	20.733	20.630	21.692
ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΛΗΝΗΣ	22.035	33.611	54.415	38.541	40.443	41.856	43.532
ΔΗΜΟΣ ΡΑΦΗΝΑΣ - ΠΙΚΕΡΜΙΟΥ	8.894	13.625	20.266	14.935	15.366	15.628	16.666
ΔΗΜΟΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ	13.008	22.866	29.002	24.596	25.067	25.200	26.923
ΔΗΜΟΣ ΣΠΑΤΩΝ - ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ	14.785	25.138	33.821	27.665	28.496	29.071	30.428
ΔΗΜΟΣ ΩΡΩΠΟΥ	22.433	29.542	33.769	31.173	31.416	31.266	34.251
ΠΕ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	122.365	149.794	160.927	158.678	161.113	162.002	167.714
ΔΗΜΟΣ ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ	15.674	27.927	30.251	30.280	31.245	32.056	33.260
ΔΗΜΟΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	25.992	29.879	29.902	30.952	30.970	30.618	31.645
ΔΗΜΟΣ ΜΑΝΔΡΑΣ - ΕΙΔΥΛΛΙΑΣ	17.404	18.677	17.885	18.816	18.633	18.231	18.797
ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΑΡΕΩΝ	29.564	34.174	36.924	35.166	35.131	34.752	36.522
ΔΗΜΟΣ ΦΥΛΗΣ	33.731	39.137	45.965	43.464	45.134	46.345	47.490
ΠΕ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	467.631	482.356	448.997	481.078	473.268	460.500	485.634
ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	187.399	181.933	163.688	174.498	168.186	160.102	170.049
ΔΗΜΟΣ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ - ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ	86.381	91.809	91.045	92.434	91.260	89.224	92.398
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ	64.886	70.710	63.445	74.103	74.861	74.810	81.147
ΔΗΜΟΣ ΝΙΚΑΙΑΣ - ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΡΕΝΤΗ	104.192	111.220	105.430	112.411	111.142	108.633	112.987
ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ	24.773	26.684	25.389	27.632	27.819	27.731	29.053
ΠΕ ΝΗΣΩΝ	62.549	71.094	74.651	70.568	69.174	67.236	73.714
ΔΗΜΟΣ ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ	755	886	1.142	831	801	753	871
ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΝΑΣ	11.103	12.716	13.056	12.184	11.706	11.127	12.118
ΔΗΜΟΣ ΚΥΘΗΡΩΝ	3.107	3.571	4.041	3.477	3.388	3.311	4.043
ΔΗΜΟΣ ΠΟΡΟΥ	3.626	4.282	3.993	4.815	5.037	5.225	6.700
ΔΗΜΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ	29.965	34.975	39.283	35.188	34.692	33.897	35.927
ΔΗΜΟΣ ΣΠΕΤΣΩΝ	3.612	3.780	4.027	3.620	3.480	3.322	3.582
ΔΗΜΟΣ ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ	7.944	8.238	7.143	7.751	7.382	6.955	7.698
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΑΣ	2.437	2.646	1.966	2.702	2.688	2.646	2.776

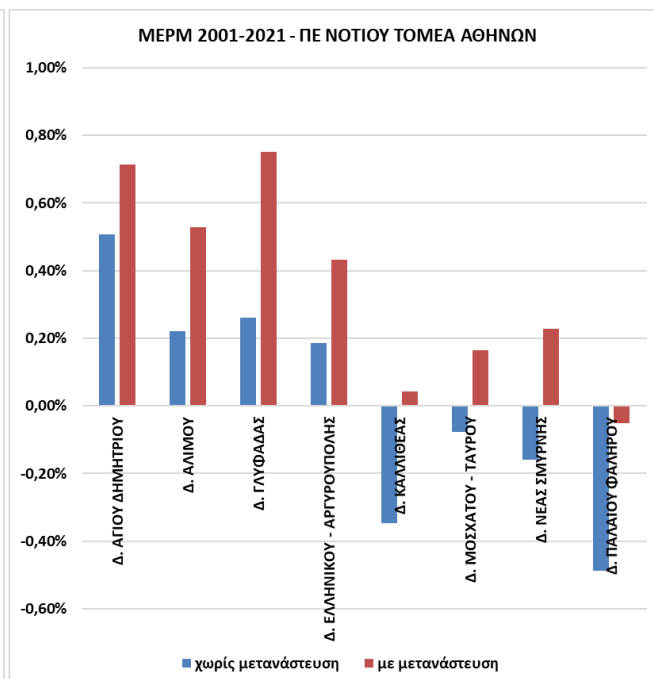
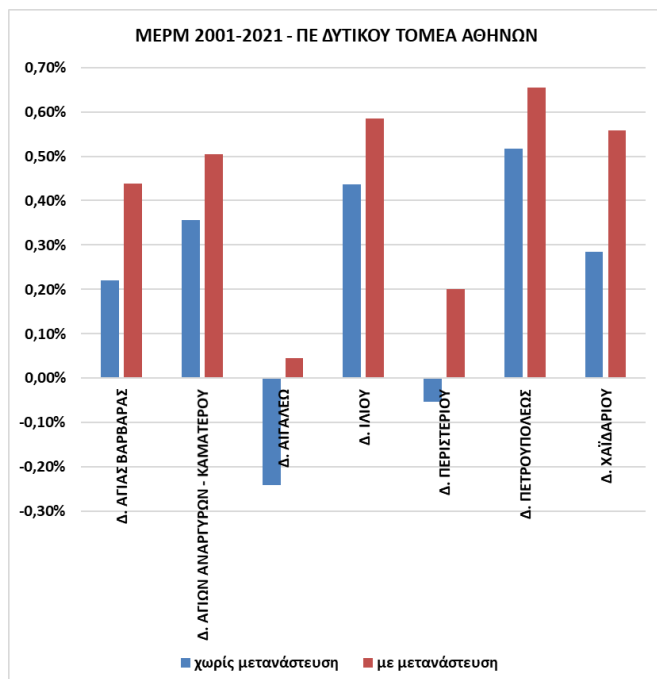
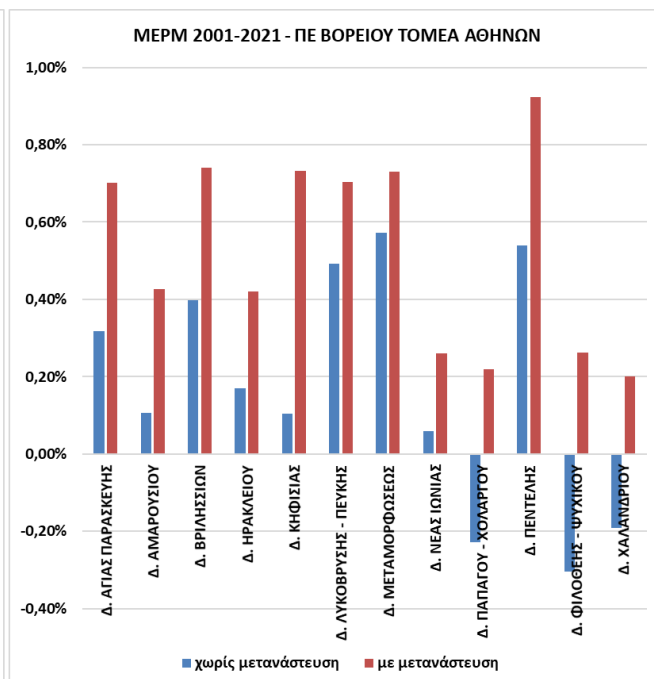
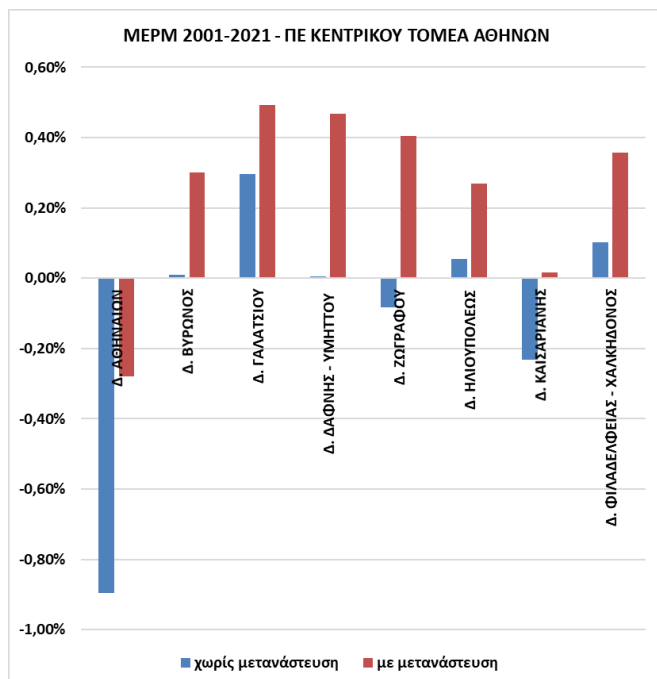
Πίνακας 7-3 ΜΕΡΜ και μεταβολές πληθυσμού 2001-2021 μελέτης ΟΡΣΑ

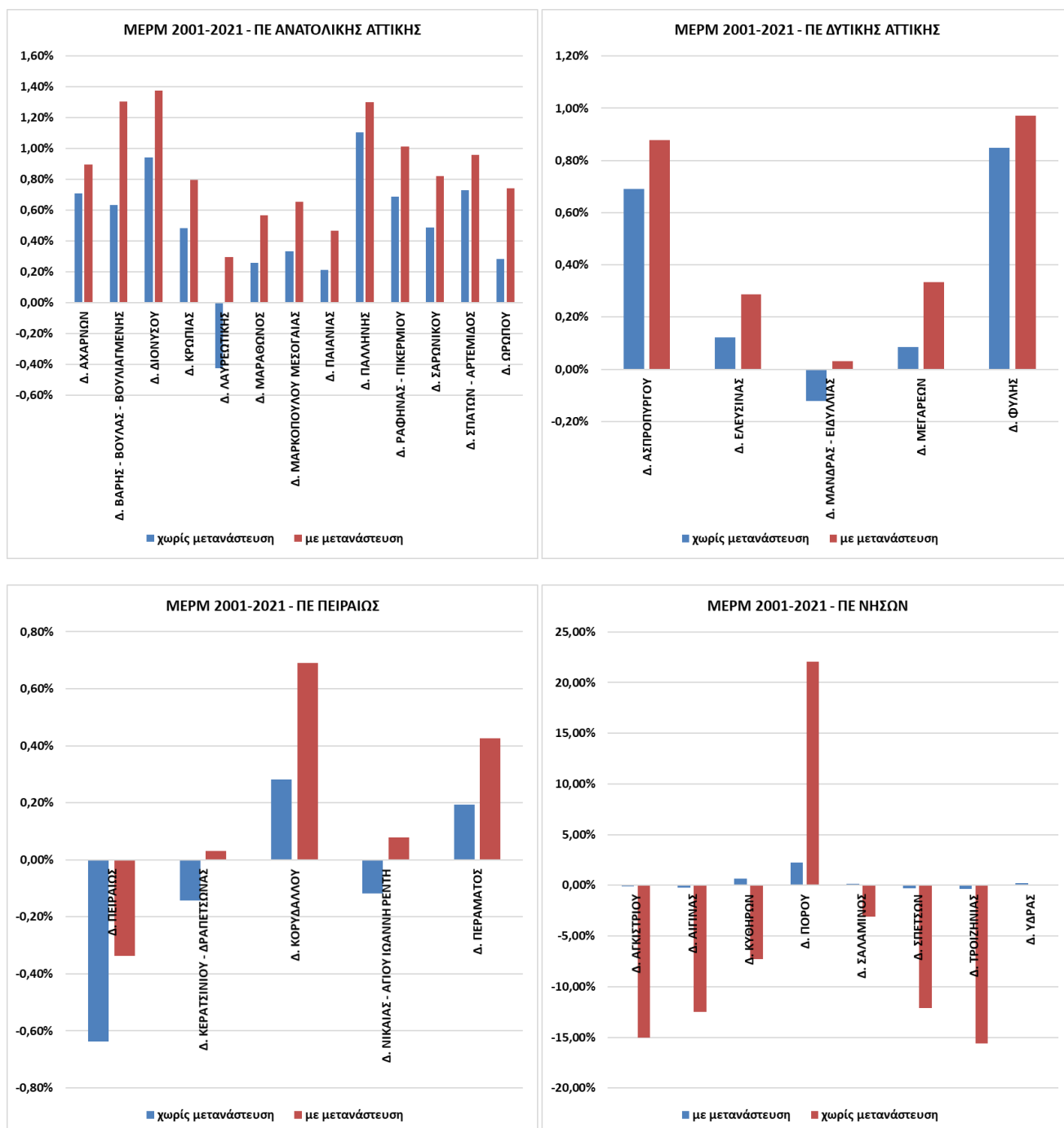
	ΜΕΡΜ 2001-2021		Μεταβολή 2001 - 2021	
	χωρίς μετανάστευση	με μετανάστευση	χωρίς μετανάστευση	με μετανάστευση
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	-0,08%	0,28%	-1,64%	5,76%
ΠΕ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	-0,57%	-0,06%	-10,78%	-1,25%
ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	-0,90%	-0,28%	-16,49%	-5,45%
ΔΗΜΟΣ ΒΥΡΩΝΟΣ	0,01%	0,30%	0,20%	6,19%
ΔΗΜΟΣ ΓΑΛΑΤΣΙΟΥ	0,30%	0,49%	6,09%	10,31%
ΔΗΜΟΣ ΔΑΦΝΗΣ - ΥΜΗΤΤΟΥ	0,00%	0,47%	0,08%	9,79%
ΔΗΜΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ	-0,08%	0,41%	-1,66%	8,43%
ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ	0,05%	0,27%	1,10%	5,54%
ΔΗΜΟΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ	-0,23%	0,02%	-4,54%	0,32%
ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ - ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ	0,10%	0,36%	2,06%	7,40%
ΠΕ ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	0,12%	0,49%	2,51%	10,25%
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ	0,32%	0,70%	6,57%	14,99%
ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ	0,11%	0,43%	2,15%	8,89%
ΔΗΜΟΣ ΒΡΙΛΗΣΣΙΩΝ	0,40%	0,74%	8,26%	15,90%
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	0,17%	0,42%	3,46%	8,75%
ΔΗΜΟΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ	0,11%	0,73%	2,12%	15,70%
ΔΗΜΟΣ ΛΥΚΟΒΡΥΣΗΣ - ΠΕΥΚΗΣ	0,49%	0,70%	10,32%	15,06%
ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ	0,57%	0,73%	12,09%	15,65%
ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ	0,06%	0,26%	1,18%	5,36%
ΔΗΜΟΣ ΠΑΠΑΓΟΥ - ΧΟΛΑΡΓΟΥ	-0,23%	0,22%	-4,46%	4,47%
ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ	0,54%	0,92%	11,37%	20,17%
ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ - ΨΥΧΙΚΟΥ	-0,30%	0,26%	-5,92%	5,39%
ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ	-0,19%	0,20%	-3,76%	4,11%
ΠΕ ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	0,16%	0,38%	3,35%	7,84%
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ	0,22%	0,44%	4,51%	9,14%
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ - ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ	0,36%	0,50%	7,37%	10,57%
ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΑΛΕΩ	-0,24%	0,04%	-4,70%	0,90%
ΔΗΜΟΣ ΙΛΙΟΥ	0,44%	0,58%	9,11%	12,36%
ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ	-0,05%	0,20%	-1,05%	4,08%
ΔΗΜΟΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	0,52%	0,65%	10,85%	13,92%
ΔΗΜΟΣ ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0,29%	0,56%	5,87%	11,76%
ΠΕ ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	-0,01%	0,34%	-0,28%	7,05%
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	0,51%	0,71%	10,63%	15,27%
ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΜΟΥ	0,22%	0,53%	4,49%	11,13%
ΔΗΜΟΣ ΓΛΥΦΑΔΑΣ	0,26%	0,75%	5,35%	16,11%
ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ - ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	0,19%	0,43%	3,78%	9,00%
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	-0,35%	0,04%	-6,72%	0,86%
ΔΗΜΟΣ ΜΟΣΧΑΤΟΥ - ΤΑΥΡΟΥ	-0,08%	0,17%	-1,52%	3,36%
ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ	-0,16%	0,23%	-3,15%	4,64%

	ΜΕΡΜ 2001-2021		Μεταβολή 2001 - 2021	
	χωρίς μετανάστευση	με μετανάστευση	χωρίς μετανάστευση	με μετανάστευση
ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ	-0,49%	-0,05%	-9,29%	-1,00%
ΠΕ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	0,57%	0,93%	12,14%	20,22%
ΔΗΜΟΣ ΑΧΑΡΝΩΝ	0,71%	0,90%	15,14%	19,57%
ΔΗΜΟΣ ΒΑΡΗΣ - ΒΟΥΛΑΣ - ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ	0,63%	1,30%	13,45%	29,56%
ΔΗΜΟΣ ΔΙΟΝΥΣΟΥ	0,94%	1,38%	20,66%	31,41%
ΔΗΜΟΣ ΚΡΩΠΙΑΣ	0,49%	0,80%	10,17%	17,17%
ΔΗΜΟΣ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ	-0,42%	0,30%	-8,13%	6,08%
ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ	0,26%	0,57%	5,27%	11,97%
ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ	0,34%	0,65%	6,93%	13,94%
ΔΗΜΟΣ ΠΑΙΑΝΙΑΣ	0,21%	0,47%	4,37%	9,74%
ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΛΗΝΗΣ	1,10%	1,30%	24,53%	29,52%
ΔΗΜΟΣ ΡΑΦΗΝΑΣ - ΠΙΚΕΡΜΙΟΥ	0,69%	1,01%	14,70%	22,32%
ΔΗΜΟΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ	0,49%	0,82%	10,21%	17,74%
ΔΗΜΟΣ ΣΠΑΤΩΝ - ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ	0,73%	0,96%	15,65%	21,04%
ΔΗΜΟΣ ΩΡΩΠΟΥ	0,28%	0,74%	5,84%	15,94%
ΠΕ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	0,39%	0,57%	8,15%	11,96%
ΔΗΜΟΣ ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ	0,69%	0,88%	14,78%	19,10%
ΔΗΜΟΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0,12%	0,29%	2,47%	5,91%
ΔΗΜΟΣ ΜΑΝΔΡΑΣ - ΕΙΔΥΛΛΙΑΣ	-0,12%	0,03%	-2,39%	0,64%
ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΑΡΕΩΝ	0,08%	0,33%	1,69%	6,87%
ΔΗΜΟΣ ΦΥΛΗΣ	0,85%	0,97%	18,42%	21,34%
ΠΕ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	-0,23%	0,03%	-4,53%	0,68%
ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	-0,64%	-0,34%	-12,00%	-6,53%
ΔΗΜΟΣ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ - ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ	-0,14%	0,03%	-2,82%	0,64%
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ	0,28%	0,69%	5,80%	14,76%
ΔΗΜΟΣ ΝΙΚΑΙΑΣ - ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΡΕΝΤΗ	-0,12%	0,08%	-2,33%	1,59%
ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ	0,19%	0,43%	3,92%	8,88%
ΠΕ ΝΗΣΩΝ	-0,28%	0,18%	-5,43%	3,69%
ΔΗΜΟΣ ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ	-0,81%	-0,09%	-15,01%	-1,69%
ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΝΑΣ	-0,67%	-0,24%	-12,50%	-4,70%
ΔΗΜΟΣ ΚΥΘΗΡΩΝ	-0,38%	0,62%	-7,28%	13,22%
ΔΗΜΟΣ ΠΟΡΟΥ	1,00%	2,26%	22,02%	56,47%
ΔΗΜΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ	-0,16%	0,13%	-3,08%	2,72%
ΔΗΜΟΣ ΣΠΕΤΣΩΝ	-0,64%	-0,27%	-12,12%	-5,24%
ΔΗΜΟΣ ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ	-0,84%	-0,34%	-15,57%	-6,55%
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΑΣ	0,00%	0,24%	0,00%	4,91%

Εικόνα 7-6 Αναμενόμενος μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού κατά ΠΕ με και χωρίς την επίδραση της εισροής μεταναστών: 2001-2021 (μελέτη ΡΣΑ)

Εικόνα 7-7 Αναμενόμενος μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού κατά ΠΕ και Δήμο με και χωρίς την επίδραση της εισροής μεταναστών: 2001-2021 (μελέτη ΡΣΑ)

Σε ό,τι αφορά την αναμενόμενη κατά ηλικία σύνθεση των πληθυσμών των ΟΤΑ, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η δημογραφική γήρανση είναι ένα φαινόμενο που θα χαρακτηρίσει όλους τους Δήμους και Κοινότητες της Αττικής και η διαδικασία αυτή είναι (όπως άλλωστε και για το σύνολο της χώρας) μη αναστρέψιμη. Η μετανάστευση (εσωτερική και διεθνής) τείνει να επιβραδύνει τη δυναμική της γήρανσης, όμως δεν μπορεί να την αποτρέψει λόγω των πολύ χαμηλών συγκυριακών δεικτών γονιμότητας αλλά και λόγω του υψηλού και (έστω βραδέως) αυξανόμενου προσδόκιμου επιβίωσης. Οι Δήμοι και Κοινότητες με αρνητικό ή πολύ

μικρό ρυθμό πληθυσμιακής μεταβολής θα παρουσιάσουν και την εντονότερη άνοδο της αναλογίας των ηλικιωμένων αλλά και την εντονότερα γήρανση «βάσης», δηλαδή μείωση της αναλογίας του νεανικού πληθυσμού ηλικίας 0-14 ετών.

Η συγκεφαλαιωτική μέτρηση της γήρανσης του πληθυσμού αποτυπώνεται με το Δείκτη Γήρανσης που εκφράζει αριθμό ηλικιωμένων (πληθυσμός ηλικίας 65 και άνω) ανά 100 άτομα νεαρής ηλικίας (0-14 ετών). Οι εκτιμώμενοι δείκτες γήρανσης για το έτος 2021 έχουν ως κάτωθι:

- Νομαρχία Αθηνών: 187 (109 έως 2001)
- Νομαρχία Πειραιώς: 174 (111 έως 2001)
- Νομαρχία Ανατ. Αττικής: 148 (82 έως 2001)
- Νομαρχία Δυτ. Αττικής: 99 (63 έως 2001)

7.4.2 Σύγκριση προβλέψεων με στοιχεία απογραφής 2011

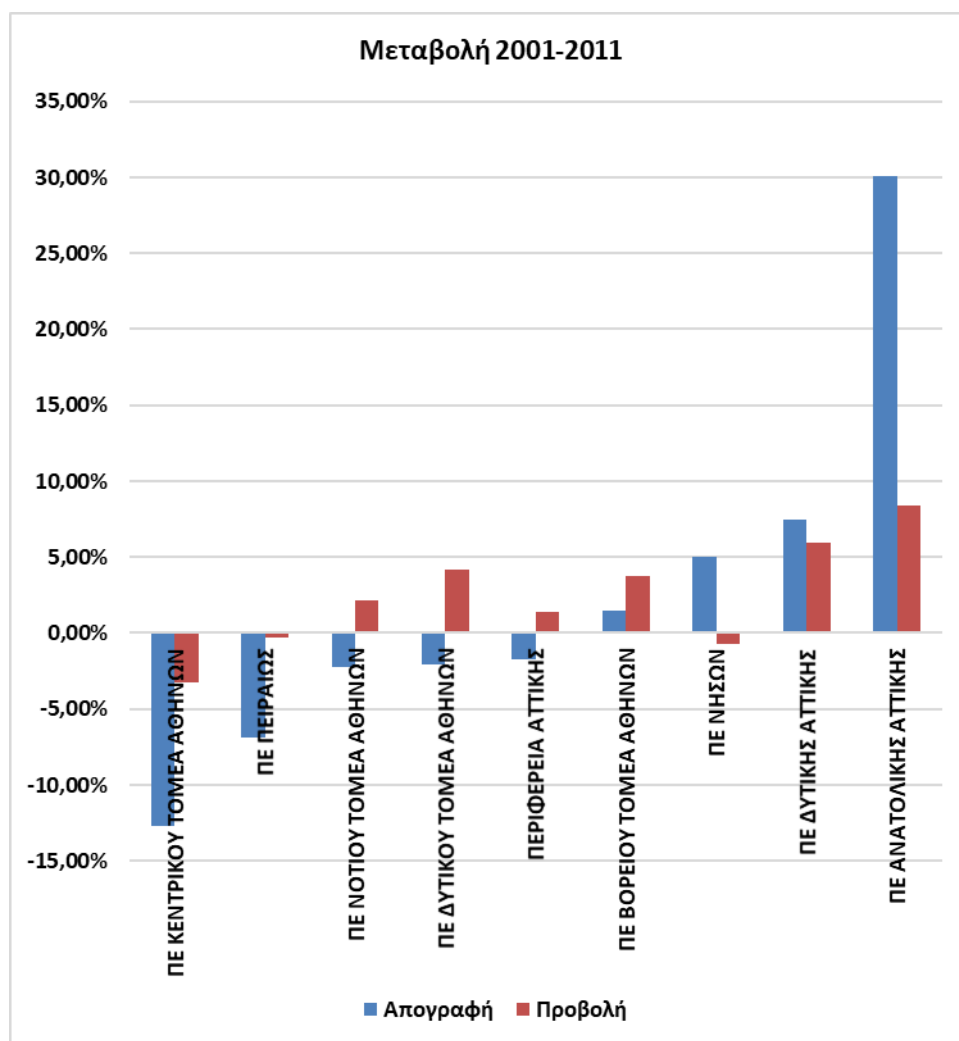
Όπως προαναφέρθηκε οι προβλέψεις πληθυσμού στο πλαίσιο του ΡΣΑ έγιναν πριν τη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων της Απογραφής του 2011. Συγκρίνοντάς τα αποτελέσματα της Απογραφής του 2011 με τις προβολές του ΡΣΑ προκύπτει ότι σε επίπεδο Περιφέρειας το ΡΣΑ υπερεκτιμά την πληθυσμιακή εξέλιξη (η Απογραφή έδειξε μείωση της τάξης του 0,17%) σε σχέση με το 2001. Οι σημαντικότερες αποκλίσεις παρατηρούνται στην **ΠΕ Κεντρικού Τομέα Αθηνών** όπου η πραγματική μεταβολή 2001-2011 ήταν -12,7% και η εκτιμημένη -3,25% και στην ΠΕ Ανατολικής Αττικής όπου η πραγματική μεταβολή ήταν 30,12% και η εκτιμημένη 8,39%.

Πίνακας 7-4 ΜΕΡΜ και μεταβολές πληθυσμού 2001-2011 βάσει απογραφής και μελέτης ΡΣΑ

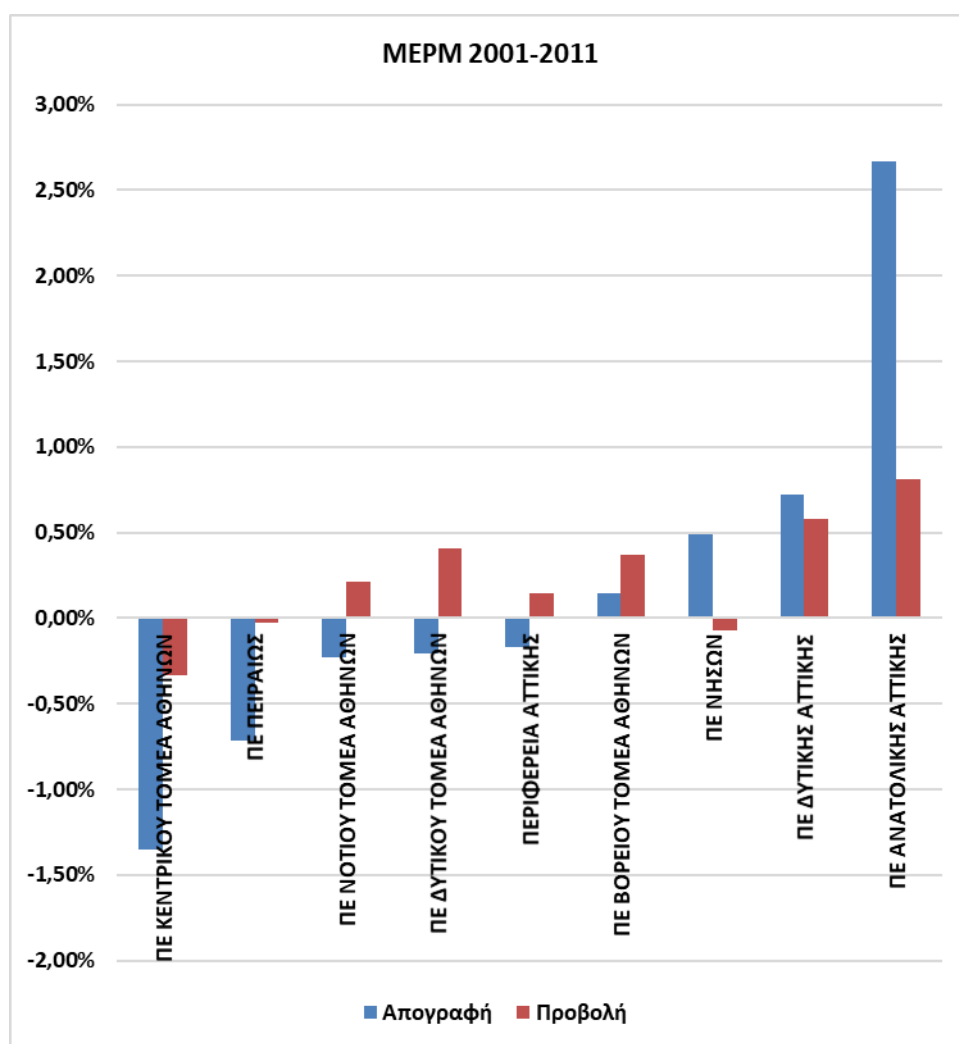
	ΜΕΡΜ 2001-2011		Μεταβολή 2001-2011	
	Απογραφή	Προβολή	Απογραφή	Προβολή
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	-0,17%	0,14%	-1,70%	1,43%
ΠΕ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	-1,35%	-0,33%	-12,70%	-3,25%
ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	-1,71%	-0,63%	-15,85%	-6,17%
ΔΗΜΟΣ ΒΥΡΩΝΟΣ	-0,53%	0,24%	-5,19%	2,38%
ΔΗΜΟΣ ΓΑΛΑΤΣΙΟΥ	-0,66%	0,54%	-6,42%	5,56%
ΔΗΜΟΣ ΔΑΦΝΗΣ - ΥΜΗΤΤΟΥ	-0,90%	0,24%	-8,63%	2,45%
ΔΗΜΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ	-1,36%	0,09%	-12,78%	0,91%
ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ	-0,36%	0,32%	-3,54%	3,20%
ΔΗΜΟΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ	-0,27%	-0,04%	-2,70%	-0,38%
ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ - ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ	-0,01%	0,31%	-0,14%	3,17%
ΠΕ ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	0,15%	0,37%	1,47%	3,77%
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ	-0,06%	0,59%	-0,60%	6,02%
ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ	0,11%	0,34%	1,09%	3,49%
ΔΗΜΟΣ ΒΡΙΛΗΣΣΙΩΝ	1,47%	0,63%	15,71%	6,45%
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	0,31%	0,44%	3,14%	4,46%
ΔΗΜΟΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ	0,70%	0,34%	7,18%	3,50%
ΔΗΜΟΣ ΛΥΚΟΒΡΥΣΗΣ - ΠΕΥΚΗΣ	0,61%	0,74%	6,25%	7,66%
ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ	0,83%	0,83%	8,61%	8,64%
ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ	-0,35%	0,29%	-3,42%	2,96%
ΔΗΜΟΣ ΠΑΠΑΓΟΥ - ΧΟΛΑΡΓΟΥ	-0,69%	-0,02%	-6,65%	-0,17%
ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ	1,22%	0,78%	12,85%	8,06%
ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ - ΨΥΧΙΚΟΥ	-1,31%	0,01%	-12,31%	0,10%
ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ	-0,15%	0,08%	-1,51%	0,76%
ΠΕ ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	-0,21%	0,41%	-2,04%	4,15%
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ	-1,65%	0,45%	-15,32%	4,64%
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ - ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ	0,71%	0,61%	7,36%	6,25%
ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΑΛΕΩ	-1,07%	-0,01%	-10,23%	-0,13%
ΔΗΜΟΣ ΙΛΙΟΥ	-0,09%	0,71%	-0,91%	7,29%
ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ	-0,47%	0,17%	-4,61%	1,72%
ΔΗΜΟΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	1,35%	0,81%	14,39%	8,40%

	ΜΕΡΜ 2001-2011		Μεταβολή 2001-2011	
	Απογραφή	Προβολή	Απογραφή	Προβολή
ΔΗΜΟΣ ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	-0,33%	0,54%	-3,29%	5,48%
ΠΕ ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	-0,23%	0,22%	-2,28%	2,17%
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	0,37%	0,77%	3,75%	8,00%
ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΜΟΥ	0,47%	0,49%	4,82%	5,05%
ΔΗΜΟΣ ΓΛΥΦΑΔΑΣ	0,43%	0,51%	4,35%	5,17%
ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ - ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	0,01%	0,45%	0,11%	4,63%
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	-1,34%	-0,16%	-12,60%	-1,56%
ΔΗΜΟΣ ΜΟΣΧΑΤΟΥ - ΤΑΥΡΟΥ	0,14%	0,17%	1,36%	1,72%
ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ	-0,46%	0,07%	-4,49%	0,72%
ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ	-0,48%	-0,28%	-4,67%	-2,78%
ΠΕ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	2,67%	0,81%	30,12%	8,39%
ΔΗΜΟΣ ΑΧΑΡΝΩΝ	2,62%	0,94%	29,54%	9,82%
ΔΗΜΟΣ ΒΑΡΗΣ - ΒΟΥΛΑΣ - ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ	1,40%	0,87%	14,89%	9,05%
ΔΗΜΟΣ ΔΙΟΝΥΣΟΥ	2,15%	1,16%	23,66%	12,21%
ΔΗΜΟΣ ΚΡΩΠΙΑΣ	2,17%	0,74%	23,94%	7,60%
ΔΗΜΟΣ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ	1,21%	-0,20%	12,76%	-2,00%
ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ	3,38%	0,54%	39,41%	5,49%
ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ	3,92%	0,61%	46,88%	6,30%
ΔΗΜΟΣ ΠΑΙΑΝΙΑΣ	3,04%	0,40%	34,91%	4,04%
ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΛΗΝΗΣ	4,94%	1,38%	61,90%	14,67%
ΔΗΜΟΣ ΡΑΦΗΝΑΣ - ΠΙΚΕΡΜΙΟΥ	4,05%	0,92%	48,74%	9,61%
ΔΗΜΟΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ	2,41%	0,73%	26,83%	7,57%
ΔΗΜΟΣ ΣΠΑΤΩΝ - ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ	3,01%	0,96%	34,54%	10,05%
ΔΗΜΟΣ ΩΡΩΠΟΥ	1,35%	0,54%	14,31%	5,52%
ΠΕ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	0,72%	0,58%	7,43%	5,93%
ΔΗΜΟΣ ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ	0,80%	0,81%	8,32%	8,43%
ΔΗΜΟΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0,01%	0,35%	0,08%	3,59%
ΔΗΜΟΣ ΜΑΝΔΡΑΣ - ΕΙΔΥΛΛΙΑΣ	-0,43%	0,07%	-4,24%	0,74%
ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΑΡΕΩΝ	0,78%	0,29%	8,05%	2,90%
ΔΗΜΟΣ ΦΥΛΗΣ	1,62%	1,05%	17,45%	11,06%
ΠΕ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	-0,71%	-0,03%	-6,92%	-0,26%
ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	-1,05%	-0,42%	-10,03%	-4,09%
ΔΗΜΟΣ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ - ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ	-0,08%	0,07%	-0,83%	0,68%
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ	-1,08%	0,47%	-10,27%	4,80%
ΔΗΜΟΣ ΝΙΚΑΙΑΣ - ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΡΕΝΤΗ	-0,53%	0,11%	-5,21%	1,07%
ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ	-0,50%	0,35%	-4,85%	3,55%
ΠΕ ΝΗΣΩΝ	0,49%	-0,07%	5,00%	-0,74%
ΔΗΜΟΣ ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ	2,57%	-0,64%	28,89%	-6,21%
ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΝΑΣ	0,26%	-0,43%	2,67%	-4,18%
ΔΗΜΟΣ ΚΥΘΗΡΩΝ	1,24%	-0,27%	13,16%	-2,63%

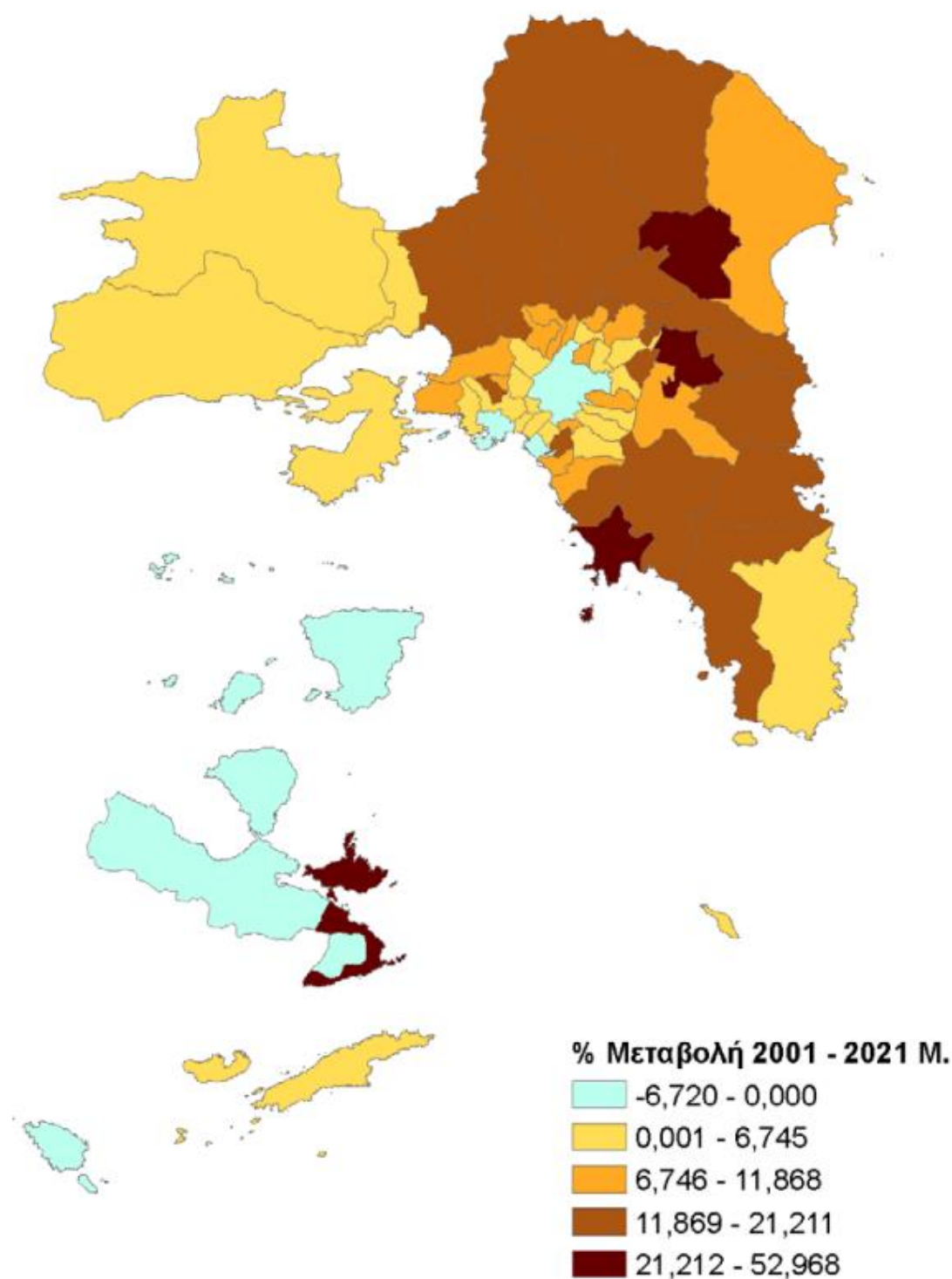
	ΜΕΡΜ 2001-2011		Μεταβολή 2001-2011	
	Απογραφή	Προβολή	Απογραφή	Προβολή
ΔΗΜΟΣ ΠΟΡΟΥ	-0,70%	1,18%	-6,75%	12,45%
ΔΗΜΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ	1,17%	0,06%	12,32%	0,61%
ΔΗΜΟΣ ΣΠΕΤΣΩΝ	0,63%	-0,43%	6,53%	-4,23%
ΔΗΜΟΣ ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ	-1,42%	-0,61%	-13,29%	-5,91%
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΑΣ	-2,93%	0,21%	-25,70%	2,12%

Εικόνα 7-8 Σύγκριση πραγματικής και εκτιμημένης μεταβολής πληθυσμού από μελέτη ΡΣΑ

Εικόνα 7-9 Σύγκριση πραγματικού και εκτιμημένου ΜΕΡΜ πληθυσμού από μελέτη ΡΣΑ

Εικόνα 7-10 Ποσοστιαία (%) μεταβολή του πληθυσμού των Δήμων Καλλικράτη περιόδου 2001-2021 με την επίδραση της διεθνούς μετανάστευσης (ΡΣΑ / Αττικής 2021)

7.5 Σενάρια εξέλιξης πληθυσμού Αττικής

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζεται η πορεία του πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής σε σχέση με την εξέλιξη του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι:

- Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1971-1981 ο πληθυσμός της Αττικής παρουσίασε σημαντική αύξηση (της τάξεως του 20,4%) η οποία είχε ως αποτέλεσμα η συμμετοχή του πληθυσμού του Νομού Αττικής στο σύνολο του πληθυσμού της χώρας να αυξηθεί από 31,2% που ήταν το 1971 σε 34,6% έτος 1981.
- Από το 1991 και ο μετά πληθυσμός της Αττικής παρουσίασε μικρή αύξηση κατά το απογραφικό διάστημα 1991-2011. Στην περίοδο αυτή η ποσοστιαία συμβολή του πληθυσμού Αττικής στο σύνολο του πληθυσμού της Ελλάδος παρουσιάζει μία ήπια άνοδο, δείχνοντας ότι σχεδόν σταθεροποιείται γύρω στο 34,5%

Πίνακας 7-5 Μακροχρόνιες τάσεις του de facto πληθυσμού της Αττικής σε σχέση με την πορεία του πληθυσμού της Ελλάδος: 1971 – 2011

Έτος	Ελλάδα	Αττική	%
1971	8.968.641	2.797.849	31,2%
1981	9.740.417	3.369.424	34,6%
1991	10.259.900	3.523.407	34,3%
2001	10.964.020	3.761.810	34,3%
2011	10.940.777	3.787.386	34,6%

Στον ακόλουθο πίνακα συνοψίζονται τα στοιχεία που έχουν παρουσιαστεί ανωτέρω σε επίπεδο Χώρας. Επίσης, παρουσιάζεται η εκτίμηση πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής λαμβάνοντας υπόψη τις εκτιμήσεις εξέλιξης πληθυσμού της Χώρας της ΕΛΣΤΑΤ και της EUROSTAT καθώς και τη συμμετοχή του πληθυσμού της Περιφέρειας στο συνολικό πληθυσμό της Χώρας. Επίσης, γίνεται εκτίμηση του πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής λαμβάνοντας υπόψη το ΜΕΡΜ 2011-2021 της μελέτης του ΡΣΑ.

Πίνακας 7-6 Μακροχρόνιες προβλέψεις του πληθυσμού Ελλάδας – Αττικής

Έτος	Ελλάδα			Αττική (34,5% συμμετοχή)			Αττική (ΜΕΡΜ ΡΣΑ)	
	ΕΛΣΤΑΤ	EUROSTAT		ΕΛΣΤΑΤ	EUROSTAT			
	Μέσο Σενάριο	Βασικό Σενάριο	Σενάριο χωρίς μετανάστευση	Μέσο Σενάριο	Βασικό Σενάριο	Σενάριο χωρίς μετανάστευση	Χωρίς μετανάστευση	Με μετανάστευση
2021	11.632.971	10.663.890	10.625.028	4.013.375	3.679.042	3.665.635	3.830.779	4.118.923
2050	11.500.000	9.622.242	9.118.957	3.967.500	3.319.673	3.146.040	3.737.042	4.479.911
2100	-	7.453.044	5.854.503	-	2.571.300	2.019.804	3.585.883	5.153.223

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα της ΕΛΣΤΑΤ και της EUROSTAT προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα

- Το μέσο σενάριο ΕΛΣΤΑΤ δίνει μια τάση αύξησης του πληθυσμού της Χώρας ως το 2040, με μικρή μείωση έκτοτε και ως το 2050
- Το Βασικό Σενάριο της EUROSTAT πλησιάζει περισσότερο το Χαμηλό Σενάριο της ΕΛΣΤΑΤ.

Δεδομένου του μητροπολιτικού χαρακτήρα της Περιφέρειας εκτιμάται ότι ο ρυθμός μείωσης του πληθυσμού της Περιφέρειας δεν θα ακολουθήσει τον ίδιο ρυθμό μείωσης του πληθυσμού της Χώρας. Γι' αυτό προτείνεται η υιοθέτηση των παρακάτω σεναρίων εξέλιξης του πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής.

Πίνακας 7-7 Προτεινόμενα σενάρια εξέλιξης πληθυσμού Περιφέρειας Αττικής

Έτος	Χαμηλό σενάριο (Βασικό Σενάριο EUROSTAT)	Μέσο σενάριο (ΡΣΑ χωρίς μετανάστευση)	Υψηλό σενάριο (ΡΣΑ με μετανάστευση)
2021	3.679.042	3.830.779	4.118.923
2050	3.319.673	3.737.042	4.479.911
2100	2.571.300	3.585.883	5.153.223

8 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

IPCC, 2014: Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part B: Regional Aspects. Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Barros, V.R., C.B. Field, D.J. Dokken, M.D. Mastrandrea, K.J. Mach, T.E. Bilir, M. Chatterjee, K.L. Ebi, Y.O. Estrada, R.C. Genova, B. Girma, E.S. Kissel, A.N. Levy, S. MacCracken, P.R. Mastrandrea, and L.L. White (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA, pp. 688.

Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive (2000/60/EC). **Guidance document No. 24.** River Basin Management in a Changing Climate. Technical Report - 2009 – 040.

Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος Αθήνας, 2014. Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας/ Αττικής (ΡΣΑ) 2021

Περιφέρεια Αττικής, 2015. Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και την Καταπολέμηση της Φτώχειας

Καλογήρου, Σ., Παπαδάκης, Μ., και Τσίμπος, Κ., 2011, Τελική Έκθεση με θέμα «Προβολές του Πληθυσμού των Καποδιστριακών Δήμων και Κοινοτήτων του Νομού Αττικής κατά Ηλικία και Φύλο: 2001-2021», Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας / Αττικής 2021, Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος Αθήνας.

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων (ΕΔΚΑ). Σεπτέμβριος 2016α. Η Πληθυσμιακή Εξέλιξη της Ελλάδας (2015-2050). Έκθεση Α΄. Υφιστάμενες Προβολές Πληθυσμού και μια Νέα Εκτίμηση του Πληθυσμού της Ελλάδας.

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων (ΕΔΚΑ). Σεπτέμβριος 2016β. Η Πληθυσμιακή Εξέλιξη της Ελλάδας (2015-2050). Προβολή του Μόνιμου Πληθυσμού της Ελλάδας, του Πληθυσμού στις Διάφορες Βαθμίδες της Εκπαίδευσης και του Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού.

Preston, S. H., Heuveline, P. & Guillot, M., 2001. Demography. Measuring and Modelling Population Processes. Oxford: Blackwell Publishers.

ΕΛΣΤΑΤ. Προβολές Πληθυσμού Ελλάδος 2007-2050. Συνοπτικό Μεθοδολογικό Σημείωμα.

EUROSTAT. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography-migration-projections/population-projections-data>